

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ КАЗОК У ДОШКІЛЬНОМУ ВІСІ

ПОДОШ ЕРІКА ЗОЛТАНІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 10 /27 жовтня 2021 року

Науковий керівник:

Конц Тімеа Степанівна,
ст. викладач

Завідувач кафедри:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2022

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки та психології

Кваліфікаційна робота
ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ КАЗОК У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Подош Еріка Золтанівна

Освітня програма: **012 Дошкільна освіта**

Науковий керівник: **Конц Тімеа Степанівна,**

ст. викладач

Рецензент: **Габода Єва Бейлівна,**

ст. викладач

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

A MESÉK LÉLEKTANI HATÁSA AZ ÓVODÁSKORBAN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: **Pados Erika**

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: **012 Óvodapedagógia**

Témavezető: **Koncz Tímea,**

adjunktus

Recenzens: **Gabóda Éva,**

adjunktus

ЗМІСТ

Вступ.....	6
I. Казка.....	8
1.1. Походження казки.....	9
II. Зв'язок між казкою та дитиною.....	11
2.1. Знайомство з книгою.....	11
2.2. Вірші, приказки.....	13
2.3. Настрій на казку.....	14
III. Психологічний вплив казок на формування особистості дитини дошкільного віку..	17
3.1. Питання вибору казок у дошкільному закладі.....	23
3.2. Вплив народних казок на формування особистості дитини дошкільного вік ..	25
3.3. "Лікувальна сила" казок.....	26
IV. Методи та результати дослідження.....	28
4.1. Демонстрація дослідженої території татематики.....	28
4.2. Форми та структури будови.....	29
4.2.1. Оцінка участі вихователів у дослідженні.....	30
4.2.2. Оцінка анкетування.....	33
Висновки.....	38
Резюме.....	39
Список літератури.....	40
Додатки.....	42

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	6
I. A mese.....	8
1.1. A mese eredete	9
II. A mese és a gyermek kapcsolata	11
2.1. Ismerkedés a könyvekkel	11
2.2. Versek, mondókák.....	13
2.3. Beállítódás a mesére.....	14
III. A mese lélektani szerepe az óvodáskorú gyermekek fejlődésében	17
3.1. A meseválasztás kérdései az óvodában.....	23
3.2. A népmesék hatása az óvodáskorú gyermekek személyiségfejlődésére.....	25
3.3. A mese „gyógyító ereje”	26
IV. A kutatás módszertana és eredményei.....	28
4.1. A kutatás területe és tematikai bemutatása	28
4.2. A felmérés formái és szerkezeti felépítése.....	29
4.2.1. A kutatásban részt vevő pedagógusok kiértékelése	30
4.2.2. A kérdőíves felmérés kiértékelése	33
Összefoglalás	38
Rezümé	39
Hivatkozott irodalom.....	40
Melléklet.....	42

BEVEZETÉS

A mese a gyermek korai, önálló fantáziavilága kibontakoztatásának egyik eszköze, a gyermek számára egyfajta örömforrás, a képzelet és a valóságban megismert cselekvések elegye. A mindennapos történekekről is mesélve tud beszámolni, ezáltal fejlődik szókinccse, tartalom elbeszélő képessége. A mesének jelentős szerepe van a gyermek egészséges fejlődése szempontjából, úgy gondolom, hogy ezekre jelentős hatást gyakorol a családi és az óvodai nevelés egyaránt. Fontosnak tartom azt, hogy a szülők és az óvodapedagógusok együtt és külön-külön is felismerjék a mese fejlesztő szerepét, illetve mint eszközt, használják is.

Szakdolgozatomban azt szeretném feltárni, milyen mértékben és hogyan válik a mese a 3–6 (3–7) éves korú gyermek személyiségfejlesztésének eszközévé. Tulajdonképpen ezért munkámban nagy hangsúlyt fektetek a különböző tematikájú mesék hatásának bemutatására, és az óvodáskorú gyermekek fejlődése szempontjából a mese és a mesélés tudatos alkalmazását tanulmányozom.

Célkitűzésként szeretnék rávilágítani a mese szerepére, fontosságára az óvodáskorú gyermekek harmonikus fejlesztése szempontjából. Célom, hogy

- több ismerethez jussak a témakörrel kapcsolatban;
- bemutassam a különböző tematikájú mesék hatását az óvodáskorú gyermekekre;
- kérdőíves módszerrel felmérjem a Tiszapéterfalvai és Beregszászi kistérség óvodáinak mesélési szokásait, az ezekben az intézményekben tevékenykedő pedagógusok tapasztalatainak és észrevételeinek feldolgozásával.

A célkitűzés megvalósítása érdekében *feladataim* a következők:

- a mesével, és annak szerepével kapcsolatos szakirodalom felkutatása és áttekintése, logikai egységbe való rendezése;
- összegyűjteni a népmesék hatását az óvodai nevelésben;
- mesefeldolgozás modelljének alkalmazása;
- mesélés-módszertan, a fejlesztési területek bemutatásával;
- olyan kérdőív összeállítása, amely reprezentatívan és kellő pontossággal mutatja be a pedagógusok meséhez, a mese és gyerek egymáshoz való viszonyát.

Munkám négy részre tagolódik.

Az első részben a mese tágabb és szűkebb fogalmával foglalkozom, majd a mese eredetének kutatásába merülök. Munkám kibontásához megvizsgálom a népmesék lélektani szerepét az óvodáskorú gyermekek személyiségfejlődésében.

A második részben a népmesék nevelésben töltött szerepére térek rá, konkrétan az óvodáskorú gyermekek fejlődésében kifejtett lélektani hatását érintve. Megvizsgálom a mese szocializációs hatását. Lépésről lépésre haladva a gyermek könyvekkel való találkozásától a versek, mondókákon át egészen a mesére való beállítódásig megvizsgálom a lélektani fejlődés lépcsőfokait.

A harmadik fejezetben a készségek fejlesztésén van a hangsúly. A meseválasztás kérdéseinek részletezése után a népmesék személyiségfejlesztésre kifejtett hatását boncolgatom. Végül a legkülönbözőbb élethelyzetekben kialakult problémákra írt mesék „gyógyító erejének” hatásmechanizmusát tanulmányozom, a megfelelő következtetések levonásával.

A negyedik fejezetben mutatom be a kutatásom, annak minden körülményét és a kapott eredményeket.

A téma aktualitása a XXI. század óvodapedagógiai kihívásában keresendő. Mese vagy rajzfilm? Hagyományos mesélés vagy interaktív vetítés? Melyik fejleszti hatékonyabban a gyermek személyiségét? Az elmúlt évtizedek örök kérdései óvodapedagógia terén.

Feltételezem, hogy úgy a Tiszapéterfalvai, mint a Beregszászi kistérség óvodáiban is fontos szerep hárul a mesére, a mesemondásra, mint a személyiségfejlesztés egyik módszerére. A felmérés fontos eszköz, hogy pillanatképet kapjunk az aktuális helyzetről, rávilágítva a mesemondás, mint személyiségfejlesztés hasznos, illetve a hiányos módszereire, amellyel a későbbiekben tudunk fejlesztési lehetőségeket beiktatni az éves tervbe. Továbbá feltételezem, hogy az újabb mesemondás módszerek szorosan összefüggnek az óvodapedagógusok korával: minél fiatalabb, annál újabb módszereket alkalmaz. Végül azt is feltételezem, hogy a gazdagabb, változatosabb mesével való találkozás intenzívebben hat a gyermekek lélektani fejlődésére.

Kutatásom során megvizsgálom, hogy a Beregszászi járás két kiválasztott kistérségében a gyermekek szeretik-e a meséket? Ha igen, akkor milyen tényezők befolyásolják ennek a tulajdonságnak a kialakulását? Milyen szerep hárul az óvodapedagógusra? Hatással vannak a mesék a gyermekek lélektani fejlődésére? Milyen szerepet tölt be a mese az anyanyelvi kompetenciák kialakulásában? Segíthet a mese a gyermekek problémáinak megoldásában? Millió kérdés, amelyekre keressük a választ. Tarts velünk és a munkánk eredményeként megkaphatjuk a válaszokat.

I. A MESE

A mese egy epikus műfaj, amelynek eredete mítoszok, mondák és legendák révén az írásbeliség előtti időkre vezethető vissza (Kulturális Enciklopédia, 2020). Fenomenológiailag valahol a mítosz és a narratív irodalom között helyezhető el (Durst, 2016).

A „mese” szó egy régi magyar kifejezés, az ugor korból. Eredetileg monda jelölésére használták, és megtalálható többek között a voguloknál és az oszétoknál. A szó a 14. század végén „találós mesét” vagy „kérdést” jelent, majd a 15. században „elbeszél, kitalált történet, példázat, aenigma” megfelelője lesz 1533-ban megjelent szótárában Murnelius még mindig „beszédnek” fordítja, megkülönböztetve a megtörténtet jelölő „historia” szótól. A mese kifejezés végül a 18. században nyeri el a mai értelmezését (Balassa–Ortutay, 1979:149).

Általánosságban elmondható, hogy a mítosz önmagában mesének is mondható, de a mítoszok általában valósággal bírnak, és gyakrabban játszódnak a létező helyszíneken, történései egy adott társadalom vallási hitnézeteivel és népi rituáléival átszóttek. Így több definíció is megkülönbözteti a meséket a mítoszoktól, amelyek szerint a mítoszok szekularizációja, a rituálék és a szent alakok megszűnése, a hősök demitologizálása vezet a mesék kialakulásához.

A mese az idő, a tér és a kultúra olyan nagy területét fedi le, hogy ennek bármilyen pontos meghatározása így vagy úgy valószínűleg megcáfolható. Jobb definíció híján általános, de nem kizáró definíciót adhatunk, a mai értelemben vett mese definícióját elsősorban a gyermekmesékre szűkítve.

A mese a műfaj sajátosságából adódóan többnyire múltbeli események; szerkezetük, történetük, szereplőik pedig meglehetősen egyszerűek. A népmesék esetében az az ok, hogy a szájhagyomány terjedése nem teszi lehetővé az összetettebb történeteket, összetettebb szereplők ábrázolását. Később a műmeséknél, ha gyerekeknek készült, akkor az érthetőség szabott határokat. A témával foglalkozó kutatók és gyakorló szakemberek szintén úgy vélik, hogy bizonyos felnőttkori történetekben fontos a strukturális hagyomány követése. A klasszikus történetek többnyire kitalált időben és térben játszódó eseményeket írnak le, fantasztikus és irreális elemekkel összefonva, a csodák pedig természetesek. A karakterek a való világban többnyire csak típusok (legkisebb fiú, öreg király, özvegyasszony, okos lány). Az események is valószerűtlenek, de megmaradnak egy bizonyos mesebeli logikán belül: az egyik esemény lehetővé tette a másikat. A karakterek jók és rosszak, a végeredmény pedig

az, hogy mindig a jó fiúk nyernek, a rosszak pedig megkapják a megérdemelt büntetést. Világszemlélete általában egyszerű, nincs átmenet a történetben és a szereplők bemutatásában (Kulturális Enciklopédia, 2020).

1.1. A mesék eredete

A népmesét, a *Grimm testvérek* vezették be az irodalomba. Már előttük is jelentek meg mesegyűjtemények, de ezek még nem voltak népmesék, mert íróik csak átvettek a néptől és módosították, ezzel elvették a mese eredetiségét. A Grimm testvérekben az a nagyszerű, hogy megtartották a történetet az eredeti formájában. Kétkötetes munkájukban népmeséket gyűjtöttek. Felismerték a népmesék nagy költészeti értékét, művészi kincsét, mely a népmesékben rejlik, megtörik a varázserőt, mely eddig a meséket homályba verte, megcáfolják a 18. század felfogását, mely általában a népmesék lebecsülését jelentette, hogy nem egyebek, mint locsogás.

A népmesében megjelent a mesehős, és az új műfaj felé fordult az irodalmi érdeklődés. A *Grimm testvérek* olyan fontos munkát végeztek a népmesegyűjtéssel, amellyel egyetlen szakmabeli sem vitázhat. Előttük még *Herder* is megállapította, hogy „a mese a nép felfogásának, nézetének, erejének és hitének maradványa”, a Grimm testvérek továbbfejlesztik ezt a gondolatot és a mesét „a régiség nemzeti szent kódéval” veszik körül. Véleményük szerint a német népmese a helyi nép isten- és hősmondáinak maradványa.

Ugyebár a Grimm testvérek véleménye a romanticizmus korában különös erővel hatott az akkori irodalmi gondolkodásra. Viszont a népmesék efféle felfogását igencsak felforgatta *Benfey* 1859-ben megjelent *Pancsatantra* című könyve, melyben olvashatjuk, hogy a mesék ősforrása nem a nemzeti múlt, hanem India. Innen terjedtek el szét az egész világban. A mesevándorlás-elmélet a mitológiai-elmélettel szemben többféle ok is alátámasztja. Legfőbb, hogy a legkülönbözőbb népek meséiben sok hasonlóság, egyezés van, melyek nem magyarázhatók a népek hasonló körülményeiből, azaz nem lehetnek a mesék egy nép nemzeti isten- és hősmítoszáinak maradványai. A mesék egyezései csak úgy magyarázhatók meg, ha származásukat egy közös forrásból feltételezzük és ez a közös forrás Benfey szerint India, a mesék legjobb termőföldje. Részletesen kifejti, hogy a mesék a vallásos képzelet termékei, céljuk az, hogy a vallás morális tanításai a nép lelkéhez közelebb férközhessenek. Teóriájában kifejti, hogy a keresztes hadjáratok idején a buddhista papoktól hallotta a nép a mesét, amit a keresztes lovagok útján során mesélték el máshol (Nógrády, 1917:271–274).

Ez a vélemény élesen ellentétbe helyezi a Grimm testvérek elméletével és egy egyúttal irodalmi kérdéssé tette. Benfey nem támadta meg a mesék belső értékét reális felfogásával, csak kivetköztette titokzatosságukból. Éles elméjével bizonyítja állításait és a meséket egyfajta buddhista példáknak tekinti.

De természetesen a meseeredet kutatása ebben a fázisban nem állt meg és Benfey elméletét *Lang* és *Tylor* támadták meg, akik a meséket egész másképp világították meg. A mesék indiai eredetét tagadják, és azt állítják, hogy a mesék hasonlósága abból magyarázható, hogy a legkülönbélebb népeknek a legrégebb időkben egyazon véleménye volt a szellemekről, a varázslókról, a test és lélek életéről a halál után, az állatokról, a természetéről, az egészségről és betegségről. Véleményüket megerősítette az a tapasztalat, hogy a primitív népekre vezethető vissza a kultúrnépek eszmélete, valamint, hogy ezek közül még ma is sok él a társadalom több rétegében: mint babonás hiedelem, vagy mint valóság.

A mese körüli tudományos vizsgálódás fejlődését is alátámasztja ez a három elmélet. Tapasztalhatjuk, hogy mind mélyebben hatol a mese lényegébe és mind szélesebb körét öleli fel a mese ismeretének. Az első a *nemzeti*, hazafias alapon áll, amit nevezhetünk *Grimm-féle elméletnek*, amely a romantizmus légköréből vált ki. A második *Benfey elmélete* már kiszélesíti a mesekutatás körét azzal, hogy kelet felé irányítja, felöleli a gazdag India mesekincsét; keresi a különböző mesék közötti kapcsolatot és ezt meg is találja. Benfey írásai a mesét mintegy *nemzetközivé teszi*, amivel megteremti a mese egyetemes vizsgálatának lehetőségét. A harmadik a *Lang–Tylor elmélet*, mely a mese vizsgálatába még mélyebben hatol és már *pszichológiai* alapon vizsgálja annak eredetét. Ezek az elméletek nagyon hasznosak a kutatásban és habár a mese eredetkérdését teljesen nem is tisztázzák, mégis közelebb visz ezzel a mese lényegének megértéséhez.

Az ismertett három elmélet egy elmélet fejlődési pályát mutat, amelyben a pszichológiai megközelítés az egyetlen a helyes útra irányít, úgy, hogy kivezet a romantikus mese-létkörből, de megcáfolja azt a felfogást is, hogy a mesét egy nép találta fel, még ha azok az indiaiak is, kiknek igen csodálatos képessége és hajlama van a meséléshez, illetve a mese „feltalálására”.

Erre a következtetésre jut *Riklin* is, aki szerint a mesék legnagyobb része különböző és meghatározatlan időben, különböző helyen jött létre, így a származását nehéz behatárolni (Nógrády, 1917:275–277). Az ehhez kapcsolódó szakirodalom mély és részletes áttekintése után mi is erre a következtetésre jutunk. Tehát a mesék eredetét kutatni kell, kutatásának fejlődése nyomon követhető, de pontos helyét nehéz meghatározni.

II. A MESE ÉS A GYERMEK KAPCSOLATA

A mi kultúránkban az ismeretszerzés túlnyomórészt könyvhez van kötve. A könyvkultúra sok mindent foglal magába.

A gyerek mikor még csak öntudatra ébred már tudja, hogy a könyveket lehet nézegetni. Sőt, egész korán azt is tudja, hogy nemcsak a képeket lehet nézni bennük, hanem ami a lapjaikra rá van nyomtatva, azt olvasással is meg lehet fejteni (Mérei–V. Binet, 1981:233).

Ebből a gondolatmenetből kiindulva boncolgatjuk a népmesék nevelésben betöltött szerepét, konkrétan az óvodáskorú gyermekek fejlődésében kifejtett lélektani hatását érintve. Megvizsgáljuk a mese szocializációs hatását. Lépésről lépésre haladva a gyermek könyvekkel való találkozásától a versek, mondókákon át, egészen a mesére való beállítódásig.

2.1. Ismerkedés a könyvekkel

A Z-generációs gyerekek már beleszületnek a könyvkultúrába, már két éves koruk körül tudnak minimálisan bánni könyvvel: nem dobálják, vagy csak rakosgatják, hanem nézegetik, forgatják lapjait. Az erre legalkalmasabb könyv a tárgyképeskönyv, mivel kemény lapjain egy-egy ismert tárgy látható, erőteljes körvonalakkal. Olyan tárgyak, amelyek a gyermekek életterében előfordulnak, de nem tökéletes másolatban, hanem más színben, illetve kicsit eltérő formában láthatóak. Pl. az gyerekek tányérján piros díszítés van – a könyvben zöld mintás tányért fedeznek fel. A gyerekek ráismernek a tányérra még ebben az eltérő változatban is. Öröm kíséri a képnek vagy tárgynak ezt az azonosítását, mégpedig a ráismerés öröme. Újra meg újra felmutatják, és nagy örömmel nevezik meg. A képek nézegetését így tanulgatják, és hosszú távon megszokják, hogyan kell bánni a könyvekkel (Mérei–V. Binet, 1981:234).

A nyomtatott szövegekkel való ismerkedés sokszor úgy kezdődik, hogy az olvasó a gyerek figyelmét a történetet kísérő illusztrációkra irányítja (Cole M.–Cole S. R., 2006:447). Majd a következő lépésként már olyan képeknél köt ki a figyelmük, amelyek ismeretlen dolgokat (tárgyakat, állatokat, virágokat) ábrázolnak. Gyakran az ismeretlen fogalmak neveit is képekről tanulja meg. Az, amit a könyvben lát, egyértékű lehet a valósággal. Amikor a budapesti állatkertben nem volt zsiráf, arra a kérdésre, hogy láttak-e már zsiráfot, azok a 4–5 évesek, akik könyvben láttak, igennel válaszoltak, s a felnőtt külön kérdésére sem tudták mindig megmondani, hogy igaziból-e vagy képen (Mérei–V. Binet, 1981:234).

Amíg a gyerek kicsi, a szülők kiegészítik a tárgyak megnevezését, és a gyerek bármely hozzászólását elfogadják. Ahogy azonban gyarapszik a gyerek tudása, a szülők egyre kevesebb segítséget adnak a játékhoz. Inkább felemelik a tétet bonyolultabb szövegek és képek választásával, vagy összetettebb kérdéseket tesznek föl a régi kedvenc könyvekből.

A tárgyképeskönyvek ábráinak a megismerkedésével a gyerekek „mi ez?” korszakában érdemes elkezdni. Hiszen már ekkor a gyerek gyakran tudja, mi az, mégis megkérdezi, illetve újra meg újra megnevezi és felmutatja. Így gyakorolja az ismert szavakat, és a kevésbé ismert vagy teljesen ismeretlen dolgokra való rákérdezéssel új szavakat gyűjt, ezáltal bővíti szókincsét és új ismereteket szerez.

Az éntudat kialakulásával is összefügg az az öröm, amely ezeket a ráismeréseket kíséri, amelyhez szorosan hozzátartozik az „én ezt is tudom” öröme. A ráismerés élménye magában foglalja azt az érzést, hogy én a külvilágnak szemlélője vagyok, illetve ez megerősíti a külvilág elhatárolását a személytől. Ilyen ismeretszerző és én-fejlesztő ráismerések nemcsak a képeskönyv kapcsán vannak, hanem a mindennapi életben is. De a tárgyképeskönyvvel való játék nagyon jó alkalom ennek funkciógyakorlására (Mérei–V. Binet, 1981:234).

Azzal, hogy felolvasnak a gyerekeknek, olyan fontos tapasztalati forrást biztosítanak, amely a bontakozó írásbeliséghez vezet. Számos bizonyíték utal arra, hogy azok a gyerekek, akik többet olvasnak otthon, gyorsan megértik a nyomtatott szöveg jelentését, és viszonylag könnyen megtanulnak olvasni, amikor iskolába mennek.

Négy éves korára a gyerek már otthonosan lapoz más képeskönyv-változatokat is. Folyamatos történeteket tartalmazó képeskönyveket nézeget, lapozgat. A kísérőszöveget egy felnőtt olvassa fel neki. A gyermek gyorsan megjegyzi, hogy melyik szöveg melyik képhez tartozik, és magának „olvassa” vagy másnak „felolvassa” a könyvet: rámutat a képre, és mondja a megfelelő verssort. Az itt gyakorolt szellemi funkció, amely hozzájárul a nézés öröméhez: az anticipáció. Tudja, mi fog következni, és amikor azt mondják vagy olvassák, akkor a világ úgy fog megváltozni, ahogy várta.

Körülbelül ugyanebben a korban jelentkezik a gyerekeknek az az igénye, hogy meséljenek neki. Előzőleg is fontos volt, hogy beszéljenek hozzá. De ez sokáig az eszköze volt a kontaktusnak, azaz része annak az általános igénynek, hogy foglalkozzanak vele. Azonban a harmadik év végén, élete negyedik évében olyasmint akar hallani ami, lélektani funkcióját tekintve, a mesélés témakörébe tartozik. A saját életéről vagy egy hozzá hasonló gyermek életéről, a szülei mindennapi életéről szóló történetek a legjobbak, így ezek le is kötik. Reggel felkel egy kisfiú, felöltözik, óvodába megy; anyja elmegy bevásárolni, melyik boltba

ment, mit vett. A narratíva legyen a lehető legrészletesebb, legyen benne párbeszéd: a gyerek és az óvónő, az anyuka és az eladó, a jegypénztáros és az utas között.

A gyerek felismerik a részleteket, és események nyomaként képzelik el őket. Újra átéli, amit hallott, amit tud, amit ismer, ami megtörtént vele. Ezáltal tapasztalatai megszilárdulnak, tapasztalattudata erősödik. Az egymást követő dolgok koherenciájának és folytonosságának megtapasztalása – a közvetlen emlékek minden részletében valóságghű felidézésének az igazi iskolája (Mérei–V. Binet, 1981:234).

A szülők mindennapi életéről szóló történetek különleges szerepet játszhatnak (főként az otthonról távol töltött idejükről szólnak). Minél többet tudnak a gyerekek arról, mit csinálnak szüleik, amikor nincsenek a közelben, annál könnyebben tolerálják távollétüket. Ezeket a mesebeli narratívákat szövi bele darabjaiba, enyhítve, elvezetve a hiány feszültségét.

A *dialogusolvasás* során a felnőtt figyelmesen hallgat, kérdéseket tesz fel, érdekes információkkal bővíti a párbeszédet, és egyre összetettebb formákban bátorítja a gyermeket a párbeszédben való részvételre, míg végül a maga módján el tudja mesélni az egész történetet (Cole M.–Cole S. R., 2006:448).

Azzal, hogy a gyerekeknek a saját napjáról, szülei életéről mesélünk, megfogalmazzuk, szavakba öntjük, és érthetőbbé tesszük tapasztalataikat. Így könnyebben felidézhetők, mozgékonyabbak, és jobban beilleszthetők a beszélgetésekbe és a játékokba. Az emlékek megőrzésére, felidézésére és felhasználására is tanítjuk a gyerekeket (Mérei–V. Binet, 1981:234).

2.2. Versek, mondókák

A vershez való viszonyukban is megmutatkozott, hogy ebben az időszakban a gyerekek fogékonyak az esztétikumra.

Amikor 2–3 éves gyerekeknek mondtunk verset, és annyit ismételtük, hogy egy-egy sora vagy kifejezése már megrögzül, észrevehetjük, hogy a ritmus és a zeneiség vonzza őket. Magukban is mondogatják, néha egyedül, játék közben érthetetlen szavakat olvasnak fel, szavakat kapcsolnak össze a vers ritmusának megfelelően. Ilyenkor látszik teljes lényükön, hogy kellemes a felidézés, jó mondogatni (Cole M.–Cole S. R., 2006:446-449).

4-5 éves korukban a gyerekek több verset, sort, szövegrészletet memorizálnak, sok gyerek pedig egész verset. A ritmus még mindig nyomatékos, de egyre nagyobb szerepet kap a rím játékossága is.

A verset vagy a versrészleteket a gyerek egészként ragadja meg; egy-egy szó helyett gyakran másikat mond, a sorokat gyakran felcseréli, és bár ebben a korban már a tartalmi elemekre koncentrálnak, a hangzás még mindig a legfontosabb. A vers hangulata már hat rá, de nem a tartalom váltja ki az érzelmeket, hanem a zeneiség, a ritmus és a rím.

A vers és a ritmus iránti gyermekkori fogékonyság pszichológiai magyarázata az *áttételek mechanizmusához* vezet (Berghauer-Olasz, 2013:102-109).

Láttuk, hogy a mobilitás domináns szerepet játszik a gyermek három éves kora körüli élményeiben. Cselekvések utánzásával érti meg a helyzeteket, sőt a viszonylag bonyolult feladatokat is hasonlóan oldja meg cselekvési elemek felidézésével. Tapasztalatainak maradványai is többnyire olyan sémák, amelyekben a mozgalom főszerepet játszik. A ritmus nagyon fontos tényező ebben a mozgásélményben. Az érzelmet kifejező cselekvés vagy hang ritmusa lassan önállóvá válik, és magának az érzelmenek a megfelelőjévé válik. A motoros feszültséget ritmikus feszültséggé szelídül, ami az érzelmi ekvivalenciájával függ össze: a gyerek hallja, magába foglalja, majd kimondja a ritmust, érzelmeket kelt, és elosztatja a mozgásfeszültséget (Mérei–V. Binet, 1981:235).

A cselekvés és az érzelmek közvetett kapcsolatában a ritmus, a rím, az alliteráció mellett az ismétlődő szavak vagy sorok is szerepet játszanak: ez a harmónia megfelelhet annak a benyomásnak is, hogy a mozgás az érzelmeket kíséri.

A kisgyermek vers iránti érzékenysége azon alapul, hogy az azt megragadó ritmus és hang ugyanahhoz az érzéki, érzelmileg összefonódó, élményközei sémához tartozik, mint az általa helyettesített mozgás és az általa kifejezett érzelmek (Mérei–V. Binet, 1981:235).

2.3. Beállítódás a mesére

Négy-öt éves korban kialakul egy sajátos „mese hallgató” magatartás. Amikor a szülő vagy az óvónő mesélni kezd, a gyermek egy bizonyos magatartást tanúsít, amely a figyelem és a szemlélődés mellett magában foglalja a hétköznapiakból való kilépést és a rendkívüli, a különleges, a csodálatos várakozását. Ez a „beállítódás a mesére” – ahogyan K. Bühler nevezi – kiegészíti a narrátor felnőttkori viselkedését. Amikor a felnőtt mesélni kezdett a gyereknek, megváltozik a hangja, és úgy érzik, kilép a valóságból és egy másik közegbe kerül. Hangjával, gesztusaival, arckifejezéseivel, misztikumával kifejezi, hogy az általa elmondott történetek nem történhettek volna meg a megszokott körülmények között. De a gyerek könnyen beleéli magát ebbe. Egy gesztus, egy szó elég ahhoz, hogy ráálljon a rendkívüli elvárására. Lehetetlen pontosan megmondani, hogy ebből a hozzáállásból mennyi

tanult, vagy mennyi spontán, de az biztos, hogy a 4–5 év körüli gyerekek szívesen belépnek a különleges környezetekbe, könnyedén navigálva saját valóságuk és csodaországuk között.

Ez a szemléletváltás azt jelenti, hogy a tudat egy másik szintjére lép.

Tudat alatt belső világunk összefüggő rendszerét értjük. Érzelmileg feltöltött emlékekből, tervekből, szavakból és a hozzájuk kapcsolódó kiábrándult fogalmakból áll; tapasztalatunk, érzékszervi vagy gondolati tapasztalatunk kontextusa. Ez a rendszer sűríti tapasztalatainkat, tartalmazza tudásunkat, és tükrözi benne a külső világot. Ez az agilis, fejlődő, dinamikus rendszer szubjektív, egyszeri, egyedi folyamat, amelyet mások közvetlenül nem érzékelhetnek. Magában foglalja az „én – én vagyok” érzését is, szubjektív bizonyítékot: érzékszerveim, gondolataim, életem alanya vagyok.

A gyerek tudja, hogy a szobában a szőnyeg nem repül, a szomszéd kutyája nem beszél, és nincs varázsszó, ami tündérré varázsolná – de örül, hogy a repülő szőnyeg a hőst célba juttathatja, és kétségbeesetten várja, hogy a varanggyá változott herceg visszaváltozzon (Mérei–V. Binet, 1981:236-237; Cole M.–Cole S. R., 2006:457-460; Berghauer-Olasz, 2013:107-108).

A kettős tudat jellemző az nagycsoportos óvodásokra: teljesen elmerülnek abban, ami történik, de nem keverik össze magukat a mesék hőseivel. Kisóvodáskorban az illúzióknak nagyobb hangsúlya van, a gyerekek önmagáról és a dolgokról való ismeretei elmosódottabbak, a tapasztalatok labilisak, így a valóság ellenőrző, szabályozó szerepe kisebb. Ezért az illúzió messzebbre terjedhet. Nem lehetetlen, hogy a boszorkányok letelepedjenek a konyhában, így biztonságosabb, ha nem megy ki egyedül vizet inni. A gyermek tapasztalatlanságán kívül a fő tényező itt az, hogy a mese formája és a történet elbeszélésének kontextusa lehetőséget ad arra, hogy a szorongást más forrásokból elterelje.

Maga a kettős tudat vonzó, izgalmas közeg, örömforrás: feszültség-hordozó, feszültségteremtő és feszültségelvezető.

Van egy ilyen illuzórikus feszültség a játékban, van kettős tudat, bár ez homályosabb. De a gyerekek aktívan részt vesznek a játékban és passzívan részt vesznek a történetben. Játszik és meséket hallgat. A cselekvés igénye a gyerekekben elsődleges; ezt a mese táplálja, de nem elégíti ki. A képzelet mozgósításához az akadályozott cselekvés feszültsége is hozzájárul. A gyerekek képzeletben kell követnie a történetet, ezáltal nem cselekvője, hanem tanúja a történetnek. A játékokkal ellentétben a történeteket nem utánózni kell, hanem elképzelt élményeket, passzív részvételt.

Sokáig a mesehallgatás volt az egyetlen módja annak, hogy a gyerekek kifejezzék ezt a passzív fantáziadús stílust. A bábszínházban az óvodáskorú gyerek még igyekszik

közbeszólni, részt venni a történet irányításában (odakiabálja, hogy merrefelé menekül a rossz ember stb.), de a mesét végig hallgatja. Tudja, hogy nem ő szabja meg, mi következik, egy szándékaitól független eseménysort követ, ezt igyekszik képzeletben visszaadni.

Ez annak a viselkedésnek az első megjelenése, amellyel a felnőtt olvas, színdarabot vagy filmet néz. A mesére való beállítódással kezdődik gyermekkorunkban a különböző műalkotások befogadása (Mérei–V. Binet, 1981:236).

A mesehallgatás alkalmai

A mesemondás, a mesehallgatás fontos összekapcsolódási eszköz az óvodapedagógiában, amely jótékony hatással van az interakcióra és a közösségi életre. Az a gyermek, amely a mesékbe belefeledkezik, aktívan kihasználja érzelmi és kognitív képességeit. Gondolkodási műveletek hajt végre: összehasonlít, elemez, szintetizál, ítélkezik, összegez, általánosít. A meseszövegek képezik az idő- és térszemléletének fejlődését, megerősítik megerősítve a távolság-, irány-, nagyság- és formafelfogását. A szinkretikus sémák és a szóingerek aktiválják a korábban megszerzett tudást, a memóriát és a képzeletet. A mesét hallgató gyerekek gondolkodása és tudásrendszere az esztétikai élmény és katarzisz hatására folyamatosan bővül, megszilárdul (Mérei–V. Binet, 1981).

III. A MESE LÉLEKTANI SZEREPE AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉBEN

A gyermekirodalmi mesék hordozzák a célközönség életkori sajátosságaiból adódó világnézeti változásokat. A mesék világa nagyon hasonlít a gyerekek világképéhez. Tehát gyermeklélektani okai vannak annak, hogy tetszik a mese. A mesét a gyermek azért érti és kedveli, mert „a mesei elemek és fordulatok megfelelői azoknak a gondolati, indulati, szemléleti vonásoknak, melyek a lelki fejlődés korai szakaszaiban jellegzetesek: a gyermekinek” (Mérei–V. Binet, 1981:233; Makszimenko, 2018).

A hasonulás szintjei a következők lehetnek:

- átalakulás (bármilyen lehet);
- kontrasztok előnyben részesítése (a karakterek szélsőségei, helyszínek, arányok stb.);
- ismétlések kedvelése a folytonosság és a biztonság érdekében (szertartásos jelleg);
- veszély és menekülés, megmenekülés;
- kárpótlás (aki hátrányba kerül, győztes lesz);
- a vágyteljesítés motivációja (vágyak a jelképek köntösében).

A mesék tökéletesen illeszkednek egy óvodáskorú gyermek gondolkodásmódjához. A mesét (és a gyermek világképét) az az alapvető hiedelem mozgatja, hogy a világban rend van, és ha átmenetileg meg is szakad, a harmónia helyreáll. A történet végkimenetele megjósolható, de az az út, amely a végkifejlethez vezet, előre nem belátható események sorozata, megjósolhatatlan események eredménye. Ebből következően a mese másfajta (ösztönszerűbb vagy spirituálisabb) megértésmódokat hív elő. A mesevilág erkölcsileg rendezett, igazságos, kozmikus világrenden alapul, és bármilyen egyensúlytalanságot képes helyreállítani. Optimista szemlélete terápiás hatású, a gyermek pozitív szemléletét táplálja (Boldizsár, 2005:99)

1. Átalakulás

A mese sokféle elemet tartalmaz. Olyan mítoszok maradványait találjuk meg benne, amelyek témái az európai ember művészet gyermekkorát őrzik (óriások, törpék, szárnyas paripa, kitett gyerekek). Gyakoribbak a népmesei elemek, amelyek a keresztény középkori vallási bűnök (boszorkányok, ördögök stb.) vetületeit tartalmazzák. Át vannak szöve a mesék a társadalmi tapasztalatok áttételeivel (az igazságért küzdő szegénylegény, a hatalmas eszén túljáró gyenge, a gonosz mostoha). Ha a gyermekpszichológia szemszögéből elemezzük ezen elemek egymásba fonódó történeteit, azt találjuk, hogy ezek az elemek és

fordulatok megfelelnek a mentális fejlődés korai szakaszának pszichológiai és érzelmi jellemzőinek is (Cole M.–Cole S. R., 2006:558-559).

Az egyik ilyen eleme az átváltozás. A szörny herceggé, a boszorkány kutyává, a herceg pedig békává változik át. Vannak olyan mesék, amelyek egyenesen átalakulást mutatnak be: varázsló inasából paripa lesz, majd cápává, majd aranygyűrűvé, délceg daliává stb. A gyerekek játékában is sok ilyen átváltozás létezik: pl. átváltozik kutyává, majd repülőkutyává, majd ismért repülőgéppé változik. Nehéz válaszolni arra, hogy a történetből öröklődik-e ez az átalakulás, amely sokszor utánzó mozdulatokkal jár a játékban, vagy akkor is fejlődik a gyermek fantáziája, ha ilyesmit nem hall a történetben. Az biztos, hogy a változások iránti érzékenység mindennel egyenértékű a gyermek elméjében, így a játékában is minden lehetséges.

Az átváltozás magába foglalja a hirtelen átalakulást is. Alice vándorlásai kezdetén néha óriássá, majd törpévé zsugorodik. A mesében az ember vállalhat olyan kicsivé, hogy átfér egy kulcslyukon, és nőhet olyan nagygyá, hogy a torony ablakán is belát. Ez a változékonyság szimbolikusan is kifejezhető a bizonytalanságon keresztül gyermekkorban is, aki gyakran szörnyen és kényelmetlenül érzi magát, mert helyzete folytán olyan körülménynek van kitéve, hogy bármikor bármi megtörténhet vele. Alice történetét, beleértve az átváltozás ezen részét is, nem a kisgyerekek, hanem azok iskolások. Alice méretezése akkor válik szórakoztatóvá a gyerekek számára, amikor már emlékként gondolnak a gyermekkor bizonytalanságára, s ebben a mesei áttételben vezetik le a maradék feszültséget (Mérei–V. Binet, 1981:238).

2. Kontrasztok előnyben részesítése

A gyermekinek és a meseinek egy másik megfelelése a kontrasztok kedvelése. A mesében általában törpék és óriások szerepelnek, csúnya öregasszonyok, gyönyörű hercegnők, jó tündérek és gonosz boszorkányok. A hősök járják a világot, a tavak feneketlenek, a fák az égig érnek.

Wallon (1958:171) a kontrasztok kedvelését fejlődési jelenségnek tekinti. A gyerekeknek, mint láttuk, sokáig nincs viszonyítási alapjuk a dolgok arányaiban. A gyermek minden önmagához hasonlít. Nem tud mindent arányba állítani, hanem csak különbséget tesz, azaz szignifikáns, nyilvánvaló különbséget talált, de ezt először csak páronkénti összehasonlítással, és csak ha ő is az összehasonlítandó tagok közé tartozik. Nem tudja rendezni az észlelt tulajdonságokat, az óriástól a törpéig méret szerint, a széptől a csúnyáig a szépség szempontjából (Mérei, 1967:15). A gyerek csak akkor tud összehasonlításokat végezni, ha saját magához méri a szélsőséges tulajdonságokat. Ez egy átmeneti jelenség. Az

önmagához való méréséből hamar kiesik és kialakul a kétpontos mérce. Csak szélsőséges pontjai vannak. A gyerek ezekhez csak átmenetileg fog alkalmazkodni, a közbenső tagokat pedig szinte alig képes beilleszteni. Beleélni magát abba, hogy valami nagy vagy kicsi, magas vagy mély, szép vagy csúnya, mindezt csak akkor tudja, ha a valóságban is észleli. Az ellentétes preferencia ezt a kétpontos gyermekkritériumot követi (Mérei-V. Binet, 1981:239).

3. Ismétlések kedvelése a folytonosság és a biztonság érdekében

A legtöbb mese felépítésében és stílusában ismétlődik. A meseinek, a gyermekinek ez is az egyik találkozása. Bizonyos cselekvések újra és újra megjelennek a történetben. Újbóli megjelenésük szinte rituális. A herceg a lány megmentésére készül; valahányszor útkereszteződéshez ér, egy öregemberrel találkozik, aki útbaigazítja. Minden alkalommal az öregembert ugyanúgy üdvözli, s az öregember minden alkalommal ugyanazzal a szavakkal felel. A verbális fordulatok is megismétlődnek (mint néhány versben is); az átváltozásnál ugyanazt a varázsszavakat mondja el, és az öreg király ugyanazt a szót használja minden gyermekénél mikor vándorútra küldi. De a mesében ismétlődnek a kötőszöveget alkotó kifejezések is: az Üveghegyen, az Óperenciás tengeren is túl, ahol a madár sem jár; ismétlődik a kezdet: „Hol volt, hol nem volt”, s a befejezés: „Máig is élnek, ha meg nem haltak”.

A sorozat visszatérése, a nyelvi fordulattal való találkozás, csakúgy, mint a játékban, itt is örömforrás. A rituális táncok, mozdulatok, a természeti emberek szertartásos élete elsősorban az együttes többletélményét nyújtja. A rituális táncok, mozdulatok, a természeti emberek szertartásos élete elsősorban az együttes többletélményét nyújtja. A gyerek nem gondolja végig, de hozzáállásában, sőt tetteiben is tele van várakozással a következő gesztusra. Ez az elvárás állandó feszültséget szül. De a feszültség is minden pillanatban oldódik, mert az elvárások valóban minden részletében megvalósulnak (Cole M.–Cole S. R., 2006:446-447).

Egyik funkciója a mesei ismétlésnek is. A gyerekek várakozással követik a eseményt. A gyerek előre sejti, hogy az egyik várható szereplő ismét megfordul a kereszteződésnél, és újra találkozik egy öregasszonnyal. Azt gondolja, hogy a ezüst követi a vasat, az arany pedig az ezüstöt. Arra várva, hogy történjen valami, megszűnt a várakozás feszültsége. És mivel az ismétlés többszörös, a feloldódás megerősíti és újra fakasztja.

Tudjuk, hogy a gyerek képzetáramlása a felnőttéhez viszonyítva labilis és szaggatott. A felnőtt gondolkodásában rendszerint jól követhető az asszociatív fonal. Az egymás utáni mozzanatok nagyjából következetes rendben bukkannak fel, ritkák a szökdécselések, az

ugrások. A gyermeknél a legkisebb külső vagy belső inger is megszakíthatja az asszociatív fonalat: Mintha egy másik tudatszintre kerülne, s az, ami egy pillanattal előbb még egyedüli tudattartalomként volt jelen, hirtelen lesüllyedhet.

Ezt a labilitást az is elősegíti, hogy minden részlet, minden képzeleti egység önálló és a többivel egyenértékű lehet. Így a teljes folyamat könnyen áldozatul esik a részletnek, s az egész elhalványul. Az ismétlés stabilitást visz be a folyamatba, a mese követését a „várakozás-bekövetkezés” fonálára viszi és a tartalom szaggatottságát az érzelmi beleélés folyamatosságával ellensúlyozza. Még egy 7–8 éves gyerek is, amikor elmond egy mesét, elvész a részletekben, elbeszélésében elsikkad a cselekmény lényege, „és akkor” „és azután” – mondja, hosszan elidőz egy olyan részletnél, hogy a királynak megfagyott a füle, de kifelejtí elbeszéléséből a csattanót, azt hogy a bátor katona feleségül veszi a királylányt. S mégis megragadta a mese egészét, hangulatát, érzelmi levegőjét, amit a mese reprodukálásában az ismétlések (esetleg a verbális ismétlések) hangsúlyozásával fejez ki. Az ismétlődő mozdulatok, fordulatok biztosítják a gyermek számára, hogy a zűrzavar, elágazás és a részletekre való hosszan tartó odafigyelés ellenére is folyamatosan hallgassa és mesélje el a történetet.

A mesék ismétlése nemcsak folytonosságot teremt, hanem biztonságot is ad. Ez már az átélés hatása. Az elismerés biztonságérzetet kelt az ismerőségben. A történet ismétlődő ritmusa lehetővé teszi az optimális gyakoriság megtapasztalását, amely túlmutat magán a történeten, csökkentve a gyermeki lét változékonyságából és bizonytalanságából fakadó feszültséget.

Az ismétlés feszültségével és feloldásával, a folytonosság és az átható biztonság feloldásával a mese és a gyerekek találkozását jelenti (Mérei–V. Binet, 1981:240).

4. Veszély és menekülés, megmenekülés

A történetek közös témája a veszély és a veszély elől való menekülés. a hős hosszas küzdelem után legyőzi az őt elpusztítani akaró sárkányt, a szörnyeteg közeledik, és kész felfalni a herceget. De közben átváltozik valamivé, amit a szörnyeteg nem vesz észre. A katona eltéved a sötét erdőben, és talán soha többé nem jut ki, de hirtelen meglátja a fényt, és megtalálja az embereket.

A „veszély és a megmenekülés” téma a gyermek képzeletének jellegzetes sémája. Amikor a gyerekek képzeletben színesítik, felnagyítják vagy eltúlozzák az eseményeket, szívesen alkalmazzák ezt a sémát. Séta közben egy kutya megharapta, majd később elmesélte, hogy egy mérges farkaskutya kis híján ráugrott, de az utolsó pillanatban megszökött. A gyerek életerzésének megfelelően, hogy nagy legyen, legyen önálló, és kicsinysége ne sodorja

állandóan veszélybe. Jó lenne átmenni az utca túlsó oldalára, egyedül elmenni a játszótérre a nagyok közé, de nem szabad, mert veszélyes. A tehetetlenség érzését, a veszéllyel indokolt frusztrációt próbálja a fantázia abban a kompromisszumban feloldani, hogy „veszélybe kerülök, mégis megmenekülök”. Az erre ráímelő mesemotívum a gyermeki képzelet anyanyelvén beszél (Mérei–V. Binet, 1981:242).

5. Kárpótlás

A mesében gyakoribb az elégedettség motívuma, amelyet „Dávid Góliát felett aratott győzelme” mintájára alakítottak ki. A legfiatalabb fiú viszi a legtöbbre. A mostohalány házassága a herceggel egyben a gyermek képzeletbeli terve is, amely összefonódik a lelki élet egyik alapjelenségével. Bárki, aki valamilyen módon hátrányos helyzetben van, általában máshol fog kártérítést kérni. Alacsony növésű nagy hatalomról ábrándozhat, a megszegyenített ember sikeres élményre vágyik. Az ilyen kompenzációs kísérletek többnyire kitaláltak. Ez az elképzelés táplálja álmainkat, amelyben teljes szívből megbocsájtunk az ellenségünknek, a veszélytől megmentjük a tőlünk erősebb ismerőseinket, mert erősek és bátrak vagyunk ilyen helyzetekben, amelyekben a valóságban tehetetlennek bizonyulnánk.

Gyerekeknél, helyzetükből következően nagyon gyakran előforduló a kompenzációs túlzás, továbbá a képzeleti megoldás. „Az én apukámnak van otthon egy nagy kutyája”, mondta egy gyerek az óvodában; erre egy másik: „Az én apukám farkast tart otthon”. Mindezt játék közben mintegy mellékesen. Ekkor egy harmadik: „Az én apám egy krokodilt hozott” – és széttárt karjával még mutatta is, hogy mekkorát. Az ilyen hetvenkedés, szóban és képzeletben lejátszódó nagyozolás kárpótló, kiegyenlítő jellegű: a gyerek fontosnak, érdekesnek, hatalmasnak mutatja magát, s így ellensúlyozza, kompenzálja kicsiségét, függő helyzetét (Mérei–V. Binet, 1981:243; Cole M.–Cole S. R., 2006:246–249).

Erre a kompenzációs mechanizmusra cseng rá a mesék elégtétel-motívuma.

6. Vágyteljesítés motivációja

A mesevilágban minden lehetséges. Láthatatlanokká válhatnak a szereplők. A hős pörget egy gyűrűt – hipp-hopp ott legyek, ahol akarok és máris a világ végén terem; a griffmadár hatán lehet feljutni az üveghegy tetejére. A mese fordulatait nem zavarja meg az idő, nem korlátozza a tér, és a természet törvényei sem akadályozzák az események bekövetkezését.

A mese történéseit varázslatok irányítják: elég egyet lépni, kiejteni egy szót, belefújni a sípjába, fejére tenni a kalapját, és a hős ekkor felrepül az égbe, majd leszáll a föld mélyébe. A mesében mindenkinek lehet varázs ereje.

Az óvodás jól érzi magát a világban, elfogadja a lehetetlent, és természetes számára, hogy minden szándék megvalósulhat. Freud ezt a naiv dinamikát a gondolkodás mindenhatóságaként jellemezte.

Egy két év körüli gyerek csak úgy tudja megérteni a világot, ha valamiféle szándékkal összefüggésbe hozza a történeteket. A saját szándékához vagy a szüleiéhez, mert a szándék nélkül az történet érthetetlen. A dolgok ismétlődése és ismertsége természetes benyomást kelt. A történetre az ad magyarázatot, ha valamilyen szándékra vezethető vissza. Egy régi, jól ismert megfigyelés: Egy 14 hónapos gyermek égő lámpát néz; becsukja a szemét, majd kinyitja, várakozóan nézi az izzót; többször megismétlődik; viselkedése arra utal, hogy a szem behunyásával eloltaná, majd ha kinyitja a szemét meggyújtaná a lámpát (Cole M.–Cole S. R., 2006:557-561).

Ez a világnézet csak rövid ideig tart, mert a tapasztalat visszatartja. De szokatlan állapotokban, nagy feszültségekben, szorongások közepette, s minden olyan helyzetben, amikor a valóság fékje meglazul bennünk, visszacsúszunk ehhez a gondolat mindenhatóságán alapuló szemlélethez. Vannak, akik, ha valakinek rosszat kívánnak (esetleg halált), utána lelkiismeret furdalást éreznek, amiért veszélybe sodorták az illetőt. Kritikus helyzetekben, pl. egy hozzátartozónk betegsége esetén, sokunkban megvan az az érzés, hogy ha igazán akarjuk, a helyzet megoldódik, a beteg meggyógyul. Mindezek a várakozások és nyugtalanságok jelei annak, hogy felnőtt korára is marad az emberben valami a gondolat mindenhatóságának a hiedelméből. Ez a mindennapi tapasztalásból kiszorult szemlélet a képzeletben teljes értékűen megmarad, s elősegíti a beleélést a mesébe.

A mesei és a gyermeki vágykielégítés közös lelki mechanizmus. A mese a vágyak kielégülésének világa. A gonoszok megszépülnek, a szegények meggazdagodnak, a számkivetettet szeretet veszi körül, feltárul az igazság, a hazugás lelepleződik, a halott feltámad. A játékok végtelen lehetőséget biztosítanak a gyerekek számára, hogy vágyaik beteljesüljenek.

A mese ontja magából az azonosítási lehetőségeket. Különböző helyzeteket biztosít, amelyekben a gyerekek közvetve követhetik vágyaikat. A vágy-beteljesülés hajtja, otthon érzi magát a történetben és a játékban, majd később az álmodozásban – ebben a három kiváltságos képzeletbeli környezetben (Mérei–V. Binet, 1981:245).

3.1. A meseválasztás kérdései az óvodában

A meseválasztást a gyermekcsoport életkorához és összetételéhez kell igazítani. Az, hogy egy adott életkorú gyermek számára melyik mese a legmegfelelőbb és fontosabb, attól függ, hogy milyen fejlődési szakaszban van, és milyen problémával küzd. Fontos, hogy a nyelvi stíluseszközök ne haladják meg a gyermek gondolkodását, beszédképesség fejlesztését és a szókincsét (Baksa, 2018:85).

A mese kiemelkedő szerepet játszik az óvodások életében, és hallgatás közben aktívan megmozgatja fantáziájukat. Kisóvodás korban a még nem igazán alakul a mesetudat, ami azt jelenti, hogy nehéz elválasztani a valóságot a mitikus elemektől. Ez félelmet, szorongást válthat ki bennük, ezért ebben a korban körültekintően kell kiválasztani a megfelelő gyermekirodalmat. 3-4 évesen előnyben részesítsék a rövid, egyszerű, konfliktusmentes történeteket. 4-5 éves korban kezd fokozatosan kialakulni a mesetudat, felfedezi és rájön a valótlanra: például az aranyhalak nem is tudnak beszélni, a paripa nem tud repülni. Minél többet él meg a valóságból, minél több tapasztalatra tesz szert, annál jobban el tudja különíteni a mese valóságos és lehetetlen elemeit (Dankó, 2004:132-136).

A nagycsoportokban élő mesetudat nem akadályozza meg a gyermeket abban, hogy mesét hallgatva belemerüljön a mesehelyzetekbe (mesehallgatás vagy bábelőadás nézése). A róka elől menekülő nyuszt segíti, tanácsot ad, pedig tudja, hogy amit lát nem valós esemény, csak mesebeli kettőtstudattal figyel (Berghauer-Olasz, 2013:104).

Vizsgáljuk meg a meseválasztás kérdéseit korcsoportonként:

Kiscsoport (3-4 éves kor)

A 3-4 éves gyermekek kognitív tevékenységében továbbra is hangsúlyos marad a verbális információval kísért mozgásos megtapasztalás. Gondolkodása cselekvésorientált, térvizonyok és időhasználata továbbra is bizonytalan. Emlékeit verbálisan fejezik ki, de továbbra is elmerül a cselekvésben. Szókincsének korlátai megnehezítik a bonyolultabb és hosszadalmasabb történetek megértését és értelmezését (Vértes, 1953:132). A lánc-, halmozott- és mondókamesék, valamint a rövidebb, több szakaszból álló állat- és novellamesék állnak hozzá a legközelebb. Ebben a korban figyelmet fenttartó szavak, szófordulatok, ritmikus ismétlések, tö-, bővített és mellérendelő mondatok, a párbeszéd a mesemondás fő jellemzői és vágyai. A gyerekek érdeklődését felkelti, ha a mese témája a környezetről és az őket körülvevő állatvilágról szól, mint például: A répa, A kóró és a kismadár, A kiskakas gyémánt félkrajcárja (Dankó, 2004:96-102).

Középső csoport (4-5 éves kor)

A 4-5 éves kor körüli fejlődési szakaszokban a gyermekben megnövekszik az ok-okozati összefüggések megtalálásának igénye. A gondolati műveletek is megjelennek a beszédében. A „Mi ez?” korszakot a „Miért?” („Hogyan?”, „Honnan jött?”) korszak váltja fel. Kiszélesedik a gyermek figyelme, javul a koncentrációja, fejlődik a tudatos memóriája. A verbális memória tökéletesedik, de a közvetlen módszerekhez való ragaszkodás nem szűnt meg. A melléknevek, határozók, módosítók és kötőszavak a gyermekek beszédében megjelennek az igék és főnevek mellett, de a relatív szavak használata továbbra is bizonytalan. A mondatalkotásra továbbra is jellemző az egyszerű, tö-, bővített és alárendelő tagmondatok használata, de a gondolkodás fejlődésével az egyszerűbb mellékmondatok is megjelennek. A gyerekek érdeklődését felkelti ebben életszakaszban a terjedelmes állatmesék, novellisztikus tündérmesék és a novellisztikus-realisztikus mesék, például: A kiscigány; A három kívánság; Az aranyos tarajos kiskakas (Dankó, 2004:112-129).

Nagy csoport (5-7 éves kor)

Az 5-6 és 5-7 éves gyerekek lelkesen kutatják a jelenségek okait. Ismerete bővül, rendszerezésük az absztrakt gondolkodás felé halad. Verbális és produktív képzelete tovább fejlődik. A külső és belső beszéd, a nyelvi gondolkodás érlelődött. Beszédészlelése, beszédértése, beszédprodukciója egyre közelebb kerül az iskolai elvárásokhoz. Szókincsében minden szóalak kialakult. Ez a kor a mesemondás és a történetmesélés legérzékenyebb időszaka. A gyerekek számára az igazi élményt a gazdagabb, cselekménydúsabb novellák és bonyolultan elágazó mesék jelentik, mint például: A szállást kereső róka; Az igazmondó juhász; Aranyszőrű bárány stb.

Ennél a korosztálynál már válogathatunk a csali-, tréfás- és hazugmesékből is, például: Ilók és Mihók; A megszámlálhatatlan sok juh; A rátóti csikótojás (Dankó, 2004:143; Berghauer- Olasz, 2013:100-109).

Vegyes korosztály

A vegyes vagy osztatlan szervezeti csoportokban minden korosztályban figyelembe kell vennünk és ki kell elégítenünk a gyerekek meseszükségeit. Minden korosztály számára olyan „alapmesét” kell biztosítani, amelyek irodalmi élményt, megértési és előrelépés lehetőséget biztosít. Természetesen a mese helyes megválasztásán túl számos tényező befolyásolja a személyiségfejlődés hatását, a kommunikációs képességek fejlődését, mint például a mesélés gyakorisága, az előadásmód, az érdeklődés felkeltésének módja, illetve a mesemondás légköre és hangulata (Dankó, 2004:126-131).

3.2. A népmesék hatása az óvodáskorú gyermeke személyiségfejlődésére

Meggyőződésem, hogy a népmesék nevelő hatása nagymértékben segíti a gyermekek harmonikus fejlődését, és segíti az óvodapedagógusokat a hazaszeretetre nevelés feladatának a nevelési tevékenységben való teljesítésében.

A népmese a legkedveltebb és legfontosabb kulturális eszköz a gyermekek számára, és a legrégebbi is. Sajátos irodalmi műfajként óriási hatással volt élvezőire: felkelti az érdeklődést, mély és maradandó élményt idéz elő. Valós jelenségekhez kapcsolódik, tevékenységre nevel, így fontos szerepet tölt be a gyermekek személyiségfejlődésében. A népmesék világa saját képeivel, tárgyaival, sajátos törvényszerűségeivel olyan képességek kibontakoztatására teremt lehetőséget, amelyek segítségével a gyerekek mentálisan átélhetik a mesehelyzetet, és részt vehetnek a főszereplő sorsának alakításában. Mindez nagyfokú szellemi tevékenységet kíván meg a gyermektől. Mindehhez nagyfokú szellemi aktivitásra van szükség a gyermekben, tehát aktivizál.

Ahogy a mesemondás elkezdődik, a gyermek a szereplőkre figyel. Az érzelmileg legbensőségesebb és legszimpatikusabb karaktert választja, a főszereplő pozíciójába képzelettel magát, aki beépül saját lélekvilágába. Így alakul ki az empátia (Boldizsár, 2011:275-291).

Egy mesemondó óvónő számára nincs nagyobb dolog, mint a gyerekeket együtt élni a mesehallgatás közben, együtt rezdülnek a mese fonalával, a mesehősök sorsával.

A gyermek empátiája nem magától alakul ki, hanem tudatos nevelőmunkával fejleszthető. A népmesék remek eszközt jelentenek a kifejező karakterek, érdekes jelenetek élénk színekkel való ábrázolására, így számos lehetőséget biztosít a gyerekeknek a környezet elképzelésére, átélésére, lelkiállapotának átérézésére. A gyerek azt is megköveteli, hogy a mesehallgatás során felmerülő élményeket, érzéseket újra át tudja élni, ezért többször is elkéri a mesét, sőt kedvenc meséit – amelynek hőisével számára a legkedvezőbben tud azonosulni – szinte vég nélkül hallgatná. Ennek eredményeként fokozatosan fejlődik a gyermek azon képessége, hogy részt vegyen a főszereplő viselkedésében és azonosuljon vele. Az azonosulási képesség kifejezetten gyermeki sajátosság. Ezt is ki kell használnunk, mert így a gyermek képes lesz megkülönböztetni a pozitív és negatív erkölcsi érzelmeket, a munkára nevelik, és a nagycsoportos kor végére az erkölcsi értékelő képessége is kialakul.

A művészetet az érzelmek iskolájának is szokták nevezni. Ez a megállapítás különösen érvényes a népmesékre. Sok mesét, népmesei magból írt műmesét, de különösen népmesét kell mondanunk a gyermekversek mellett, hogy érzékeny érzelmi, esztétikai reagálási készséget alakítsunk ki gyermekeinkben.

Nemcsak a szépségre kell figyelni, hanem a népmesék iránti szenvedélyt is érezni, mert a népmesék sokféle érzelmet jelenítenek meg előttük. Ennek eredményeként a gyerekekben egyre tartósabb esztétikai, erkölcsi és intellektuális érzelmek alakulnak ki. Ilyen rendkívüli nevelési jelentősége a népmeséknek, amelyek megtanítják a gyermeket megkülönböztetni a mese hősét pozitív és negatív attitűdökben, az elhatározásai által szinte észrevétlenül választott viselkedésmódot a saját személyiségébe, majd cselekvéseiben is (Bettelheim, 1985:7-9,16).

3.3. A mese „gyógyító ereje”

Számomra a legfontosabb rész az az óvodáskorú gyermekek fejlődésében, a mese lélektani szerepét figyelembe véve a környezetünkben érkező változások negatív hatásainak kiküszöbölése, gyógyítása, normalizálása. Erre kiváló eszköz a mese, az adott szituációra írt és gyűjtött mese mindig gyógyítja, megnyugtatja a komfortzónájából kikökönt gyermeket.

Minél jobban próbáltam megérteni a mese sikerének titkát, a gyermeki lélek termékeny erejét, annál inkább rájöttem, hogy a mese, minden más olvasmánynál mélyebbre hat, mindig hatással van a gyermek valódi lelki és érzelmi szintjére. Súlyos belső feszültségekről úgy tud beszélni, hogy a gyerekek tudatlanul is megértik, és – a növekedéssel együtt járó komoly lelki konfliktusok lebecsülése nélkül – példákat is felsorakoztat a nyomasztó gondok átmeneti vagy tartós megoldására.

A mese nemcsak szórakoztatja a gyermeket, hanem fejleszti önismeretét és fejleszti személyiségét. Olyan sok szinten beszél hozzá, és olyan sokféleképpen gazdagítja életét, hogy egyetlen könyv sem tudja felmérni ennek a hatásnak a teljes mértékét (Bettelheim, 1985:9-14).

Az óvodáskorú gyermek életében az alvás és az álmodás a napja jelentős részét kitölti. Ezekben a szituációkban több probléma is felmerül. Néha rosszat álmodik, megnyugtatóként ajánlom az *Egy-két-hár, nem félsz már* című mesét (1. sz. melléklet) Gerlinde Ortner tollából. Néha a gyerek bepisil éjjel, ekkor is segítségül hívhatunk egy Ortner mesét: a *Csuri királykisasszony* című művét (2. sz. melléklet). Amikor egyszerűen nem akar elaludni, a *Nem akarok ég lefeküdni* című mesét (3. sz. melléklet) írta a helyzet orvoslására.

Napközben játék vagy egyéb tevékenység közben is alakulnak ki problémás szituációk. Ha rendetlenül viselkedik *Veronka összevissza-országban* (4. sz. melléklet), amikor nem

becsüli a játékait *A makrancos kisfiú* (5. sz. melléklet), amikor túl sok TV-t néz a *Megbolondult a TV-készülék!* (6. sz. melléklet) című meséket ajánlom felolvasni.

Sajnos vannak szituációk, amelyek ennél is súlyosabb gondokat eredményeznek. De van megoldás! Például, ha elégedetlen a külső adottságaival a gyerek, akkor a *Szőkevény szeplők* (7. sz. melléklet) című mesét ajánlom, ha túlságosan gátlásos, akkor *A pici kéményseprő* (8. sz. melléklet) vagy nagyon agresszív, ebben az esetben a *Luri, a visnopintó gyerek* (9. sz. melléklet) című mesék kerülhetnek elő.

Napjaink egyik társadalmi jelensége a válások számának növekedése. Az ilyen élethelyzetre tengernyi szakirodalom írja le és látja el tanácsokkal a szülőket, pedagógusokat, amelynek részletezése egy külön szakmunkát is kimerítene. Ezért én a mese szemszögéből keresem a megoldást és találtam *A kis, dundi hölgy* (10. sz. melléklet) című mesét szintén Gerlinde Ortner tollából (Ortner, 2011; 2017; Spangenberg, 1998; Boldizsár, 2011).

Természetesen szakmunkám mellékletébe helyeztem ezeket a meséket. Olyan hasznos, tanulságos, „gyógyító” mesék ezek, amelyek a mindennapi élet tíz gyakori szituációjára nyújt segítséget úgy gyermeknek, mint szülőnek. Így javaslom pedagógustársaimnak és szülőknél egyaránt, ebből bátran meríthetnek, ha tapasztalják a gyermekben a kialakult élethelyzetet.

IV. A KUTATÁS MÓDSZERTANA ÉS EREDMÉNYEI

A mély szakirodalmi kutatás eredményeként megállapítható, hogy minden korban, minden nemzetben voltak olyan pedagógusok, szakemberek, akik keresték és kutatták a lehetőségeket, hogyan lehet hatni a gyermekek lélektani fejlődésére.

Vidékünkön Berghauer-Olasz Emőke főiskolai docens foglalkozott a témával legmélyrehatóbban, az általa szerkesztett Fejlődéslélektan főiskolai jegyzetek több pedagógusnövendéknek szolgál bevezetőként a területre.

Nemzetünk tagjai is büszkélkedhet olyan neves pedagógusokkal, pszichológusokkal és további szakemberekkel, mint például Kádár Annamária, aki a Mesepszichológia sorozat szerzője, illetve Orosz Katalin vagy Baksa Brigitta, aki a népmesék lélektani elemzésével is foglalkozott. De nem hagyhatjuk ki a felsorolásból Dankó Ervinnét sem, aki az óvodákban az irodalmi nevelésre helyezi a hangsúlyt, mint fontos esztétikai nevelőeszközt, illetve Boldizsár Ildikó Meseterápia című sorozata is jelentős mérföldkőnek számít a szakmában. Az óvodapedagógiában alapműnek számít a Gyermeklélektan c. kötet Mérei Ferenc és V. Binét Ágnes szerzőpáros tollából.

Az ukrán nyelven megjelenő publikálások között Dmitro Makszimenko vagy Irina Garmash munkássága emelhető ki a gyerekekkel való munka, vagy éppen a mesék hatásának tanulmányozása terén.

Ha tágabb környezetünkben is szemezgetünk, akkor olyan kiválóságok munkái kerülnek elénk, mint a gyógyító mesék nagygyűjtője, az osztrák Gerlinde Ortner. A XX. század jeles francia pszichológusa Henri Wallon munkássága megalapozta napjaink kutatásainak jelentős részét, például Michael és Sheila R. Cole fejlődéslélektani kutatásaikra is nagy hatással volt Wallon tevékenysége.

A fent megnevezett kiválóságok sorát napestig sorolható, egy biztos: munkásságuk nagy hatással voltak az óvodapedagógiára. A szakirodalmi mélykutatásból szerzett ismeretek alapján olyan kutatási területet jelölünk ki magunk előtt, amely az óvodai munka egyik legaktuális témája.

4.1. A kutatási terület és tematika bemutatása

A kutatási terület behatárolásakor a földrajzi és nyelvtani határokat vettük figyelembe. Célként egy nagyobb területi egység magyar óvodáit céloztuk meg: a Beregszászi járás oktatási-nevelési intézményeit. Viszont a 2020-as ukrain helyhatósági választások

következtében beinduló decentralizációs folyamatok részeként a közigazgatási egységek határait is átrajzolták: önkormányzatok egyesültek kistérségekbe, járások szűntek meg, azok összeolvasztásából, települések kerültek át egyik járásból a másikba stb.

A decentralizációs folyamatnak köszönhetően a megnövekedett új Beregszászi járás a koronavírusjárvány-helyzettel tetézve megnehezítette volna az időben történő eredményes kutatómunkát. Emiatt döntöttünk úgy, hogy a kutatott terület az újonnan létrejött Tiszapéterfalvai és a Beregszászi kistérség oktatási-nevelési intézményei lesznek.

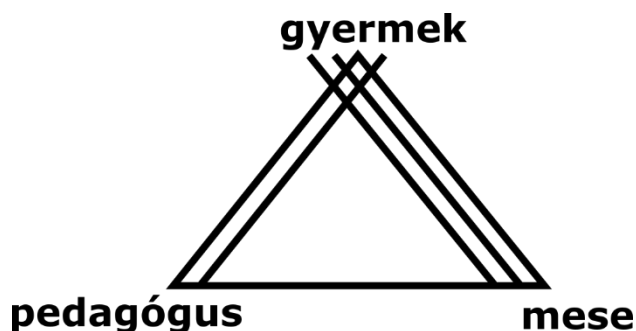
A kérdőív felépítésében a mese, mesélés hatása a gyermekek lélektani fejlődésére volt az elsődleges szempont. A pedagógusok megismerése, eddigi szakmai tevékenységére utaló kérdések is bekerültek a felmérésbe. Összességében két jól elkülöníthető részre osztható: egyrészt általános információ a kitöltő pedagógusról, másrészt a mese, mesélés hatásmechanizmusának vizsgálata, amelynek végén megkérdeztük a pedagógusok véleményét is néhány fontos kérdésben (11. sz. melléklet).

4.2. A felmérés formai és szerkezeti felépítése

A teljes kérdőív 31 kérdést tartalmaz, amelyből 30 zárt típusú. Az első szakaszban a pedagógusokkal kapcsolatos általános kérdéseket foglalmaztuk meg. A kutatás szakmai részét 27 kérdésben állapítottuk meg, amely között rákérdeztünk a mesélés formájára, gyakoriságára, a meseszöveg kötöttségére, feldolgozására. Rákérdeztünk az interaktív és multimédiás eszközök használatára.

Kárpátaljai magyarokként nem maradhattak ki a nyelvi kérdések sem: így rákérdeztünk milyen nyelven találkoznak a mesékkel a gyerekek, illetve milyen nemzetiségű szerzők műveit részesítik előnyben a pedagógusok.

A felmérés fokozatosan vezeti fel a legfontosabb kérdéseket: a gyermek – mese – óvónő hármaskapcsot boncolgatjuk, főleg a gyermek és mese kapocsra kihegyezve, de elkerülhetetlen szerepet játszik a pedagógus meseszeretetének tényezője is (1. ábra).

1. ábra. A gyermek – mese – pedagógus hármaskapocs
(saját szerkesztés)

4.2.1. A kutatásban részt vevő pedagógusok kiértékelése

A két évig dülő koronavírus-járványhelyzetre 2022-ben egy geopolitikai tényező (konkrétan: az orosz-ukrán háború) is befolyásolta a kutatás megvalósításának formáját. Normál körülmények között élőben történt volna a kérdőíves felmérés, de a helyzetre való tekintettel az informatika nyújtotta lehetőségeket használtuk fel: Google Űrlap formájában.

Az óvodában tevékenykedő pedagógusok egy jelentős részének nem okozott gondot az űrlap online kitöltés, de volt, akit végül csak személyes megkereséssel sikerült bekapcsolni a kutatásba. Összességében 36 intézmény, 89 óvodapedagógusa töltötte ki a kérdőívet, döntő többségében online-formában (1. sz. táblázat).

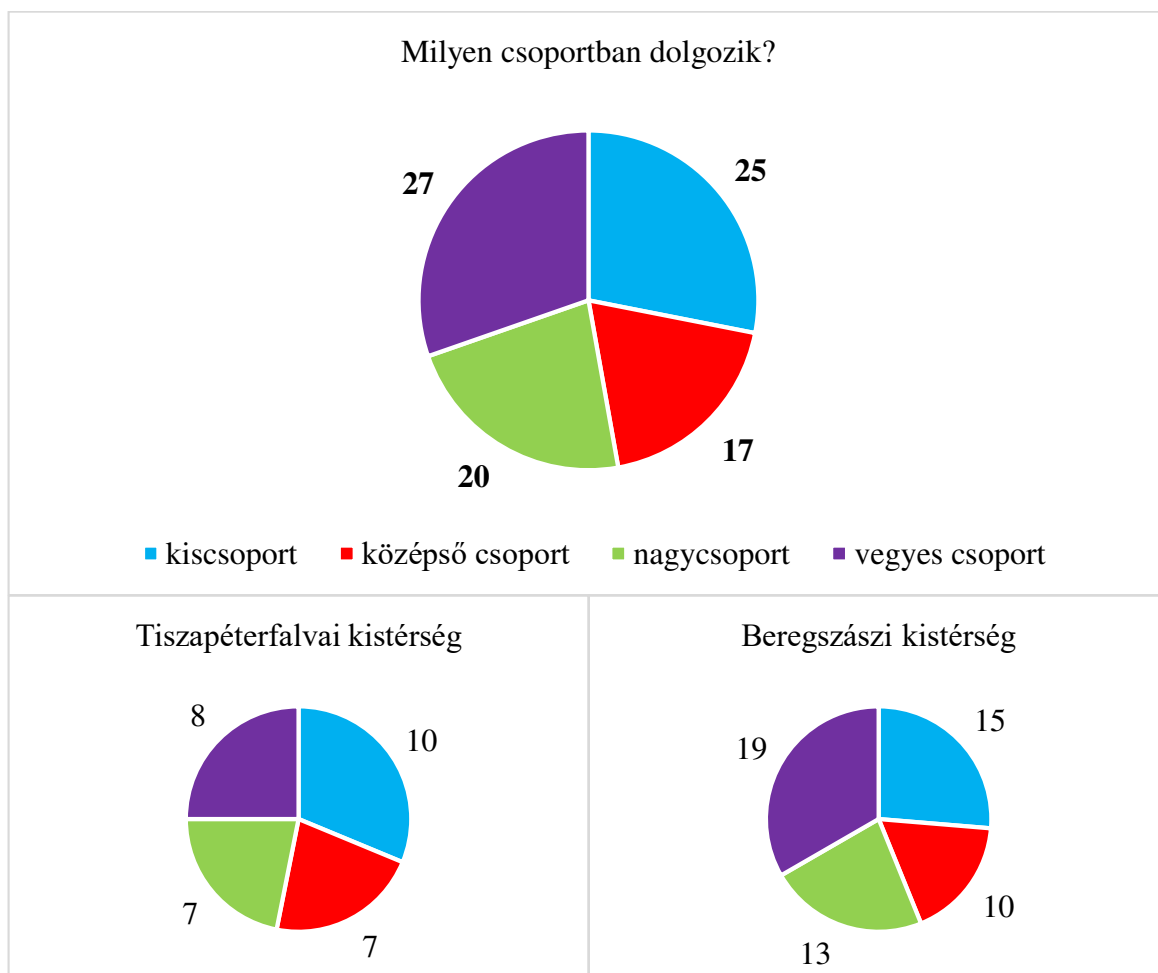
	Az oktatási intézmény neve	Pedagógusok száma	Kistérség
1.	Akli Oktatási-Nevelési Központ	3	Tiszapéterfalvai
2.	Aklihegyi Oktatási-Nevelési Központ	3	Tiszapéterfalvai
3.	Badalói "Margaréta" Óvoda	1	Beregszászi
4.	Badalói Óvoda	1	Beregszászi
5.	Baráti Szent Mihály Óvoda	3	Tiszapéterfalvai
6.	Benei "Meseerdő" Óvoda	4	Beregszászi
7.	Beregszászi 1. Számú "Baba" Óvoda	1	Beregszászi
8.	Beregszászi 4. Számú "Napocska" Óvoda	2	Beregszászi
9.	Beregszászi 6. Számú "Mese" Óvoda	1	Beregszászi
10.	Beregszászi 8. Számú "Pom-Pom" Óvoda	2	Beregszászi
11.	Beregszászi 9. Számú "Csiga-Biga" Óvoda	2	Beregszászi
12.	Beregszászi 10. Számú "Fenyőfácska" Óvoda	1	Beregszászi
13.	Beregszászi 11. Számú "Tulipán" Óvoda	1	Beregszászi
14.	Beregszászi 12. Számú "Nyírfácska" Óvoda	2	Beregszászi
15.	Beregszászi 14. Számú "Méhecske" Óvoda	3	Beregszászi
16.	Csepei Óvoda	2	Tiszapéterfalvai
17.	Csetfalvai Óvoda	3	Beregszászi
18.	Csomai Óvoda	3	Beregszászi
19.	Fertősalmási Óvoda	3	Tiszapéterfalvai
20.	Forgolányi Óvoda	3	Tiszapéterfalvai
21.	Gáti "Hópehely" Óvoda	3	Beregszászi
22.	Gáti "Margaréta" Óvoda	1	Beregszászi
23.	Gyulai "Harmatcsepp" Óvoda	4	Tiszapéterfalvai
24.	Halábori Óvoda	4	Beregszászi
25.	Kígyósi Óvoda	4	Beregszászi
26.	Kovászói Óvoda	2	Beregszászi
27.	Mezővári Bölcsőde-Óvoda	2	Beregszászi
28.	Mezővári Református "Immánuel" Óvoda	1	Beregszászi

29.	Mezővári Református "Tündérbkert" Óvoda	3	Beregszászi
30.	Nagybaktai "Meggyecske" Óvoda	1	Beregszászi
31.	Nagymuzsalyi Óvoda	3	Beregszászi
32.	Nagypaládi Óvoda	4	Tiszapéterfalvai
33.	Nevetlenfalui Óvoda	5	Tiszapéterfalvai
34.	Oroszi Óvoda	2	Beregszászi
35.	P. Frangepán Katalin Gimnázium Bázisóvoda	4	Beregszászi
36.	Tiszabökényi Bölcsőde-Óvoda	2	Tiszapéterfalvai
	ÖSSZESEN	89	

*1. sz. táblázat: A kutatásba bevont oktatási intézmények és pedagógusaik száma
(saját szerkesztés)*

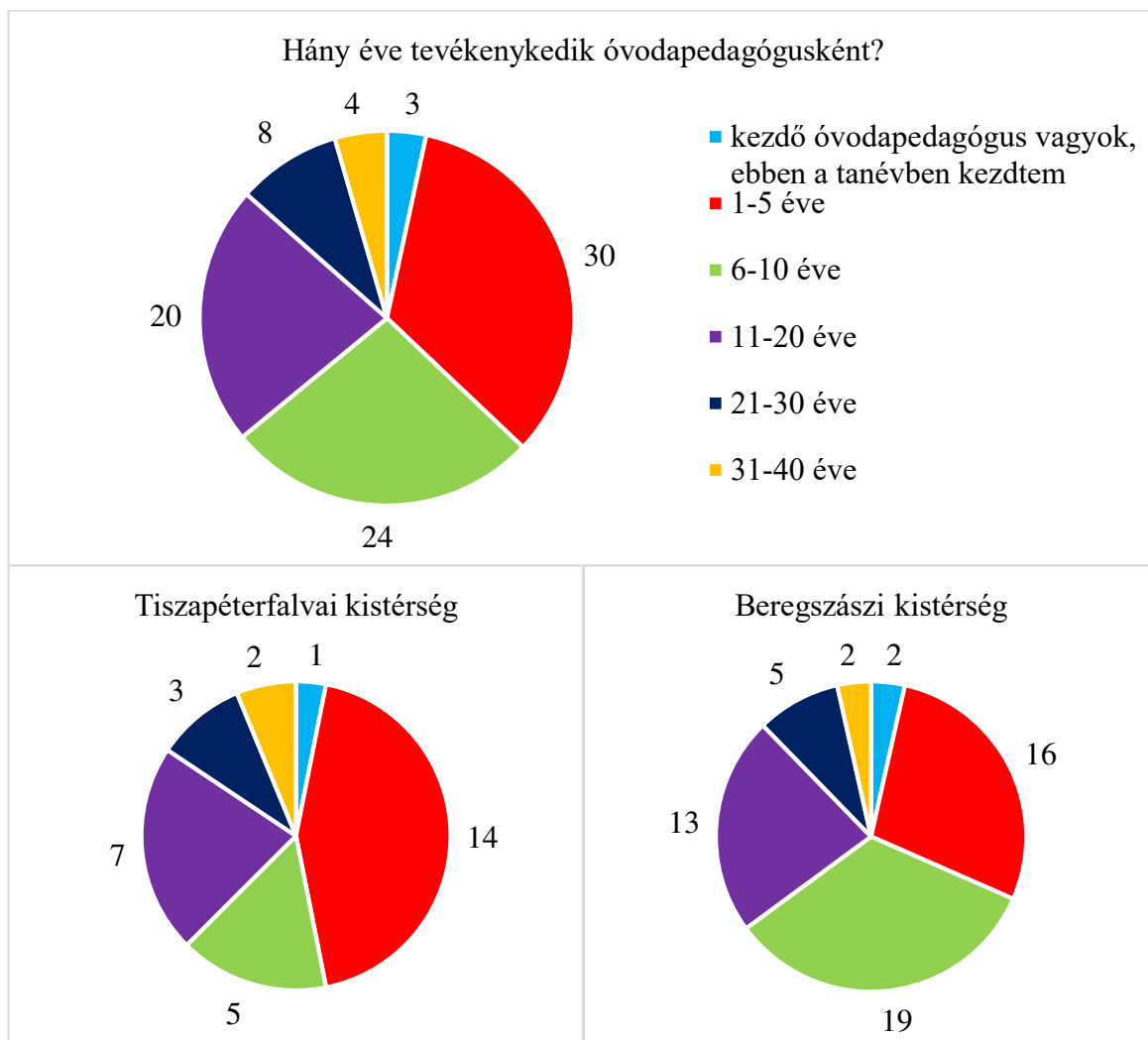
Minden korosztályt érintett a felmérés, legtöbben a 31-40 év közötti kategóriából 33 főt. Nagy örömünkre sikerült olyan tapasztalt óvodapedagógust is bevonni a kutatásba, aki már ugyan nyugdíjas korú, de még jelenlegi a következő nemzedék gyerekeit nevelgeti.

A „Milyen csoportban dolgozik?” kérdésre közel arányos válaszok érkeztek (2. ábra).

*2. ábra. A „Milyen csoportban dolgozik?” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása
(saját szerkesztés)*

A „Hány éve tevékenykedik óvodapedagógusként?” kérdésre is hasonló arányok érkeztek, mint a korcsoportosra, amelyből megállapítható, hogy a megkérdezett pedagógusok többsége diplomaszerzés követően megszakítás nélkül végzi ezt a nemes szakmát. A legmagasabb szám az 1–5 éve tevékenykedik óvodapedagógusként válaszlehetőségre érkezett: 30 fő (3. ábra). Sikerült megkérdezni néhány kezdőpedagógust és olyan tapasztalt kollégákat is, akik már több, mint 30 éve a szakmában vannak, ezzel is hozzájárulva a kutatás reprezentativitásához.

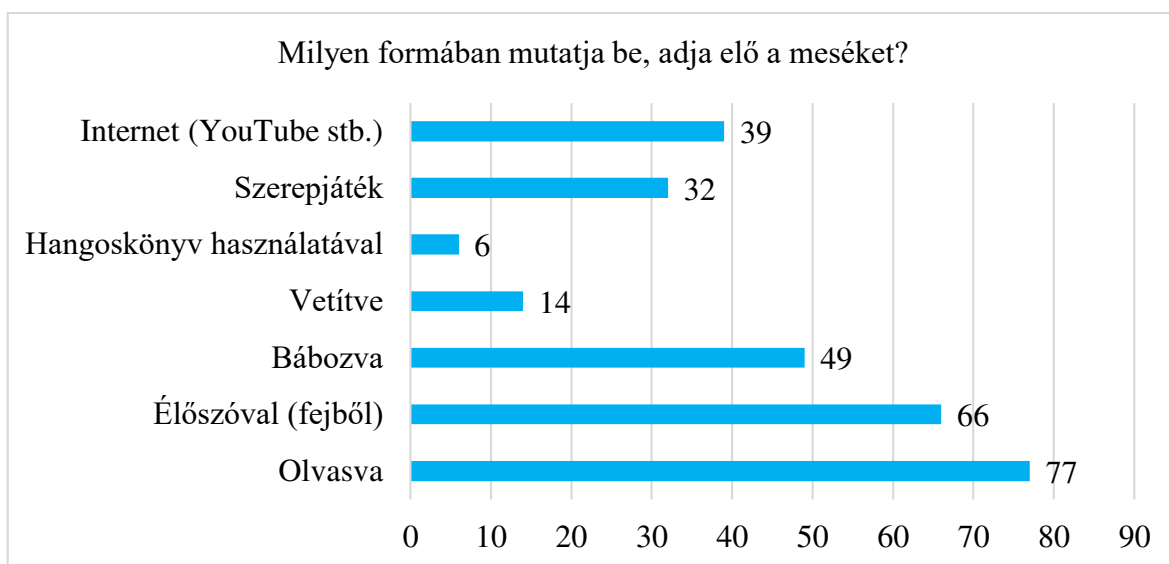
3. ábra. A „Hány éve tevékenykedik óvodapedagógusként?” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása

(saját szerkesztés)

A diagramból is jól látható, hogy a Tiszapéterfalvai kistérségben a kutatásban résztvevők közel fele (14/32 fő) 1–5 év közötti óvodapedagógiai munkavisztonnal rendelkezik, míg a Beregszászi kistérségben ez az arány a megkérdezettek valamivel több, mint negyede (16/57 fő), viszont a 0–10 év közöttieket összegezve vizsgálva már az arány kiegyenlítődik.

4.2.2. A kérdőíves felmérés kiértékelése

A mesélés formájára több válaszlehetőséget is meg lehetett jelölni. Az eredményekből jól kivehető, hogy az olvasás (77) és a mesélés dominál (66), szorosan követi őket a bábozás (49) és szerepjáték (32), viszont az internet (39) és a vetítés (14) is egyre fontosabb szerepet tölt be a mesével való találkozás során. A legkevésbé használt forma a hangoskönyvek (6). Ebből arra lehet következtetni, hogy az internet kezd egyre nagyobb teret hódítani, amely az intézmények eszközparkjának fejlődésével magyarázható, de még mindig a hagyományos mesélés és olvasás a főszerep (4. ábra).

4. ábra. A „Milyen formában mutatja be, adja elő a meséket?” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása

(saját szerkesztés)

Az eredmények feldolgozásánál megnyugtató volt tapasztalni, hogy 56 fő válaszolta a „Minden nap” lehetőséget a mesével való találkozás rákérdezésekor. Összefüggésben van a szakirodalmi javaslattal, miszerint minél gyakrabban találkozik az óvodáskorú gyermek a mesével, annál jobban megszereti és nagyobb hatást fejt ki a személyiségfejlődésére.

Az óvodapedagógusok használják kreativitásukat és néha (62 fő), valamint akár gyakran (23 fő) is találnak ki mesés történeteket.

A gyerekek legjobban azokat a meséket szeretik, amelyek róluk (63 válasz) vagy valamelyik családtagjukról (20 válasz) szólnak.

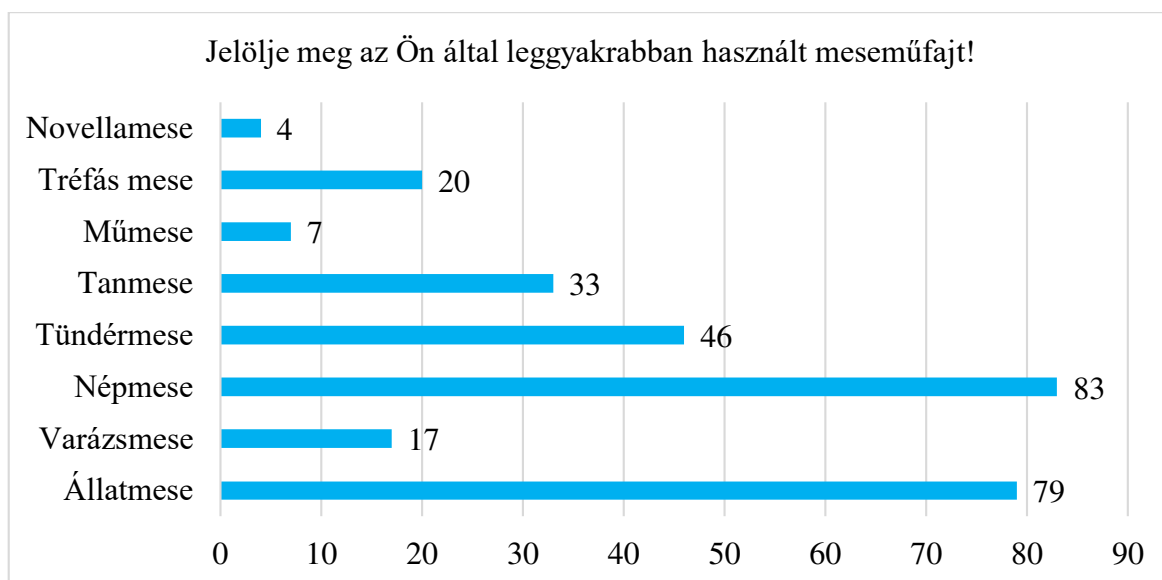
Az óvodapedagógusok a gyermekekkel néha (62 válasz) vagy akár gyakran (26 válasz) eljátszanak egy-egy mesét, amelynek következtében fejlődik személyiségük, hiszen néha

(65 válasz), sőt gyakran (23 válasz) megjelenik a játékokban a mese történetének emlékezetes pillanatai.

A multimédia világát éljük, így ahol van lehetőség, ott néha (41 válasz) hangoskönyv formájában is hallgathatják a meséket. A kép- és hanghatás még jobban leköti a gyerekeket, így naponta (2), gyakran (15) vagy néha (60 válasz) az óvodában is a képernyő elé kerülnek a gyermekek. Olyan pedagógus, aki soha nem vetít rajzfilmet az internetről mindössze 12 volt a válaszadók közül. Interaktív eszközökön való mesenézést pedig még kevesebb jelöltek: soha (5), nem néznek (16).

A pedagógusok a meseolvasást (84) részesítik előnyben a rajzfilmekkel szemben. Átlagosan naponta egyszer (46 válasz) van lehetőségük találkozni a meséléssel a gyerekeknek, de egyes pedagógusok akár naponta többször (24) is mesélnek.

A leggyakrabban használt meseműfajok a vizsgált kistérségekben: a népmese (83 válasz) és az állatmese (79), de a tündérmese (46) és a tanmese (33) is gyakran előtérbe került. A novellamese (4) és a műmese (7) legkevésbé használt műfaj a vizsgált kistérségekben (5. ábra).

5. ábra. A „Jelölje meg az Ön által leggyakrabban használt meseműfajt!” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása

(saját szerkesztés)

Általában a mesélés elalvás előtt kerül sor, amikor a gyermekek már fekszenek az ágyban (62 válasz). A legkedveltebb mesék a vizsgálati területen (szabadon lehetett megnevezni bármelyiket): A három kismalac (32), Piroska és a farkas (32), A cipó (22), A kiskakas gyémánt félkrajcárja (20) stb., amelyek kivétel nélkül magyar (89) nyelven hangzanak el, de megjelenik főleg a városi iskolákban az ukrán (15) és az angol nyelvű (4) mesék is. A

pedagógusok a magyar (71) szerzőket részesítik előnyben a világirodalmival (18) szemben. A meseírókról is néha (46) említést tesznek.

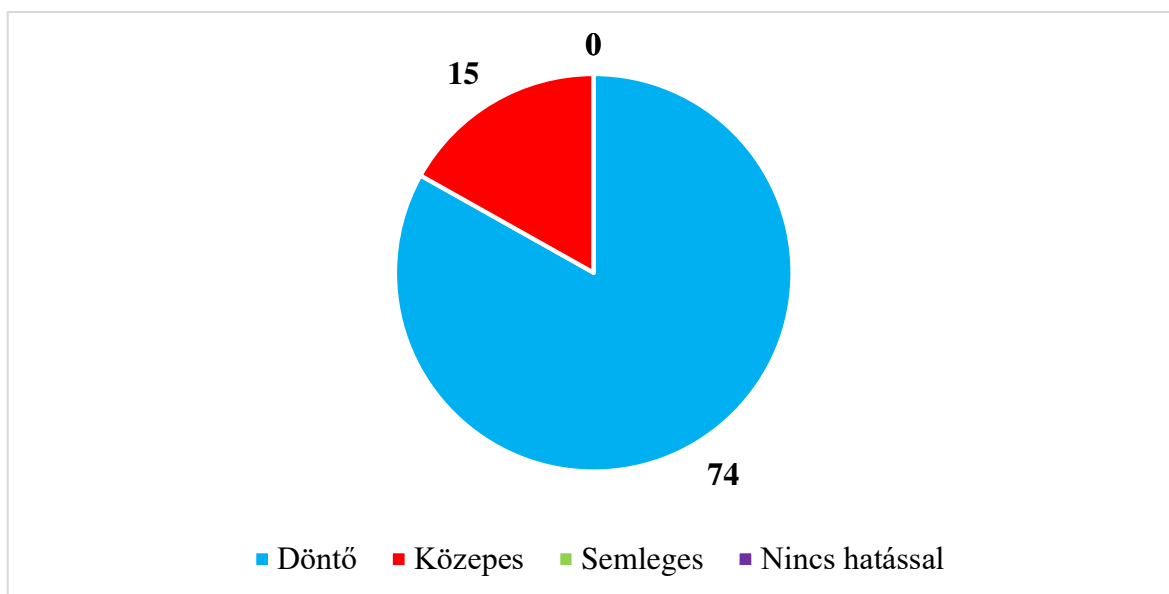
A megkérdezett pedagógusok szinte mindegyike fontosnak tartja, hogy a gyermekek szeressék a mesét (88), ezért tesznek is: mindig (44), gyakran (38) vagy legalábbis néha (7) beszélgetnek a gyerekekkel a felolvasott meséről. Úgy vélik, hogy fontos a mesélés a gyermekek mindennapi életében, mert a mesehallgatás fejleszti a gyermek fantáziáját, gondolkodását, szókincsét (71), sőt a mesékből tanulhat is a gyermek, akár a problémáira is találhat bennük megoldást (12), és mesélés közben a gyermek megnyugszik (6).

A gyermekek fantáziájának fejlesztésére előszóval mondott meséket mondanak, amelyet folyamatosan alakítanak a gyermekek életkorához, figyelméhez (50), valamint vizualizált elemekkel (képeskönyv, amelyet a gyerekekkel együtt néz) segítik elképzeltetni a történeteket (30), illetve a kötött szöveggel, amely a szerző által felépített gondolatmeneten vezet a hallgatóját (9).

Mindig azt tapasztalják, hogy a gyerekek egy mesét többször szeretnek meghallgatni (89). Sőt, később felidézik, amit már korábban hallottak valakitől (42). Olyan is előfordul, hogy fogják a mesekönyvet és mesélnek arról, amit a képeken látnak (29) vagy önmaguktól kitalálnak egy-egy kis történetet (12). Ezért gyakran (53) vagy mindig (32) figyelembe veszik a gyermekek véleményét a meseválasztást illetően.

A kérdőívet három véleménynyilvánító kérdéssel zárjuk:

1. Ön szerint milyen szerepet tölt be a mese az anyanyelvi kompetenciák kialakulásában?

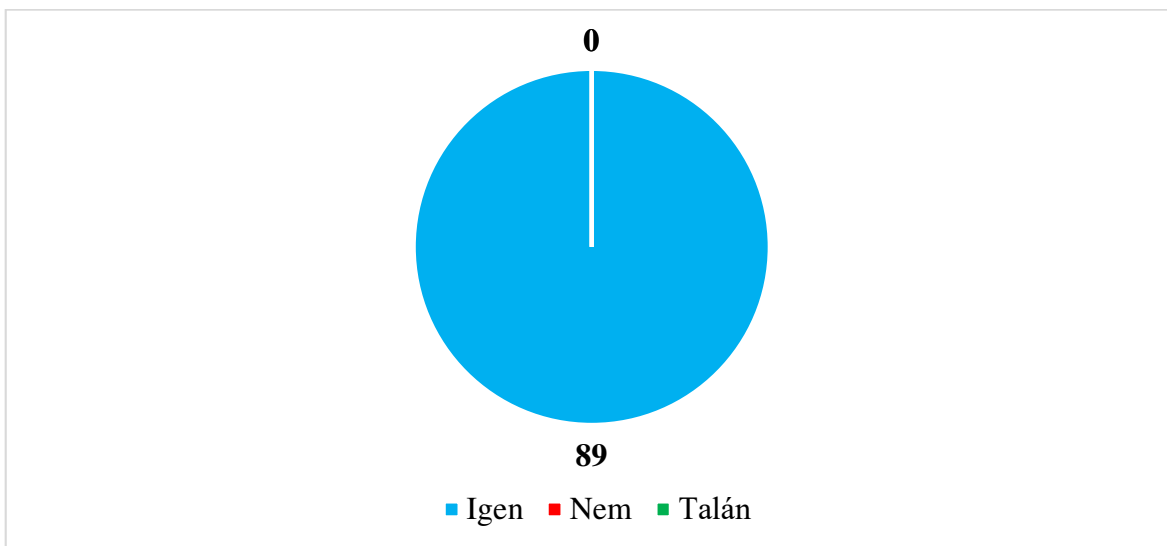

6. ábra. Az „Ön szerint milyen szerepet tölt be a mese az anyanyelvi kompetenciák kialakulásában” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása

(saját szerkesztés)

Az óvodapedagógusok összesített válaszaik összhangban van a szakirodalommal, miszerint a mese döntő (74 válasz) szerepet tölt be az anyanyelvi kompetenciák kialakulásában.

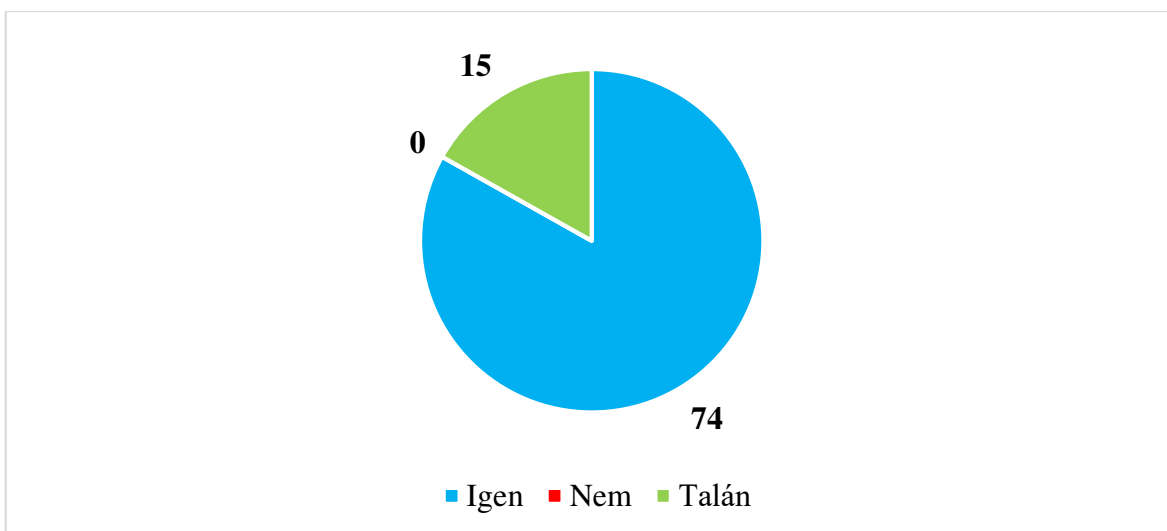
2. Ön szerint hatással vannak a mesék a gyermekek lélektani fejlődésére?

7. ábra. Az „Ön szerint hatással vannak a mesék a gyermekek lélektani fejlődésére” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása
(saját szerkesztés)

A kutatásba bevont összes pedagógus véleménye egybecseng; miszerint a mesék hatással vannak a gyermekek lélektani fejlődésére (89).

3. Ön szerint segíthet a mese a gyermekek problémáinak megoldásában

8. ábra. Az „Ön szerint segíthet a mese a gyermekek problémáinak megoldásában” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása
(saját szerkesztés)

A záró kérdésben azt boncolgattuk, hogy a mese a sok egyéb hatás mellett akár segíthet is a gyermekek problémáinak megoldásában. Ennek hatását 74-en vélik felfedezni, illetve a 15-en nem zárják ki a gyógyító mesék lehetséges problémamegoldó hatás.

Összességében megállapítható, hogy a felvetett hipotézist alátámasztották az óvodapedagógusok és a gyermekek egyaránt. A gyermekek szeretik a meséket, de ez csak akkor alakul ki, ha a pedagógus kellő hangsúlyt fektet a mindennapi mesélésbe. A mesék igen jelentős hatással vannak a gyermekek lélektani fejlődésére. Ezenkívül döntő szerepet tölt be a mese az anyanyelvi kompetenciák kialakulásában, és akár segíthet a gyermekek problémáinak megoldásában is.

ÖSSZEFOGLALÁS

Munkám során minél jobban meg akartam érteni a mese sikerének titkát, a gyermeki lélekre ható megtermékenyítő erejét, annál inkább ráébredtem, hogy a mese, minden más olvasmánynál mélyebbre hatolva, mindig a gyermek valóságos lelki és érzelmi színvonalán fejt ki hatását. Úgy tud beszélni a súlyos belső feszültségekről, hogy a gyermek öntudatlanul is megérti, és – a növekedéssel együtt járó komoly lelki konfliktusok lebecsülése nélkül – példákat is felsorakoztat a nyomasztó gondok átmeneti vagy végleges megoldására.

A mese nemcsak szórakozást nyújt a gyermeknek, hanem fejleszti önismeretét és elősegíti személyiségének fejlődését. Oly sok szinten szól hozzá és oly sokféleképpen gazdagítja életét, hogy egyetlen könyv sem vállalkozhat e hatás teljes spektrumának felmérésére.

Minél több könyvet és egyéb irodalmat olvastam a témával kapcsolatban, annál jobban megértettem, hogy a mese hatalmas kincs, fejlesztő, gyógyító és örömforrás egyben. Úgy érzem a kitűzött célokat elértem: egyre több ismeretre tettem szert a témakörrel és sikerült bemutatnom a különböző tematikájú mesék hatását az óvodáskorú gyermekekre. A feladatok elvégzését mindig mélyrehatóan: szűkebb és tágabb értelmezésben vizsgáltam, így még jobban megértettem a mesék hatásmechanizmusát.

A mesék sokszínű lehetőséget kínálnak a pedagógiai gyakorlatban a teljes személyiség fejlesztésére. Holisztikus eszközként segítik a pedagógiai munkát. Olyan tudást közvetítenek, amelyek nemcsak az élet minőségét, de a kultúrába való belenevelődést, az identitást és a szocializációt is erősen meghatározzák. Megalapozzák az esztétikai érzékenységet, az olvasóvá válást.

Összességében megállapítható, hogy a felvetett hipotézist alátámasztották az óvodapedagógusok és a gyermekek egyaránt. Miszerint a Beregszászi kistérségben újabb, modernebb mesélési szokásokat alkalmaznak az óvodapedagógusok, mint a Tiszta Péterfalvai kistérségben ez nem csak az interaktív és multimédiás eszközök használatában, hanem a többnyelvűségben is megtalálhatók, főleg a városi óvodákban.

Szoros összefüggést véltünk felfedezni a pedagógusok korában: miszerint minél fiatalabb annál változatosabb mesélési módszereket alkalmaz, következésképpen a sokszínű mesével való találkozás intenzívebben hat a gyermekek lélektani fejlődésére.

A mesék igen jelentős hatással vannak a gyermekek lélektani fejlődésére. Ezenkívül döntő szerepet tölt be a mese az anyanyelvi kompetenciák kialakulásában, sőt, akár segíthet a gyermekek problémáinak megoldásában is.

РЕЗЮМЕ

Впевнено можна стверджувати, що саме казка відіграє важливу роль у здоровому та психологічному розвитку дітей. Саме тому, дуже важливо щоб такому розвитку сприяло як сімейне, так і дошкільне виховання.

У моїй роботі одним із моїх завдань було розкрити, яким чином народна казка може стати засобом формування особистості у дітей віком 3-6 (3-7) років. Під час дослідження різноманітної тематики казок, все ж головний акцент я поставила на їхній вплив щодо формування особистості дитини. Наступним моїм завданням було дослідити який вплив має казка на формування самопізнання дітей дошкільного віку.

Підсумовуючи, можна зробити чимало висновків. Отже, враховуючи отримані дані, можна стверджувати, що казка дуже впливає та розвиток дитини. Адже, ті діти, яка систематично слухають казки, за допомогою закодованих у них повідомлень більш здатні на результативну комунікацію та соціалізацію, ніж ті, котрі рідше, чи зовсім не слухають казок. В цілому, висунуту гіпотезу підтвердили як вихователі, так і діти.

Тому, можна дійти висновку, що всі діти люблять казки. Та любов до неї може проявитися тільки у тому випадку, якщо вихователь докладає до цього зусиль. Отже, якщо ми хочемо, щоб дітки мали гармонійний розвиток який відповідає їхній віковій категорії потрібно не забувати про казку.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- Baksa Brigitta (2018): Fejlesztési lehetőségek a népmesék feldolgozásában. In: Fehér Ágota, Megyeriné Runyó Anna (szerk.) A mese szerepe a nevelésben, oktatásban – II. Nemzetközi Kisgyermek-nevelési Konferencia kötete. Vác, p. 85.
- Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz (A népmese)
<http://mek.niif.hu/02700/02789/html/149.html>
Letöltve: 2020. február 4.
- Berghauer-Olasz Emőke (2013): Fejlődéslélektan I. – Jegyzet. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. Pedagógia és Pszichológia Tanszék. Beregszász, pp. 100-109.
- Bettelheim, Bruno (1985): A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. (Ford. Kúnos László). Gondolat Könyvkiadó. Budapest, pp. 7-14.
- Boldizsár Ildikó (2005): Meseterápia – Seherezádé utódai. Interpress Magazin, p. 99.
- Boldizsár Ildikó (2011): Meseterápia – Mesék a gyógyításban és a mindennapokban. Magvető Könyvkiadó, Budapest, pp. 275-291.
- Cole, Michael – Cole, Sheila R. (2006): Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó. Budapest, pp. 246-561.
- Dankó Ervinné (2004): Irodalmi nevelés az óvodában. Szakmódszertani kérdések. OKKER Kiadó. Budapest, pp. 96-143.
- Durst Judit (1979): Berzsián és Dideki – 2. Mítosz és mese.
https://web.archive.org/web/20161123133209/http://www.arnolfini.hu/AA-Home/Menu/M1/Muvek/NetIratok/No2/Lapok/NetIratok2_L02.htm
Letöltve: 2020. január 15.
- Garmash, Irina // Гармаш, Ірина (2018): Терапія казками. Видавництво: Шкільний світ. Київ.
- Kulturális Enciklopédia: Poétikai-műfaji lexikon – Epika (Prózaepikai műfajok: Mese)
<http://enciklopedia.fazekas.hu/mufaj/Mese.htm>
Letöltve: 2020. november 23.
- Lázár Ervin (2018): A Hétfejű Tündér. Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó. Budapest, pp. 26–29.
- Makszimenko, Dmitro // Максименко, Дмитро (2018): Виховуємо дитину. Практична психологія. Видавництво: Центр навчальної літератури. Київ.
- Makszimenko, Dmitro // Максименко, Дмитро (2018): Розвиток розумової діяльності дітей дошкільного віку. Видавництво: Центр навчальної літератури. Київ.
- Mérei Ferenc (1967): A gyermek lelki fejlődése világekünkben. Valóság X., 9. szám, p. 15.

- Mérei Ferenc, V. Binét Ágnes (1981): Gyermeklélektan. Gondolat Kiadó, Budapest, pp. 233-245.
- Nógrády László (1917): A mese eredete. Uránia Kiadó. X. szám, pp. 271-277.
- Ortner, Gerlinde (2011): Új gyógyító mesék – Mesekönyv szülőknek. Móra Könyvkiadó, Budapest, pp. 29-99.
- Ortner, Gerlinde (2017): Gyógyító mesék – avagy hogyan segítsen a szülő a gyermeknek a félelem és agresszió leküzdésében. Móra Könyvkiadó, Budapest, pp. 7-97.
- Póda Erzsébet (1997): Hétmesés könyv. Talentum Kiadó. Budapest, pp. 13–20.
- Spangenberg, Brigitte (1998): Mesék elvált szülők gyermekeinek. Sziget Kiadó, Budapest.
- Sugárné Kádár Júlia (1977): A TV-mese hatásának fejlődéslélektani vizsgálata. Akadémia Kiadó, Budapest.
- Vértés O. András (1953): A gyermek nyelve. Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, p. 132.
- Wallon, Henri (1958): A gyermek lelki fejlődése. Gondolat Kiadó, Budapest, p. 171.

MELLÉKLET

Gerlinde Ortner: Egy-két-hár, nem félsz már

Anyu! Anyu! – kiabál riadtan Klaudia. – Gyere be! Félek! Olyan rosszat álmodtam! – Édesanya megnyugtatja, Klaudia pedig kérdezősködni kezd: – Miért álmodom mindig olyan rosszat? Mitől vannak a rossz gondolatok? Igazából mi is az, hogy gondolat? Honnan jön az álom? Miért nem álmodhatok mindig szépeket? A felnőttek is álmodnak rossz dolgokról, anyu? Te meg apu miért nem szoktatok félni éjszaka?

– Mennyi kérdés! – mosolyog édesanya – Egyszerre nem is tudok ennyire válaszolni. Persze hogy a felnőttek is szoktak rosszat álmodni. Ilyesmi mindenkivel előfordul. A gondolat – az már nehezebb dolog. Talán jobban megérted, ha mesélek neked valamit. Képzeld el, hogy a gondolatok apró kis emberkék. Valójában persze nem azok, de hát ez most mese lesz.

Nos, ezek a gondolatemberkék eleinte nagy békességben éltek, és szorgalmasan dolgoztak. Minden egyes gondolatemberkének megvan a feladata. Az egyik gondolat például el tudja neked újra mesélni azt a mesét, amit anyu felolvasott. A másik újra megmutatja a sok szép játékot, amivel a barátnődnél játszottatok. Némelyik gondolat segít emlékezned arra, amire a szüleid tanítottak, amit mutattak, vagy amit az óvodában vagy az iskolában gyakoroltál. Egyik gondolat nagyon jól számol, más gondolatok segítenek megtanulnod a verset.

Történt egy napon, hogy a gondolatemberkék összevesztek. Hogy hogyan is kezdődött a csetepaté, arra már senki sem emlékszik – csak annyi biztos, hogy a békességnek befellegzett. Az egyik gondolatemberke egyszeriben fontosabbnak képzelte magát a többinél. – Én igen fontos gondolat vagyok. Fel sem tudná építeni a gyerekünk a várat, ha én nem súgnám meg neki, hogyan folytassa. Egyszóval: sokkal fontosabb vagyok, mint te! – vágta oda ez a gondolatemberke a számológondolatnak. – Láttál már olyan gyereket, aki örül, ha számolnia kell?

– Lehet, hogy nem örül – vágott vissza mérgesen a számológondolat –, csak hogy én segítem hozzá a gyerekünket, hogy jó tanuló legyen, hogy egyedül tudjon vásárolni, hogy megtanulja beosztani a zsebpénzét!

– Ugyan, mit vitatkoztok – szólt közbe egy harmadik gondolat. – Hisz mindenki tudja, hogy én vagyok a legfontosabb, engem illet a dicsőség. Abból a sok szépből, amit a gyerekünk átél, én barkácsolom össze számára a leggyönyörűbb álmokat. Ugyan, van-e annál jobb, mint szépeket álmodni?

Az álomgondolat pöffeszkedése láttán a többi gondolatemberke majd megpukkadt mérgében. De minél dühösebbek lettek, annál jobban örvendezett az álomgondolat. Felfuvalkodott, lábujjhegyre állt, hogy megmutassa a többi gondolatemberkének: csakugyan ő a legnagyobb, legfontosabb minden gondolat közt. Egyre több és több gondolatemberke gyűlt a fontoskodó gondolat köré. Először megpróbálták a lelkére beszélni: ne legyen már olyan fennhéjázó, hisz ők valamennyien együtt fontosak és jelentősek a gyerekeknek – mindegyik gondolatemberke a maga módján. Csakhogy az álomgondolat nem volt hajlandó egyikükkel sem összemérni magát. No, akkor támadt csak haddelhadd! Egymás szavába vágtak, ordítottak, hadonásztak, de egyiknek sem sikerült letromfolnia az álomgondolatot. Kénytelenek voltak belátni, hogy szavakkal nem mennek semmire.

Összedugták hát a fejüket a gondolatemberkék, és azon tanakodtak, hogyan győzhetnék le a pöffeszkedő álomgondolatot.

– Majd mi megmutatjuk, hogy egy gyereknek egyáltalán nincs szüksége álmokra! Na várj csak!

Mérgükben nem sokáig gondolkodtak–fontolgattak: eltökélték, hogy majd jól megtréfálják a hetvenkedő frátert! Eszükbe sem jutott, hogy a tréfa talán balul sülnhet el.

Ugyan, mit főztek ki a gondolatemberkék? Elhatározták, hogy jól összekavarják az álomgondolat szép álmait. Olyan buzgón törték a fejüket újabb és újabb tréfákon, annyira örvendeztek, hogy milyen jól felbosszantják majd az álomgondolatot, hogy közben egészen megfeledkeztek szegény gyerekeikről, akinek meg kell szenvednie a sok rossz álmot. Nagy sokára azután elült a nagy hűhó, és előlépett a legértelmesebb gondolat.

– Ne légy annyira elbizakodott – tanácsolta az álomgondolatnak. – Mindannyian egyformán fontosak vagyunk. Mindegyikünkre szükség van, de egyikünknek sem szabad azt hinnie, hogy ő a legfontosabb. Csak akkor segíthetünk a gyerekeknek, ha összefogunk, ha sutba vágjuk a vitát.

Az álomgondolat megfogadta a legértelmesebb gondolat jó tanácsát. A többi gondolatemberke is megbocsátott neki, és többé nem ártotta magát a munkájába. Így aztán az álomgondolat megint szép, derűs álmokkal ajándékozta meg a gyereket.

Hanem, mivelhogy igencsak hiú volt ökelme, néha bizony megfélekedett jó szándékáról. Hengegett, hetvenkedett, mindenáron le akarta tromfolni a többieket. Csakhogy a gondolatemberkék résen voltak. Már aznap éjjel jól összezavarták az álmokat, egészen addig, amíg az álomgondolat megint meg nem juhászodott.

Ezért aztán még manapság is megtörténik, hogy a gondolatok összekapnak, te pedig rosszat álmolsz. Rossz szellemekről, rablókról, gonosz emberekről – de ha így van, az csak

a gondolatemberkék veszekedésének köszönhető, akik máskor anyu aranyos meséit mondják el neked újra meg újra. Ha már iskolába jársz, és azt álmodod, hogy hosszú–hosszú számoszlopot kell összeadnod, de sehogy sem érsz a végére – hát ebben a számológondolat a ludas. Ha álmodban fenyegető csatasorba fejlődnek a játékaid, vagy pedig felkerekednek, és világgá mennek – nos, ennek az a gondolat az oka, amelyik máskor is segít neked várat építeni.

Most pedig elárulom, hogyan teremthetsz rendet a buta gondolatok között, hogyan bírhatod rá őket, hogy mindegyik szép rendesen végezze a dolgát. Meglátod, sikerül – hiszen te vagy a gondolataid kapitánya!

Ugye, hallottál már a vidám varázslóinasról? Te is lehetnél ám varázslóinas. De bizony eleinte a varázslóinasoknak sem sikerül mindig a varázslás a varázsigékkal. Még a hatalmas, jószágos varázslómester sem járt különül hajdanában, varázslóinas korában. Neked is gyakorolnod kell egy kicsit, hogy nagyra növekedjen a varázserőd.

Mi az a három fontos dolog, amire minden varázslóinasnak szüksége van? Varázsigé, varázsvessző – és: TÜRELEM! A varázsigét könnyű megjegyezni: „Egy–két–hár, nem félsz már.” Következik a varázsvessző, ami talán még a varázsigénél is fontosabb. A varázsvesszőt helyettesítheti a legkedvesebb játékos. Ugyan, mi az? Talán a maci? Vagy a kutyus? Vagy a nyuszi? Lehet persze a kedvenc babád is. Fogd meg, szorítsd jól magadhoz, és úgy mondd el a varázsigét. Most pedig igen fontos mozzanat következik. Miután elmondtad a varázsigét, gondolj valami nagyon szépre vagy nagyon mókásra. Képzeld el, például, milyen aranyos képe van a macidnak, és milyen puha a bundája. Vagy gondold el, milyen jól fogsz holnap játszani vele. Szorítsd jól magadhoz a kedvenc játékosodat, és nagyon erősen gondolj a sok szép dologra.

De ha még most sem hagynak békében a buta gondolatok, ha még most is ijesztgetnek, próbáld előlről kezdeni az egészet. Mindjárt jobban és biztonságosabban érzed magadat. Segít ebben a kedvenc játékos is. Ha sikeres volt a varázsigé, másnap reggel mesélj róla a szüleidnek, hadd örüljenek ők is, hogy az ő kis varázslóinasuk milyen ügyes (Ortner, 2017:27–32).

Gerlinde Ortner: Csuri királykisasszony

Évi éjjelente bepisil. Senkinek nem szól erről, mert restelli. Nem minden éjjel történik baj. Néha száraz reggel az ágya, néha csak kicsi folt látszik, de máskor úszik az egész ágy. Anyu már orvoshoz is vitte emiatt. A doktor bácsi azt mondta, Évinek kutya baja. Senki sem tudja megmagyarázni, miért pisil be éjszaka. Egy nap az óvó néni a következő mesét meséli:

Valamikor véges–régen pompás palotában élt a király, a királyné meg a gyönyörű szép, aranyhajú királykisasszony. A kis királylányt mindenki kényeztette, körülötte forgott az egész udvartartás. Hanem ennek egy csapásra vége szakadt, amikor megszületett a királyfi. A királykisasszonnyal már nemigen törődtek, mindenki az újszülött trónörökös felséges popsija körül sürgölődött, amikor tele lett a pelenkája.

Mi tagadás, a királykisasszony nem nagyon szerette az öcsikéjét. Igencsak féltékeny volt rá. Egyszer azt álmodta, ő is éppen olyan kisbaba, mint a királyfi. Álmában bölcsőben ringatták, cumisüvegből etették, kényeztették. És reggel arra ébredt, hogy csuromvizes az ágya.

Ez volt csak a szenzáció! A komorna elmesélte az udvarhölgynek, az udvarhölgy az apródnak, az apród a lakájnak, a lakáj a miniszternek, a miniszter a királynak, a király pedig a királynénak. Az egész udvartartás izgatottan berohant a királykisasszonyhoz. Nahát, ágyba pipil a királylány! A királykisasszony eleinte szégyenkezett, de aztán már megtetszett neki, hogy megint csak körülötte forog az egész királyi palota.

Így ment ez jó néhány éjszaka. A királyné azt sem tudta, hová legyen bánatában.
– Csak nem beteg a mi kis királylányunk? – kérdezte királyurát. És mivel a királykisasszony selyemágya továbbra is minden reggel úszott a pisiben, a királyi pár hívatta az udvari orvost. A doktor azonban semmiféle betegséget nem talált a királykisasszonynál.

A király meg a királyné bizony szégyenkezni kezdett a királykisasszony miatt. Megpróbálták a lelkére beszélni, intették, dorgálták – mindhiába. Hamarosan megelégték a hosszú szónoklatokat, elfogadták a dolgot, mint leküzdhetetlen bajt, és többet nemigen törték a fejüket miatta. Az udvartartás is hamarosan megszokta, hogy királykisasszonyuk éjjelente bepisil. Csak néha–néha jegyezte meg valaki:

–Ágybapipiló királylányt még nem látott a világ. Micsoda szégyen!

A királykisasszony eleinte örült, hogy mindenki csak vele törődik, de hamarosan elszomorodott. Mérgelődött a buta szokás miatt, igyekezett felhagyni vele, de nem sikerült.

Egy napon megütötte a fülét, hogy egy pimasz kis istállófiú "Csuri királykisasszony" néven emlegeti. Ezt már ő is megsokallta.

Rajtam nevet az egész palota – gondolta. – Most már nem azt mondják, mint régen, hogy: "Nézzétek, ott a gyönyörű, aranyhajú királykisasszony!" És különben sem sikerül elérnem, hogy száraz maradjon az ágyam. Az lesz a legjobb, ha világgá megyek!

El is határozta, hogy megszökik a palotából. Bizony, ez nagy butaság volt. Azt gondolta magában nagy durcásan: – Királyapám, királyanyám most már úgyis csak azt a taknyos kis királyfi öcsémet szeretik, senkinek sem fogok hiányozni.

Ebben persze nagyot tévedett. Mert igaz, hogy a királynak meg a királynénak kevesebb ideje jutott a kislányukra, de azért éppen úgy szerették, mint régen. Felkerekedett hát a királykisasszony, és ment, ment, míg egy sűrű erdőhöz nem ért. Egyre mélyebben járt az erdőben, és a végén egészen eltévedt. Bánta már, hogy elszökött hazulról, de nem sikerült visszatalálnia a palotába.

Ó, bárcsak hallhatnám megint királyanyám kedves hangját, királyapám dörögését! – gondolta a királykisasszony. Fáradtan leheveredett a mohára, és elaludt. Ha pedig kíváncsiak vagytok, hogyan alakult a királykisasszony sorsa, legyetek egy kicsit türelemmel. Van ugyanis ennek a mesének még egy szereplője, akivel eddig még nem találkoztatok.

Nem messze a palotától élt a kis Péter. Nagyon szerette a szüleit, és tudta, hogy apjának–anyjának is ő a legdrágább kincse. Csak azon szomorkodott, hogy a szülei olyan sokat dolgoznak, hogy alig van idejük vele foglalkozni.

Egy napon Péter megfázott, és hólyaghurutot kapott. Édesanyja nagyon szomorú volt. Különleges teát főzött a kisfiának, és melegítő palackot tett a gyerek hasára. Ez nagyon jólesett Péternek.

A megfázás ugyan hamar elmúlt, de azóta Péter minden éjjel bepisilt. Talán a sok tea az oka, gondolta édesanyja, és ezentúl esténként nem adott inni a kisfiának. De ez sem segített. – A hólyaghurut elmúlt – állapította meg a doktor bácsi –, Péter egészséges.

Édesanya hamarosan elvesztette a türelmét.

– Épp elég dolgom van enélkül is – zsémbelt –, és most miattad naponta moshatom az ágyneműt!

Amikor édesanya egy reggel megint mérgesen ment el otthonról, a csuromvizes ágy miatt, Péter is mérgeledni kezdett.

– Nem tehetek róla! Nem szándékosan pisilek be! Én is szomorú vagyok miatta! Ha édesanya haragszik, amiért olyan sok dolgot adok neki, legjobb lesz, ha egyszerűen elmegyek hazulról.

Szavait tett követte: Péter nyakába vette a világot.

Hamarosan az erdőbe ért. Ugyanabba az erdőbe, amelyikben a kis királylány eltévedt. Péter mérge már elpárolgott.

Jaj, de sajnálom – mondta magában –, hogy ilyen meggondolatlanul cselekedtem! Vajon mit csinál most az édesanyám? Hiszen olyan nagyon szeret engem!

Annyira elmerült gondolataiban, hogy nem is nézett a lába elé. Hopplá– kis híja, hogy orra nem bukott!

– Hát ez meg micsoda? – bámult Péter. – Csak nem valamilyen erdei vad? Nem – ez egy kislány! És milyen maszatos. Vajon mit kereshet egy kislány egyedül az erdőben? Csak nem érte baj?

Nem merte felébreszteni a kislányt. De ebben a pillanatban egy kis bogár mászott a királylány orrára. A királylány tüsszentett és felébredt.

Nagyon örült, hogy találkozik valakivel, még hozzá egy kislánnyal, aki nagyjából egykorú lehet vele. Már nagyon egyedül érezte magát. Péter nagyon megtetszett a királykisasszonynak, a királykisasszony is Péternek.

– Hát te mit keresel ilyenkor az erdőben? – kiáltották egyszerre. Ezen persze nagyot kacagtak, és mindjárt jó barátok lettek. A királykisasszony legott elmesélte történetét Péternek. Amikor a fiú megtudta, hogy vérbeli királylánnyal találkozott, el sem akarta hinni.

Szépnek szép – gondolta –, de milyen maszatos! Igazi királykisasszonyok nem szoktak ilyen piszkosak lenni!

Hát még akkor hogyan csodálkozott Péter, amikor megtudta, miért ment világgá a királykisasszony!

– Mintha csak magamat hallanám! – kiáltott fel. – És én még azt hittem, én vagyok a világon az egyetlen gyerek, akinek ilyen buta betegsége van, ami igazából nem is betegség!

– Én is azt hittem, hogy én vagyok az egyetlen – kacagott a királykisasszony. – Annyira szégyelltem magam, mivel ráadásul még királylány is vagyok!

– Én ugyan nem vagyok királyfi, de azért én is szégyelltem magam – mondta Péter. De aztán mind a ketten elszomorodtak. Nagyon vágyódtak az otthonuk után, de elégük volt már a szüntelen szégyenkezésből. – Bárcsak segítene rajtunk valaki! Talán akad valahol csodaszer, ami segít, hogy ne pisiljünk be éjszaka! – És lehajtott fejjel, kéz a kézben tovább vándoroltak.

Egyszer csak egy kis tisztásra értek. Csodálatos illat fogadta őket.

– Minek van ilyen pompás illata? Mintha ezer rózsa illatozna, száz orgonabokor, és sok-sok édes méz! Gyere, nézzük meg, honnan jön ez a fenséges illat! – mondta Péter. A királykisasszony ámulva követte. De akármennyire fenséges illat vette is őket körül, nem

láttak mást, mint néhány szál egyszerű kis virágot. – Ennek volna ilyen pompás illata? Akkor ez egész biztosan különleges virág! – kiáltottak fel a gyerekek.

Lágy szellő fújdogált. A virágok bólogattak, és édes hangon dalolni kezdtek:

Azon, ki bánatos nagyon,
segít egy kis virágszirom:
este, míg kerülget az álom,
olvasd el, mi áll a virágon.
Varázsige. S mi a varázslat?
Hogy szárazon marad az ágyad.
S ha arra veted fel szemed
reggel, hogy száraz fekhelyed,
egy illatos szirmot letépve
indulhatsz az új nap elébe.

A szél elült, a virágok már nem bólogattak.

– Na de ilyet! – ámult Péter. – Te is hallottad, vagy csak álmodtam?

– Nem álmodtál – válaszolt a királykisasszony–, a virágok csakugyan énekeltek. És segítenek nekünk! Hinnünk kell ebben. Gyere, tépjünk le egy varázsvirágot.

– Hurrá! – kurjantotta el magát Péter. – Nem lesz többé vizes az ágy! Csak el ne felejtjük elmondani elalvás előtt a varázsigét. Hogy is van csak? Hiszen nem is tudjuk! Jaj nekünk!

– Ne búsulj! – vigasztalta Pétert a királykisasszony. A virág biztosan úgy gondolta, hogy majd megtudjuk a varázsigét. Várj csak, míg hazaérünk. De most siessünk, igyekezzünk hazatalálni. Alig várom, hogy kipróbálhassam ezt a csodálatos illatú varázsvirágot! Egészen biztos vagyok benne, hogy soha többet nem ébredek arra, hogy vizes az ágyam! Hogy fognak örülni a szüleim!

A gyerekek kisvártatva az erdő szélére értek. Az út mentén jelzőtábla állt. A jobb felé mutató karján ez állt: "A palotához" – a bal felé mutató karján: "A városba" . Elérkezett a búcsú pillanata.

– Péter, te olyan jó barát vagy. Találkozunk gyakran, jó? Különben is kíváncsi vagyok, melyikünknel hatott gyorsabban a varázsige. Isten áldjon, nem akarom vesztegetni az időt. Úgy örülök, hogy hazamehetek! És a királykisasszony már futott is a jobb felé vezető úton. Péter még sokáig integetett neki, azután elindult a bal felé vezető úton.

Nagy volt az öröm Péterék otthonában csakúgy, mint a királyi palotában. Mind a két gyereket bántotta a lelkiismeret, amikor látták, mennyire aggódtak miattuk, milyen gondot okoztak szeretteiknek.

Amikor a gyerekek este lefeküdtek, a szobát eltöltötte a virág fenséges illata. És egyszeriben eszükbe jutott a varázsige:

Tegyé! róla, csodavirág, hogy száraz maradjon az ágy!

Ezt mondogatta, ismételte a királykisasszony is, Péter is, amíg csak el nem nyomta őket az álom. Másnap reggel boldogan tapasztalta a királykisasszony, hogy csakugyan száraz az ágya. Ezután minden este elmondta a varázsigt, és valahányszor száraz maradt az ágy, letépett egy szirmot, amely fenséges illattal töltötte be a szobát. Egyre gyakrabban maradt száraz az ágy, és a királykisasszony azt sem tudta, hová legyen örömeben.

Hamarosan letépte a virágnak valamennyi szirmát, és az illat lassan elpárolgott. De már nem is volt szükség a varázsvirág segítségére. A királykisasszony többet nem pisilt be. De büszke is volt rá a király meg a királyasszony meg az egész udvartartás! És a kis istállófiú sem emlegette többé úgy, hogy "Csuri királykisasszony".

Hasonlóan alakult Péter sorsa is. Eleinte ő is elmondta esténként a varázsigt. Amikor reggel száraz volt az ágya, édesanyjával együtt letéptek egy illatos virágszirmot. Ha néha–néha mégis megesett, hogy éjjel az ágyba pisilt, ami természetesen eleinte még előfordult, édesanyja már nem szidta, mert tudta, hogy megindult a javulás. Nem is titkolta, mennyire örül, valahányszor Péternek sikerült száraz ágyban ébrednie. Három–négy hét alatt letépték a virág minden szirmát – de már Péternek sem volt szüksége többé varázsvirágra, varázsige. És a királykisasszony meg Péter továbbra is jó barátok maradtak.

Évi meghallgatja ezt a mesét, és ő is szeretne ilyen varázsvirágot. Fog egy rajzlapot, és zöld szírt fest rá, zöld levelekkel. A szár fölé nagy sárga pettyel – ez lesz a virág közepe. A rajzlapot az ágy fölé akasztja. És valóban – a nedves fölt a virág meg a varázsige segítségével egyre kisebb lesz, és egyre ritkábban ébred Évi arra, hogy vizes az ágya. Ahányszor száraz ágyban ébred, új szirmot fest a virágra. És a virág minden egyes szírommal egyre szebb lesz. Évi nagyon büszke magára. Meg is van rá az oka, mondja anyu, aki együtt örül kislányával, és a dicsérettel sem fukarkodik. Mire elkészül a virág, Évi már majdnem mindig száraz ágyban ébred. Csak néha, nagy ritkán kell a mesebeli varázsigehez folyamodnia. És hamarosan arra sem lesz már szüksége (Ortner, 2017:89–97).

Gerlinde Ortner: Nem akarok még lefeküdni

Andris, itt az ideje, hogy végre lefeküdj! – figyelmezteti kisfiát édesanya. Andris azonban épp az autóival van elfoglalva, és esze ágában sincs abbahagyni a játékot.

– Hadd játsszam még egy kicsit! – kérleli édesanyát.

– Szó sem lehet róla! Így is tovább maradtál fenn, mint máskor. Na, gyere gyorsan.

A gyerek protestál, de végül sikerül édesanyának lefektetnie. Gyors jójucakátpuszi, villanyoltás, ajtóbecsukás.

Pár perc sem telik el, Andris már dugja is ki a fejét az ajtón:

– Szomjas vagyok!

– Jól van – mondja édesanya –, szaladj, igyál valamit. De gyorsan.

Andris egyre lassuló léptekkel vonul át a nappali szobán. Lehetőleg minél többet szeretne elcsípni a tévé műsorából.

– Minden este ugyanez a cirkusz! – mordul rá édesapa.

Andris hosszas huzavona után elégedetlenül visszakullog a szobájába.

Ugyanezen az estén történt, messze–messze Andristól meg a szüleitől, hogy Álommanó megint a Földre készült. Mint tudjátok, Álommanó álomport szór a gyerekek szemébe, hogy ha tetszik, ha nem, elaludjanak.

Csak azt nem tudjátok talán, hogy Álommanónak is van egy sereg gyereke. A nagyobb manógyerekek már segíthetnek édesapjuknak a munkában. A legkisebb manógyerek pedig, a kis kíváncsi gézengúz, legszívesebben mindenbe beleütné az orrát! Állandóan unszolja édesapját, Álommanót, hogy vigye magával őt is a Földre. De hiába. Ezen az estén aztán elhatározza, hogy titokban mégiscsak édesapjával tart. Mint tudjátok, Álommanó nagy zsák álomport cipel a hátán. Manócska kiönt egy kevés álomport a zsákból, maga pedig belebújik. Indulás a Földre!

Hú, ez aztán a repülés! Manócska egészen beleszédül. Mihelyt megérkeznek a Földre, észrevétlenül kibújik a zsákból. De még most is szédül. Lehunyja hát a szemét, és a falnak támaszkodik. Amikor pedig megint felpillant – ó, jaj! –, Álommanó már messze jár, nem látja sehol! De Manócska nem búsul sokáig:

–Megnézem magamnak a Földet, aztán még mindig lesz elég időm, hogy apámat megkeressem – gondolja elégedetten. – Mindjárt be is kukkantok ebbe a szobába.

És tudjátok, kinek a szobájába kukucskál be Manócska? Bizony: az Andriséba!

– Hát ez meg miféle szerzet? – kiált fel meglepetten Andris. – Ki vagy te? Nem ismerlek!
De mókás képed van!

Szerencsére a szülei a televízió előtt ülnek, különben meghallották volna Andris szavait.
– Persze hogy nem ismersz – mondja Manócska. – Most járok először a Földön. Az én papám az Álommanó. – Akkor te biztosan Manócska vagy, ugye? – bámul Andris.

– Igen, azért jöttem, hogy segítsek apámnak – hanceg Manócska.

– Tudod, mit? – kiált fel Andris. – Tehetnél nekem egy nagy–nagy szívességet. Úgy unatkozom itt az ágyban. Legszívesebben sose aludnék. Ha nem volna az a buta elalvás, sokkal többet játszhatnék. Te biztosan tudsz nekem segíteni, hogy az Álommanó ne jöjjön be a szobámba!

Manócska nagyon büszke, hogy Andris ilyesmit tétélez fel róla.

– Na jó, segítek – mondja kegyesen. – Apámtól tudom, hogy ahol már elvégezte az aznap esti munkáját, leszór az ajtó elé egy marék álomport, amit ti nem láthattok, csak mi. Ha nem szórna az ajtó elé az álomport. még utóbb újra behintene egy adagot valakinek a szemébe, az meg kétszer olyan sokáig aludna – máshol pedig esetleg elfelejtené, és az a gyerek reggelig is ébren maradna. Itt van az én zsebemben egy marék álompor – tudod, mit? – ideszórom az ajtód elé.

– Szuper! – örvendezik Andris. – Akkor játszhatom, ameddig akarok! Köszönöm szépen, aranyos Manócska!

– No, megyek világot látni – szedelőzködik a manógyerek. – Holnap este megint meglátogatlak. Mulass jól!

Andris pedig boldogan játszik az autóival. Legszívesebben felállítaná az autóversenypályát, de fél, hogy arra mégiscsak felfigyelnének a szülei. Ásítózik, a szeme könnyezik, de ügyet sem vet rá.

Másnap reggel Andris bizony igen sápadt, és fekete karikák vannak a szeme alatt. Barátai beszélnek érte, és játszani hívják.

– Rendezzünk versenyfutást! – ajánlja Miki. Andris örül, mert nagyon szeret futni. Különben is meg akarja mutatni annak a pimasz Mikinek, aki mindig csúfolja a lemaradókat. Ha pedig Andris győz, akkor mérgelődik.

– Elkészülni – vigyázz – rajta!

Nekilődül az egész csapat. De mi történt? Az egyik fiú hátul kullog! Egyre nő a távolság közte meg a többi futó között! Ki az? Hát bizony–Andris! Annyira fáradt, hogy nem is fut – inkább csak vánszorog csigalassúsággal a többiek után. Miki a győztes. Ki is neveti Andrist!

Andris úgy érzi, mintha szivacsból volna a lába. Bosszankodik. Nem is játszik tovább a barátaival, mérgesen hazabaktat. De otthon sincs kedve semmihez. Délután megnézheti a televízióban a gyerekműsort – de még az érdekes kalandfilm sem köti le az érdeklődését. Fáj a feje, alig tudja nyitva tartani a szemét. Este ezért a szokásosnál sokkal hamarabb bújik ágyba.

Villanyoltás után megint betoppan Manócska.

– Na, mi van? Most se akarsz aludni?

Andris legszívesebben azt válaszolná, hogy inkább elalszik, de aztán meggondolja:

– Hát persze hogy nem akarok aludni! Olyan jó volt tegnap éjjel! Légy szíves, szórj megint egy kis álomport az ajtónk elé.

És Andris megint ébren tölti az éjszakát. De most már nem sok öröme telik benne, ha az autóival játszik. Kotorászik a játécai között, de valójában semmi sem érdekli.

Unatkozom! Nem is érzem jól magam, mindenem fáj! Igazából nem is olyan rossz az az alvás! – gondolja magában.

Reggelire édesanya a kedvenc ételét teszi elébe: zabpelyhes müzlit. Csakhogy Andrist a fáradtság annyira elgyengítette, hogy meg sem bírja fogni a kanalat. Kénytelen lemondani kedvenc ételéről.

Reggeli után kimegy a parkba a gyerekekhez. Összehúzza a szemét, mert szúrja a fény.

– Labdázunk? – kérdik a gyerekek. De Andrisnak olyan nehéz a karja, a lába, mintha jókora vasgolyók lógnának rajta.

– Ma nincs hozzá kedvem – mondja elhaló hangon. Játsszatok nélkülem.

– De unalmas vagy! – vágja oda a többi gyerek, és faképnél hagyják. Rá se néz senki egész délelőtt.

Andris alvás után vágyódik. – De buta voltam! Csak akkor van az embernek kedve mindenhez, ha alaposan kialudta magát. Csak akkor esik jól a játék, a tévzés. Csak akkor ízlik a kedvenc étele. Csak akkor tud játszani a barátaival.

Időközben Álommanó megtudta, hogy suttyomban Manócska is vele tartott a Földre. Mindenütt keresi, de sehol sem találja.

Remélhetőleg nem követett el valami csínyt a kis haszontalan! – gondolja rosszat sejtve Álommanó.

Aznap este Andris megkéri Manócskát:

– Ma ne szórj álomport az ajtónk elé. Nem szeretnék éjszaka ébren maradni. Mindenem fáj, a gyerekek meg nem akarnak velem játszani, olyan fáradt vagyok.

– Nem értem – mondja Manócska. – Mi, álommanócskák sosem alszunk, mégsem vagyunk fáradtak. De különösek is vagytok ti, embergyerekek! No, azért még itt maradok nálad egy kicsit, szeretném látni, amint elalszol. – De Andrisnak már le is csukódott a szeme.

Mivel Manócska ezúttal nem szórt láthatatlan álomport az ajtó elé, Álommanó hamarosan betoppan. Boldog, amikor rátalál Manócskára. Igaz, meg is szidja, de nem nagyon. Hanem amikor megtudja, hogy Manócska két éjjel is segített Andrisnak ébren maradni, komolyan előveszi fiacskáját:

– Mi elboldogulunk alvás nélkül, de az embereknél másképpen van. Ha egy ember nem alszik eleget, még meg is betegedhet. Te segíteni akartál Andrisnak, de kis híja, hogy kárt nem tettél benne. Ezért most megörvendeztetjük. Mától fogva, ha este első szóra lefekszik, reggel jutalmul valami meglepetést talál a párnája alatt. No de most már szedelőzködünk. Sok gyerek vár még az egészséges álmra!

Andris sokáig alszik, átalussza majdnem az egész délelőttöt.

– De jót aludtam! És milyen éhes vagyok! Nagyszerű, süt a nap, mehetek strandra a barátaimmal!

Amikor Andris be akarja vetni az ágát, csudaszép tarka álomporgolyót talál a párnája alatt.

– De gyönyörűen csillog! Ezt biztos Álommanócskától kaptam! – örvendezik Andris.

És ezentúl valahányszor első szóra, morgás nélkül lefekszik, reggel valami meglepetést talál a párnája alatt. Már egész gyűjteményre való álomporgolyója van, és mindig ő nyer, valahányszor golyózik a barátaival (Ortner, 2017:19–26).

Gerlinde Ortner: Veronka összevissza–országban

A dzseki gyűrötten hever a széken, a tornazsák a padlón, a cipők szanaszét szórva az előszobában, a játékok egy része az ágyban, a többi a nappali szobában, sőt, jut belőlük a konyhába is!

– Csináld végre rendet! – szól mérgesen anya. – Rakd el a holmidat! Az ember mindenütt a te dolgaidba botlik, mert mindent széthagysz! Van énnekem éppen elég dolgom, nem fogok utánad rakodni. Tűrheterlen ez a rendetlenség! Hányszor mondjam? Légy már egy kicsit tekintettel rám is!

Veronka nem érti, mit akar anya. Szerinte elrakodni butaság és teljesen fölösleges. – Minek mindent elrakni, amikor holnap megint szükségem lesz a holmimra? Különben is, rendet csinálni szörnyen unalmas! – gondolja kedvetlenül. – Semmi kedvem elrakodni. Van nekem fontosabb dolgom is. Én nem akarok rendes lenni!

És anya többnyire maga teszi a helyére Veronka játékeit, amikor már nagyon megelégteli a szörnyű rendetlenséget.

Egy szép napon, amikor Veronka megint csak nem akar rendet csinálni, különös dolog történik.

Valaki vihog!

–Hi–hi–hi! Végre valakinek ugyanaz a véleménye, mint nekünk! Nagyszerűen illenél közénk! Gyere velünk Összevissza–országba, ahol mindig minden rendetlen! – szól egy kócos kis lompi.

A lompi a Föld legrendetlenebb lakói. Összevissza–országban élnek, a világ végén, ahová nem megy vonat, ahová nem visz hajó, sőt még a repülőgép sem találna oda.

Veronka menten felkapja a fejét.

– Igazán? Elvizstek Összevissza–országba? Igaz, hogy ott nem muszáj mindig rendet rakni? Hogy az ember szanaszét hagyhatja a holmiját?

– Hát persze! – vágja rá büszkén Lompi. – Gyere csak, majd meglátod a tulajdon szemeddel, ha nekünk nem hiszel!

Veronka nem sokat tétovázik, hiszen nagyon kíváncsi arra az Összevissza–országra! A lompi széleseben elrepítik birodalmukba.

Összevissza–országban nem nő a réten virág, nincsenek játszóterek, de még forgalmi lámpák sem. A réten üres konzervdobozok hevernek, a játszóterek helyén maszatos

földhányás, törött játékszerek. Forgalmi lámpára pedig úgyszincs szükség, hiszen az autók összevissza cikáznak, ahogy a vezetők kedve tartja.

– Hoppá! – kiált fel Lompi. – Vigyázz! Nézd, hogy hová lépsz!

Veronka észreveszi, hogy a járdán csupa szemét hever. Ha valakinek nincs már szüksége valamire, fogja, és egyszerűen kidobja az utcára.

– Megérkeztünk – áll meg Lompi. – Itt lakom.

Veronka belép, de a következő pillanatban már orra bukik.

– Juj! Mi ez? – A borsófőzelékkal teli fazék a lépcsőn állt, abba botlott bele. A borsó szétgurul, legtöbb a Lompi lába elé. Ő meg rálép, és széttapossa a borsót.

– Annyi baj legyen! – mondja. – Legfeljebb borsópürét vacsorázunk! Segíts, légy szíves, hozz tányérokat a konyhából.

Veronka kinyitja a konyhaszekrényt. De tányérok helyett egy barna cipőt talál benne, egy alsónadrágot, egy üres fogkrémes tubust meg egy fejevesztett játék macit.

Pfuj! Milyen rémes rendetlenség! – gondolta Veronka. Mivel azonban ő se szeret rendet rakni, nem szól, hanem tovább keresi a tányérokat. Végre! A fürdőkádban, szétszórt játékkártyák, szakadt füzetek és néhány játékautó társaságában hever két elmosatlan tányér.

– Ilyenből nem vagyok hajlandó enni! Undorító ez a rendetlenség! – És Veronka gyorsan kiszed mindent a fürdőkádból, elmossa a két tányért, és ... igen, igen, de hova tegye? Az asztalon egy csomó színes ceruza, rajzlap, rágógumi papír hever, egy kirakós játék szétszórt darabjaira félbe maradt nyalóka ragad.

Veronka nem sokat töpreng: gyorsan rendet rak az asztalon is.

– Hé! Hát te meg mit művelsz? Nem tudod, hogy Összevissza–országban tilos rendet tartani? Azt hittem, tetszik majd neked itt minálunk, hiszen te se szereted elrakni a holmidat – csóválja Lompi a fejét.

– Nem is! – mondja zavartan Veronka. – De ez a rendetlenség már nekem is sok. A szüleim mindig olyan szép rendet csinálnak. Csak én nem szeretem helyretenni a holmimat. A szüleim szoktak elrakodni utánam. Én egy kicsit kényelmes vagyok hozzá. De itt akkora a rendetlenség, hogy semmit sem lehet megtalálni! És minden olyan piszkos!

– Szamárság! – mérgelődik Lompi. – Rendet rakni ostobaság. Kár azzal fecsérelni az időnket. Most együnk gyorsan, aztán kezdetünk végre játszani.

Veronka feledi újdonsült rendszeretét.

– Jó! Ne pocsékoljuk az időt takarításra. Mit játsszunk?

– Van egy csomó babaházam, azokból várost építhetünk, utcákkal, azokon meg majd az autóim közlekednek – ajánlja Lompi. – Jó lesz? De hová lettek a babaházak? Gyere, Veronka, segíts megkeresni.

Benéznek a szekrénybe, bekukkantanak minden egyes fiókba, bemásznak az ágy alá, még a kamrában is keresgélnek, de nem találnak mást, csak a kirakós játék néhány darabját, egypár lego alkatrészt, egy mesekönyv kitépott lapjait, meg különböző nagyságú játékautók egy–egy kerekét.

– Idenézz! – örvendezik Lompi. – Találtam az ágyban egy barna cipőt!

– A párja a konyhaszekrényben van – jegyzi meg komoran Veronka. – De hol lehetnek a babaházak? Hogy lehet ilyen rendetlenségben bármit is megtalálni?

Veronka elfárad a hosszú, sikertelen kutatásban, és már a játéktól is elment a kedve, inkább lefeküdne, de mindjárt ki is ugrik az ágyból.

– Au! Valami megszúrt!

Lompi utánanéz, mi lehet az – és előhúz egy villát.

Veronka most már végképp elmorcosodik.

– Semmi értelme, hogy nem kötelező rendet rakni, ha az embernek még sincs ideje a játékra, mert semmit sem talál meg. Egyáltalán nem tetszik nekem ez az összevisszaság! Hol keresztülesik valamin az ember, hol megszúrja az ágyban egy villa. Hogyan csinálhatnék magamnak kedvet a rendrakáshoz, de úgy, hogy ne kelljen annyi időt elvesztegetnem?! – És miközben Veronka ezen töpreng, elnyomja az álom a piszkos, rendetlen ágyban.

Másnap reggel nagyszerű ötlete támad.

– Ébredj, Lompi! – kiáltja el magát. – Már tudom, hogyan játszhatunk is, és rendet is tarthatunk!

Lompi az asztalterítővel takarózott, mert nem talált ágyneműt. Párnának a pulóverét gyömöszölte a feje alá. Rosszul aludt, és rosszkedvűen ébred.

– Hagyj békén! Tudd meg, hogy Összevissza–országban nincs rend, nincs takarítás, se kicsi, se nagy. De hiszen tudod magad is.

– Ugyan, kelj már fel! – kérleli Veronka. – Rendcsinálást fogunk játszani!

Sokáig tart, mire Lompi megtalálja a lakás különböző helyiségeiben szétszórt ruhadarabjait, és végre felöltözik. Veronka már türelmetlen.

– Látod, mennyi időt fecsérelsz el? Ilyen rendetlenségben nem csoda, ha nem találsz, amire szükséged van. A sok keresgélésben nem lesz időnk játszani! Mondhatom, nagyon nem tetszik nekem ez a ti Összevissza–országotok! Csúnya, barátságtalan, és rém unalmas!

Lompi persze megsértődik, de szíve mélyén igazat ad Veronkának. Ő ugyan már hozzászokott a rendetlenséghez, de belátja, hogy épp emiatt nem tud rendesen játszani, mert vagy a játékok mennek tönkre, vagy úgy elbújnak, hogy rájuk se lehet találni.

– Felőlem! – vonja meg a vállát. –Na mutasd, hogy megy az a takarítójáték!

Veronka örül, és mindjárt el is magyarázza.

– Figyelj: mindent összegyűjtünk, ami szanaszét hever a lakásban. Idehordjuk az egészet a sarokba. Akkor te lassan húszig számolsz. Azalatt én, amilyen gyorsan csak telik tőlem, minél több holmit a helyére rakok. Aztán rajtam a sor: én számolok húszig, és te pakolsz szélesebesen. Aki több holmit takarított el, az nyer.

Lompinak tetszik a játék.

– Hiszen ez olyan, mint a versenyfutás! Na jó, kezdhethük. Először tehát összegyűjtünk mindent, ami szanaszét hever. Tehát: elkészülni–vigyázz–rajta!

Lompi és Veronka végigszáguld a lakáson, és villámgyorsan hegyet épít az imént még széjjelszórt holmiból. Közben még az elkeveredett babaházakat is megtalálták! Most következik a játék második része.

Lompi számolni kezd:

– Egy, kettő, három...

Veronka mindenáron nyerni akar, és igyekszik minél több holmit a helyére rakni.

A hegy már jócskán leapadt, mire Lompi elkiáltja, hogy: – Húsz!

Most csere következik: Veronka számol, Lompi pakol. Csakhogy neki sokkal lassabban megy, mint Veronkának. Veronka a győztes!

– Bravó! Nem is tudtam, hogy rendet rakni ilyen jó mulatság! De legközelebb én fogok nyerni. Milyen gyorsan ment a rendcsinálás – bőven van még időnk, hogy mást is játsszunk!

– állapítja meg elégedetten Lompi.

– Játsszunk most a babaházakkal meg az autókkal, amit tegnap ajánlottál – mondja Veronka.

– Most már mindent megtaláltunk. Kezdhethük is!

Jó ideig elégedetten játszanak, utána pedig helyre rakják valamennyi játékot.

– Így nem veszhetnek el, és nem is fognak elromlani. Holnap meg, ha mást akarunk játszani, nem lesznek útban – mondja Veronka.

Azért egyet–mást még kint felejtnek. Nosza, gyorsan még egy forduló takarítójáték, és kész a rend.

– Soha még a mi Összevissza–országunkban ennyit nem tudtam játszani – ámul–bámul Lompi. – Úgy látszik, mégiscsak jobb rendet tartani. De furcsa! Sose gondoltam volna! – csóválja a fejét.

Veronkának haza kell térnie a szüleihez. Örül, hogy hátat fordíthat a csúnya, piszkos Összevissza–országnak. Amikor hazaér, örül, hogy szép mezőket lát, tele virággal, nem pedig üres konzervdobozokkal. A játszótereken is milyen szép a hinta, a csúszda, nem hevernek törött játékok szanaszét! A járdán sincs hulladék, nem botlik meg semmiben. És amikor a forgalmi lámpa zöldet mutat, Veronka nyugodtan átmehet a túlsó oldalra. Milyen egyszerű minden, ha rend van! Régebben ez fel sem tűnt nekem – gondolja elégedetten.

És otthon is milyen takaros minden! Furcsa! Veronka egyszeriben jól érzi magát a rendes lakásban. Elmeséli szüleinek, milyen csúf az az Összevissza–ország, és azt is elmondja, milyen jó játékot találtak ki Lompival.

– Ezt néha itthon is eljátszhatjuk! – mondja anya. Jó ötlet! Persze nem kell ám mindig mindent abban a szempillantásban elrakni. A rendet sem jó túlzásba vinni. De ha mindent örökké szanaszét hagynánk, hamarosan olyanok lennénk, mint a lompik. Magad tapasztaltad, milyen kellemetlen is lehet a rendetlenség. Nos, esténként néha játszhatunk mi is takarítójátékot. Jó lesz?

– De milyen jó! – kurjant Veronka. – Mit kapok, ha én nyerek?

– Ha valamennyien igyekszünk rendet tartani – mosolyog apa –, mindannyian nyerünk: sok időt! És anyának nem kell mindenki után rakodnia. Mit szólnál, ha felolvasnánk neked egy mesét? Megfelel nyereménynek?

– Nagyon is! – örvendezik Veronka. – Biztosan én fogok a legtöbbször győzni, mert ezentúl mindig rendet tartok majd a szobámban, és semmit sem hagyok szanaszét! Brr! Rosszul leszek, ha csak... (Ortner, 2017:55–62).

Póda Erzsébet: A makrancos kisfiú

Volt egyszer egy nagyon akaratos, makrancos, mogorva és dacos kisfiú. Amikor például bevásárolni ment az édesanyjával vagy az édesapjával, mindig jelenetet rendezett, ha nem kapta meg az üzletben azt, amit kiszemelt magának. Ilyenkor visított, toporzékolt, míg csak köréjük nem gyűltek a bevásárlók, úgyhogy szülei végül is kénytelenek voltak megvenni az árut. A kisfiút az sem érdekelte, hogy a kiszemelt játékból vagy más tárgyból otthon már volt egy ugyanolyan. Amit a fejébe vett, abból nem engedett. Ezért aztán a szülei nagyon szomorúak voltak, de mivel egyszem kisfiukat nagyon szerették, soha nem mondtak neki nemet, mindig teljesítették valamennyi kívánságát.

Pedig a kisfiú talán nem is érdemelte meg ezt a nagy szeretetet, mert játékaival nagyon mostohán, sőt, néha gonoszul bánt. Amelyik maciját, kisautóját vagy más játékát megunta, azt egyszerűen kihajította a szemébe és persze nyomban újat követelt helyette. Azt talán már mondanom sem kell, hogy rögvest teljesítették kívánságát.

A szegény, szerencsétlen játékok végső elkeseredésükben panaszleveleket írtak Meseországba, egyenesen az Igazságtévő Tündér címére. Amikor már tizenkét zsáknyi panasz gyűlt össze, Igazságtévő Tündér megelégtelt a dolgot, leült az ötletadó sámlijára és gondolkodni kezdett. Vajon mit lehet csinálni egy ilyen végtelenül makrancos, sőt egyenesen rossz gyerekkel? Mi a teendő? Három nappal és három éjjelen át egyfolytában töprengett, míg eszébe nem jutott a megoldás. Ekkor elővette varázspálcáját az almáriumból, az övébe dugta, füttyentett egyet a szélhajtotta papírsárkánynak, zsinórjára pattant és pillanatokon belül a kisfiú szobájában termett.

A kisfiú már ágyban feküdt, épp a legújabb meséskönyvét böngészte nagy unottan.
– Hát te mit keresel itt? – kérdezte köszönés helyett a Tündért, amikor észrevette, hogy az ágyánál áll. – Ki hívott és egyáltalán ki engedte meg, hogy begyere a szobámba? – utálatoskodott.

Igazságtévő Tündért nagyon felbőszítette ez a fogadtatás. "Bizony, a levélíró figurák nem túloztak panaszleveleikben, sőt, a helyzet talán sokkal komolyabb, mint gondoltam," tűnődött magában, majd dühösen így szólt:

– Először is: ha valaki látogatóba jön hozzád, akkor köszönéssel illik fogadnod...

De a kisfiú nem figyelt a Tündér szavaira.

– Nekem senki sem dirigálhat! Te sem! – kiabálta. – Tűnj el, nem vagyok rád kíváncsi!

Igazságtévő Tündér gondterhelten ráncolta össze homlokát és komolyan, nagyon szigorú hangon így szólt:

– Nézd kisfiú! Három napot kapsz tőlem, hogy elgondolkozz azon, amit mostanában művelsz, és ha nem változtatsz undok viselkedéseden, újra visszajövök és büntetésed nem marad el.

Azzal felpattant a szélhajtotta papírsárkányra és hipp–hopp máris Meseországban termett.

Másnap reggel, amikor a kisfiú felébredt, azon gondolkozott, milyen furcsa álmot látott az éjjel. De nem töprengett sokáig, rohant a konyhába reggelizni.

– Jó reggelt kisfiam! Megmosakodtál? – kérdezte tőle az anyukája.

– Igen – hazudta a kisfiú.

– És fogat is mostál?

– Igen – füllentett újból a kisfiú, és nekilátott a reggelinek.

Reggeli után visszament a szobájába és "játszani" kezdett, vagyis lerámolta a polcokról a szegény mesefigurákat, ide–oda hajigálta játékait, majd amikor megunt a dolgot, üres tekintettel kibámult az ablakon. Aztán kitalálta, hogy neki egy új kisautó kell. Addig nyúzta anyukáját, míg el nem indultak a játéküzletbe. Vettek is három kisautót. Hazaérkezve a kisfiú első dolga volt, hogy a régi autócskáit a szemétkosárba dobta és csak az újakkal foglalkozott, versenyzett velük a padlón.

Közben letelt a három nap, de a kisfiúnak persze esze ágában sem volt megjavulni. Különben is – teljesen megfélelkezett Igazságtévő Tündérről.

A tündér pedig a betekintő látcsövével a három nap alatt többször is bekukucskált a kisfiú szobájába, de semmi változást nem észlelt. Megint leült az ötletadó sámlijára és hosszasan gondolkodott. Amikor nagy sokára felállt a sámliról, tekintete nagyon gondterhelt volt. Ismét felpattant a papírsárkányra és máris ott termett a kisfiú ágya előtt.

– Jó estét! – köszönt, még mielőtt a kisfiú szólásra nyitotta a száját. – Három nappal ezelőtt figyelmeztettelek, ha nem javulsz meg, megbüntetlek. Amint láttam, továbbra is csúnyán bánsz a játékaiddal, nem tudsz rendesen viselkedni, ráadásul hazudozáson is rajtakaptalak. Hallgasd hát a döntésemet! Ezentúl a játékok, a mesefigurák, a rajzfilmek és a színek láthatatlanná válnak számodra, amíg csak meg nem tanulsz, mi az illem, hogyan kell bánni a játékokkal és hogyan kell viselkedned a szüleiddel szemben. Most csak ennyit akartam mondani. Viszontlátásra, amíg meg nem változol! – mondta el egy szuszra és azon nyomban el is tűnt. És vele együtt a szobában található valamennyi játék. De mivel a kisfiú nagyon álmos volt már, a változást nem is vette észre, mély álomba merült. Másnap reggel, miután felébredt, megrökönyödve látta, hogy szobája teljesen üres. Eltűntek a játékok, a

mesefigurák, a meséskönyvek lapjairól a mesék, a falakról a színes képek helyett üres keretek lógtak. Többször is körbejárta tekintetét a szobáján, de mindhiába – a színek, a játékok bizony hiányoztak. Eszébe jutott a Tündér...

– Hát, az Igazságtévő Tündér tényleg nem tréfált! – gondolta. – De odakint biztos minden a helyén van.

Azzal kifutott a konyhába reggelizni. Lódítva, hogy megmosakodott már, nekilátott az evésnek. Ámde rögtön észrevette: valami nincs rendjén. Tányérkájáról hiányzott a három kismalac, bögréjéről az elefánt, az abroszról pedig a piros szívecskék. Megint eszébe jutott a Tündér... Körülnézett a konyhában és ámulva vette észre, hogy körülötte minden teljesen megváltozott. A megszokott, színes berendezés helyett, minden csupa szürke, fekete meg fehér lett. – Ez komoly lehet – gondolta magában, de nem mutatta meglepetését. Reggelijét be sem fejezve eltolta magától a tányért, és nem követelőzően, mint ahogy szokta, de nagyon morcosan kijelentette: a játékszobába akar menni.

Ott érte aztán csak igazán nagy meglepetés! A hatalmas, máskor oly vidám, játékokkal zsúfolt üzem üresen tátongott. Pontosabban, csak a kisfiú nem látta a játékokat. Édesanyja ugyan állandóan kérdezgette:

– Tetszik neked ez a kismozdony? Mit szólsz ehhez a helyes mackóhoz? Nini, milyen aranyos gumizsiráf! De a kisfiú minden kérdésre nemmel válaszolt, és szinte megmerevedett, amikor látta, amint a gyerekek leemelnek a polcokról valamit, amit ő nem láthat, és az anyukájuknak mutatják. Vagy ahogy az üres polcokra mutogatnak vidáman. Vagy amint az elárúsító a semmit csomagolja.

– Hiszen itt nincs is semmi! – mondta anyukájának, mire ő megkérdezte: – Hát, ha neked semmi sem tetszik, egyik játék sem, akkor mit szeretnél csinálni?

– Menjünk el az állatkertbe – mondta, és kívánsága máris teljesült. A kisfiút azonban az állatkertben is nagy meglepetés érte. Az elefánt nem trombitált és nem nyújtogatta az ormányát vidáman, a víziló egyszer sem mutatta meg hatalmas fogsorát, a kenguru erszényében semmi se volt, a csimpánzok nem bohóckodtak, a kakaduk nem rikoltoztak és a papagájok szürkén kapaszkodtak kalitkájuk rácsaiba. A kisfiú csalódottan ballagott haza, és hiába kérdezgette anyukája, hogy miért ilyen csendes ma, nem válaszolt semmire.

Hazatérve bement a szobájába, kezével megtámasztotta az állát és nézte, nézegette a csupasz polcokat. Azon vette észre magát, hogy mi tagadás, nagyon hiányoznak a játéakai. A nagy barna macit is szeretette, nem is tudja megmagyarázni, miért szokta a sarokba vágni. És a kisautókat is – milyen jó volt száguldozni velük a padlón... De a többi játék is nagyon hiányzott neki. Furcsa gondolatok kavargtak a fejében és nagyon szomorú volt. Este

nehezen aludt el és másnap fáradtan, csalódottan ébredt, mert nem látta maga körül a kedves, színes játékait. Úgy érezte, ha nem játszhat, nem is érdemes fölkelni, ezért fekvé is maradt, reggelizni se ment. Édesanyja aggódva jött be hozzá és rögtön megmérte a kisfiú lázát.

– De hiszen neked nagyon magas lázad van! – mondta ijedten és máris kihívta a doktor bácsit. A doktor bácsi sokféle orvosságot írt fel a receptre, de egyik sem segített még napok múltán sem. A kisfiú csak feküdt az ágyban, sápadtan, lázasan és egyre csak azt kérdezgette, miért tűntek elé a játécai?

Aztán egy napon, este, amikor már mindenki aludt, megérkezett az Igazságtévő Tündér. Amikor megjelent a kis beteg ágyánál, a kisfiú gyorsan köszöntötte:

– Szervusz Igazságtévő Tündér! Kérlek, változtasd meg döntésedet, mert már megjavultam! Kérlek, add vissza a játékaimat, mert nagyon hiányoznak nekem és én ígérem, hogy soha többé nem fogom bántani egyiket sem!

A Tündér pedig így válaszolt:

– Látom és tudom is, hogy komolyan beszélsz. És már köszönni is megtanultál. Be kell látnod, kisfiú, a játékok, a mesefigurák nem azért vannak, hogy a gyerekek zsarnokoskodjanak felettük, kínozzák őket, hiszen az nekik nagyon fáj. Nekik az a küldetésük, hogy szórakoztassák a gyerekeket, hogy játsszanak velük, hogy szeressék őket. Remélem, megjegyezted szavaimat! – azzal hipp–hopp, megint eltűnt.

Másnap reggel, amikor a kisfiú felébredt, először nem akart hinni a szemének: a polcokon teljes színükben ott pompáztak a játékok, a mesekönyvek lapjai újra megteltek színes rajzokkal, és a kispaplanról is vidáman mosolygott rá Vuk meg a többi rókakölyök. A kisfiú boldogan kelt ki ágyából, összerakta az ágyneműjét, felöltözött, bement a fürdőszobába, megmosakodott, fogat mosott, megfésülködött, és indult a konyhába. Anyukája már elkészítette a reggelit, és mint mindig, már az asztalon, a piros szívecskés abroszon várta őt az elefántos bögréje, tele finom kakaóval, a három kismalacos tányérkája, rajta a vajás pirítás.

– Jó reggelt, anyuka! – köszönt a kisfiú. – Jaj, de éhes vagyok – és nekifogott a falatozásnak.

Édesanyja megrökönyödve nézett a fiára. Talán most hallotta őt először rendesen köszönni, és kérdés nélkül is tudta, hogy ma reggel valóban megmosakodott, megfésülködött az ő makrancos kisfia.

– Szervusz kisfiam! – mondta. – Mondd csak, nincs semmi bajod?

– Már igazán sokkal jobban érzem magam. És képzeld csak, anyuka, igaza van a Tündérnek, mert a játékokkal tényleg játszani kell és szeretni kell őket, különben elmennek. És látod, én már jó vagyok, mert visszajöttek hozzám, mert nekem tényleg hiányoztak, mert én nem is

tudtam, hogy szeretem őket... Szóval, én rossz voltam a játékaimhoz és nem viselkedtem illedelmesen sehol sem, és akkor a Tündér engem megbüntetett, de azt hiszem igazságosan. Anyukám, ugye nagyon fontos a szeretet? – mondta el mindezt a kisfiú egy szuszra.

Édesanyja először furcsán nézte kisfiát, csak bólogatott szavaira, igen, persze, de eleinte nem nagyon értette, miről beszél a gyerek. Aztán odalépett hozzá, megsimogatta a kisfiú fejét és így szól:

– A szeretet a szív legmélyebb rejtekéből jövő legtisztább, legőszintébb és legnemesebb érzés. Szeretet nélkül nincs értelme semminek és szeretettel mindent legyőzhetsz. A rosszaságot, a gonoszságot, a makrancosságot is... Látod, neked sikerült, mert a szeretet ott volt a szíved mélyén, és te engedted, hogy úrrá legyen a rosszaságodon. Tudod, kisfiam, a szeretet minden szívben ott van, csak vannak, akik olyan mélyen eltemetik magukban ezt az érzést, hogy soha nem tud belőlük előtörni. De te már tudod, milyen jó szeretni, és meglátod, ezentúl soha nem fogsz unatkozni...

És a kisfiú soha többé nem unatkozott, nem bántotta játékeit, nem makrancoskodott, nem rosszalkodott, mindig illedelmesen viselkedett, mert tudott szeretni. Az Igazságtévő Tündér pedig hosszú időre a sutba vethette ötletadó sámliját... (Póda, 1997:13–20).

Gerlinde Ortner: Megbolondult a TV-készülék!

Petra, Gyurka és Éva jó barátok. Lehet, hogy most azt képzeled, hogy ők hárman megmeglátogatják egymást, közös programokat terveznek, vagyis olyasmit csinálnak, amit barátok szoktak. Csakhogy erről szó sincs. Petra, Gyurka és Éva csak az iskolában találkozik. Hogy miért van ez így? Éva a város egy másik kerületében lakik. Petra és Gyurka ugyan szomszédok, de soha sem futja az időjükből találkoztatásra. Minden szabad percüket a képernyő előtt töltik.

Ha az iskolában csevegnek egymással, akkor is mindig csak a tv-műsorról esik szó. Petra és Gyurka azon verseng, ki látott előző nap több filmet. Persze Éva is szívesen tévézik, de nála éppen fordítva áll a dolog: sohasem marad ideje arra, hogy hosszan üldögéljen a képernyő előtt. Náluk a családban mindig történik valami. Évának sok testvére van. sok barátjuk is jár hozzájuk, és senki sem akar egész idő alatt kizárólag a képernyőre bámulni.

Petra és Gyurka, a két szomszéd gyerek, nézhetne együtt is filmet. Csakhogy Gyurkát csak a krimi érdekli, meg még a rajzfilmek és a sport. Petra viszont a show-műsorokat és a családtörténeti sorozatokat szereti. Azon kívül, ha együtt néznék a filmeket, akkor az iskolában nem volna mivel lepipálni a másikat, és talán már nem is volna miről beszélgetniük. Így azután a három jó barát a szabadidejét továbbra is külön tölti.

Petra ma már egész délután a tv előtt ült. A készülék olyan régen be van kapcsolva, hogy mind melegebb lesz, majdnem felforr. Petra izgatottan várja a film végét, de éppen a befejezés előtt megjelenik egy reklám. Petra általában szereti ugyan a reklámokat, most mégis bosszantja, hogy a legizgalmasabb pillanatban szakadt meg az előadás. A reklámnak meg nem akar vége lenni, minduntalan ismétlődik ugyanaz a szöveg. Ez már Petrának is sok. átkapcsolja a készüléket egy másik csatornára. De milyen furcsa, ez az állomás is ugyanazokat a reklámokat sugározza! Petra egyik csatornáról a másikra ugrál, hiába, mindenhol csak reklám jön be. reklám és reklám.

– No, nem baj – vigasztalja magát –, majd csak játszanak valahol filmet is – és kitartóan üldögél tovább. Együtt mondogatja a tv-vel a reklámok szövegét, hiszen mindet betéve tudja. Petra Gyurkára gondol, akit holnap majd elkábíthat a reklámszövegekkel, és csak nézi, nézi, hallgatja a hirdetéseket.

Bumm. bumm, bimbabumm, tatatata, rececece, hopp, hopp, hopp, söpörnek ki a fejéből minden gondolatot a reklámok. Petra mozdulatlanul ül tovább, a képernyőre mered. Egyszerre felriasztja egy csöngetés: Gyurka ront be a lakásba, izgatottan hadarja:

– „Milyen puha a pulóvered! Új? Nem, csak...” Jaj, dehogy, egészen mást akarok kérdezni. „A tv-készülékek új generációja...” Ezt sem akartam mondani! „Szembetűnően alapos...” Dehogyan... A te tv-készüléked is megbolondult? Órák óta nem jön be más, csak ultra-szuper-mega-reklám, reklám, reklám és reklám, semmi egyéb. Délután közvetíteniük kellett volna a focimérkőzést... „ÚJ Duo forduló”, de minden csatornán „Micsoda különbség!” Segítség, már nem is tudok értelmesen beszélni, még én is megbolondulok a végén! Azt akartam mondani, hogy nálam minden csatornán csak a hülye reklámokat adják.

Petra nem is érti, mi izgatta így fel Gyurkát, nem hall mást, csak a reklámszövegeket. Mindent a szemnek és mindent a kéznek.”

– De hiszen te is meggabalyodtál – rémüldözik Gyurka. – A te készülékednek ugyanaz lehet a baja, mint az enyémnek... „További információért forduljon gyógyszerészhez...”

Gyurka ijedten a szájára csap.

– Vagy az orvosához” – teszi hozzá Petra automatikusan.

Ez már túl sok Gyurkának, visszaszalad a lakásukba.

Másnap Gyurka és Petra késve érkezik az iskolába. Kialvatlanul. üveges tekintettel roskadnak le a helyükre. Peti odasúgja Gyurkának:

– ...Ez igen! Kitűnő a zamata. Sió gyümölcsle, íze a friss gyümölcsé.

A tanítónő rögtön rászól, hogy ne fecsegyen Gyurkával.

– Mondd inkább meg nekem, mennyi hatszor három.

– „Ha az ajkán égető fájdalom...” – feleli Petra.

– Mit beszélsz? Gondolkozz. Petra!

– „Kotányival az étel nemes, Kotányi nélkül nem érdemes” – dúdolja Petra. Mindenki nevet, csak Gyurka nem. Mert Gyurka tudja, hogy mindkettőjüket a bolond tv-készülék betegítette meg.

– Ne bolondozz. Petra – figyelmezteti a tanító néni. – Én most feleltetlek, nem viccelek.

– „Most kapaszkodj meg!” – csúszik ki Petra száján.

A tanító néni dühös lesz, már senki sem mer nevetni.

– Mi van veled. Petra? Nem is képzeltem, hogy ilyen szemtelen lehetsz!

Petra boldogtalan arccal süti le a szemét.

– Rám nézz, ha hozzád beszélek! – mérgelődik a tanító néni.

Petra a szemébe néz – és megint kicsúszik a száján egy reklámszöveg:

– „Stollwerck, a szeretet íze...”

A tanító néni már kiabál:

– Fogd be a szád!

Petra nem tehet róla. Nem tudja befogni a száját. „Ez a fog szomorú, meri kilyukadt...”; túl sokáig ültünk a tv előtt, reklámokat közvetítettek. Abba betegedtünk bele. Minden szóhoz valami reklámszöveget kell mondanunk, ha akarjuk, ha nem. Petra esete súlyosabb, „százezer, kétszázezer, sőt több. Ennyi kórokozót szedhet össze. Az egészség megfizethetetlen”... mint nálam, mert én kevesebbet néztem a tv-t. Segítsenek nekünk! „A szükséges plusz multi vitamin...” – Egy csattanás, Gyurka a szájára csap. – Most már látja, tanító néni, hogy mi a bajunk – suttogja, mert fél rendesen kinyitni a száját.

A tanítónő végre megérti.

– Ez bizony súlyos eset. Hogyan is tudnánk segíteni rajtatok?

Éva jelentkezik.

– Mi mind nézünk tv-műsorokat és reklámokat. De a készülékünk mégsem bolondul meg, és mi sem betegszünk bele. Az a baj, hogy ti mindent megnéztek, ami csak a képernyőre kerül. Ez persze túl sok a készüléknek, felforrósodik. Biztosíthatlak benneteket, ha...

– „Biztosíthatjuk, jó buli lesz!” – kiált fel Gyurka, és Petra hozzáfűzi: – „Biztos kötés...”

Éva félbeszakítja őket.

– Hagyjátok már abba! Biztosít... Tudom, hogyan lehet rajtatok segíteni, de meg kell fogadnotok a tanácsomat: egy időre szüntessétek be otthon a tv-nézést. Mindennap...

– Minden nap új varázslat” – szalad ki megint Petra száján.

Éva ezúttal fel sem figyel a közbeszólásra:

– Iskola után gyertek el hozzám. Áttanulmányozzuk együtt a délutáni műsort, és csak azt nézzük meg, ami mindnyájunkat érdekel. Na jó, Gyurka, ha valami rendkívül izgalmas sportközvetítés ígérkezik, azt te kivételesen egyedül is megnézheted. A többi időben pedig játszunk és csevegünk. Egészen biztos, hogy így lassan meggyógyultok.

Gyurka és Petra beleegyeznek mindenbe. Csak bólintanak, nem szólalnak meg, nehogy megint valami reklámszöveg csússzon ki a szájukon.

A következő napok még borzasztó nehezek. Ha például megkérdezi Petrát a mamája, hogy mit inna, akkor csak úgy dőlnek a szájából az üdítőreklám-szövegek, csupán azt nem tudja kimondani, hogy ő maga mit szeretne. A legnehezebb a bevásárlás. Alig lép be Petra egy boltba, máris bugyognak belőle az ott látottakhoz illő reklámszövegek. A vásárlók és az eladók először jót nevetnek a kislányon, de amikor csak nem hagyja abba, a fejüket csóválják.

Petra kínjában kendővel kötötte fel az arcát, mintha a foga fájna. Csak Évánál teszi le a kendőt, mert ott Gyurka vigyáz rá, és idejében befogja a száját.

Végre, egy egész hét múltán, mindketten gyógyulni kezdenek. Napról napra jobban vannak. A közös tv-nézések Éváéknál mind szórakoztatóbbak lesznek. De még mulatságosabb a játszás Éva testvéreivel és a barátaikkal. Egyszer-kétszer még az is előfordul, hogy valamelyik tervbe vett műsornézés elmarad. Egyszerűen elfelejtik bekapcsolni a készüléket.

A „tv-elvonókúra” óta a három gyerek sokkal többet beszélget egymással. Most is megtárgyalják a tv-műsorokat, de sok más érdekes dolog is szóba kerül. Jókat nevetnek, viccelődnek, terveket szőnek és szervezkednek. Sok mindenre fel tudják használni a szabadidőjüket. Tulajdonképpen csak most váltak igazi barátokká (Ortner, 2011:7–11).

Lázár Ervin: Szökevény szeplők

Marci utálta a szeplőit. Ami azt illeti, volt is neki mit utálnia, mert hetvenhat szeplő virított az arcán. Pontosabban hetvenöt, mert egy – a hetvenhatodik – a füle cimpáján hivalkodott. Az igazság kedvéért el kell mondanom, hogy ebben az utálkozásban Marcinak egyáltalán nem volt igaza. Mert helyre kis szeplői voltak. Csinosak, jóképűek, vidorak. A legnagyobb akkora volt, mint egy jól táplált borsó, a legkisebb meg, mint egy fogyókúrázó mákszem. Ennek a legkisebbnek neve is volt. Úgy hívták: Szeplő Szepi. Ott lakott Marci orra tövén. Nos hát ezeket szidta–hordta folyvást Marci. Eladdig és olyannyira, hogy egy szép napon a szeplők megsértődtek.

– Még hogy mi vagyunk a csúnyák, ocsmányok, rútak, rettentőek?! Na megállj! – kiabálták. S éjszaka, mikor Marci aludt, uzsgyi, kisurrantak az ablakon. Még az is, amelyik a füle cimpáján feszített, pedig a fülcimpánál előkelőbb hely nemigen létezik egy szeplő számára. Ott maradt Marci egy mákszemnyi szeplő nélkül, mivel – mondanom sem kell – Szeplő Szepi is ment a többivel. Hogy merre mentek? Merre mehet hetvenhat sértődött szeplő? Neki a vakvilágnak.

Marci reggel fölébredt, s valami furcsát érzett. Szalad a konyhába a mamájához, az meg ámulva néz rá, és így szól:

– Jó reggelt, kisfiú! Hát te hogy kerülsz ide?

– Kisfiú? – csodálkozott Marci. – De hiszen én a Marci vagyok.

– Jesszus! – kiáltott a mama, és a világosság fele fordította a fiát. – Tényleg a Marci! De hát hova lettek a gyönyörű szeplőid?

– Nincs szeplőm? – csillant fel Marci szeme, és rohant a tükörhöz.

Valami nem tetszhetett neki abban a tükörben. Mert elkomorodva mondta: – Te anyu, rossz ez a tükör. Egy sápatag gyerek van benne.

– Nem a tükör rossz, kisfiam – csóválta a fejét a mamája –, hanem, tudod, a szeplők...

Marci most már nem örült annyira, hogy megléptek a szeplői. "Egy azért maradhatott volna – gondolta magában. – Szeplő Szepi vagy az, amelyik a fülcimpámon volt." És szomorkásan indult bevásárolni. Mert mindig segített a mamájának, és szeretett is üzletekbe járni. Ot is szerették az üzletekben, mert bár egy icipicit nagy szája volt, azért igen kedves is tudott lenni. De most furcsán, összehúzott szemmel nézett rá a hentes, a fűszeres, az újságos, a virágáros és a zöldséges is.

– Hát a Marci hol van? – kérdezték.

– Én vagyok – mondta rosszat sejtve Marci.

– Nono! – így a hentes.

– Na ne! – így a fűszeres.

– Nana! – így az újságos.

– Nana! – így a virágáros.

– No ne! – így a zöldséges.

– Merthogy a Marci egy szép szeplős gyerek, te meg egy sápatag kis fehér bőrű. Nem mondjuk, nem vagy csúnya gyerek, de a Marcihoz képest! Ajaj – mondták és legyintettek.

És bizony aznap Marci egy kicsit mócsingosabb húst, tegnapibb kenyeret, tegnapelőttibb újságot, hervatagabb virágot és halványsárgább sárgarépát kapott, mint máskor. Elkeseredetten rohant fel a lépcsőn, majdnem sírt.

– Mi bajod? – kérdezte a mamája.

– A szeplőim – sóhajtott Marci –, a szeplőimet akarom!

Nosza, nekiláttak, keresni kezdték őket a lakásban. Még a szőnyeg alá is benéztek. De egy fia szeplőt sem találtak.

Mit volt mit tenni, Marci nekivágott a városnak. Elment a Talált Tárgyak Osztályára.

– Jó napot! – köszönt.

– Jó napot! – válaszolta a Talált Tárgyak Osztályának főnöke, egy szemüveges, öreg bácsi, s közben fel se nézett az újságból. – Esernyő? Kesztyű? Aktatáska? Pénztárca? Vagy netán a fejét méltóztatott elveszteni? – A szeplőimet keresem – mondta Marci.

– Milyen volt?

– Barna, kerek. Mind a hetvenhat.

Az öregúr felállt, odament egy nagy polchoz, és beletúrt a limlomok közé. Leemelt egy palacsintasütőt.

– Nyele volt a szeplőjének? – kérdezte.

– Nem – hebegte Marci.

– Akkor ez nem az – állapította meg az öregember, és visszatette a palacsinta–sütőt.

Aztán Marci elé rakott egy diszkoszt, egy csészealjat, egy pudingot, egy ceruzahegyezőt, egy lencsét, egy borsót, egy babot, egy széntablettát, egy cipőgombot, egy inggombot és egy pulykatojást.

– Tessék, mind kerek és barna. Melyik az?

– Sajnos, egyik se – szomorkodott Marci és irigykedve nézte a pulykatojást. A Talált Tárgyak Osztályáról a rendőrségre ment. Itt egy őrmester fogadta.

– Szóval szökött szeplőket keresel?

- Igen.
- Részegesek?
- Nem.
- Loptak?
- Nem.
- Raboltak?
- Nem.
- Mit vétettek a törvény ellen?
- Semmit – mondta Marci.
- Hát akkor? – tárta szét a karját az őrmester.

Elnyargalt hát Marci a tanácsra.

– Szeplőügyben? – ráncolta a homlokát a portás. – Talán az állattenyésztési osztály illetékes.

Az állattenyésztési osztályon egy bácsi éppen egy lovat rajzolt a falra.

- Szeplő??? Talán szép ló ügyben, fiacskám!
- Nem szép ló, szeplő – morogta Marci.

A bácsi a fejet rázta, és nagy igyekezettel satírozta a ló sörényét.

- Talán a növénytermesztésnél – mondta.

A növénytermesztési osztályon egy barátságos fiatalember ült, a bal füle mögött egy tulipán, a jobb füle mögött egy muskátli virított, a mellényzsebébe tűzve meg egy búza-, egy árpa- és egy rozskalász.

- Szeplő? Egy pillanat. – Föllapozott egy nagy könyvet. – Várjunk csak... szépcsalán, szépecske, széphártya, szépike, széplegényfű – olvasta a könyvből, és felkiáltott: – Megvan! Szeplőlapu! Ezt keresed?

- Nem laput, a saját szeplőimet – magyarázta Marci.

A felvirágzott fülű elkomorodott.

- Pedig olyan szép ez a szeplőlapu. Úgy is hívják, hogy Boldogasszony csepegtette fű, forrasztófű, méregvonófű, párducfű meg viaszfű.

A fiatalember belemelegedett az olvasásba, már nem is nagyon törődött Marcival.

- Azt is felolvasom neked – kiáltotta, hogy a szittyót hányféleképpen hívják!

Marci óvatosan kihátrált a szobából, de a fiatalember észre sem vette, sorolta csak a szittyó neveit. Marci még a lépcsőházban is hallotta: csurikló, csuhi, fülemülefű, kancsuka, kaszitkó, semők, sisák, sörkefű, szövőke.

- Ej – sóhajtott odakinn –, kaszitkó, semők, sisák! Hol lehetnek a szeplőim?

Még szerencse, hogy meglátta Mikkamakát. Egy ligeti padon ült Mikkamakka, és lógázta a lábát.

– Hat te? – kérdezte tőle Marci, és lehuppant mellé a padra.

– Kóbor szeplőket figyelek – mondta Mikkamakka –, nagy ma a szeplőjárás.

– Csak nem? – csillant fel Marci szeme. – Hány szeplőt láttál?

– Hetvenhatot – mondta Mikkamakka, és a szeme sarkából Marcira pislantott. – Itt masíroztak. Gyalog mentek szegények, mert nem volt villamosjegyük.

– Merre mentek? – kérdezte izgatottan Marci.

– Erre – mutatta Mikkamakka.

Marci meg uzsgyi, már ott se volt! Rohant a szeplők után.

Meg is találta őket hamar. Egy árokparton ültek és szomorkodtak. Hetvenhat szomorú szeplő. Azaz csak hetvenöt, de ez majd később derül ki.

– Olyan jó lenne, ha visszajönnétek – mondta nekik Marci.

A szeplők gyanakodva néztek rá.

– És nem szídsz többet bennünket?

– Soha – válaszolta mély meggyőződéssel Marci.

– Nem mondd, hogy rondák vagyunk, hogy csúfak vagyunk, hogy rettenetesek vagyunk, hogy ocsmányok vagyunk?

Marci rázta a fejét.

A szeplők erre visszamasíroztak az arcára. Marci már–már elmosolyodott, amikor valami furcsát érzett.

– Mindnyájan megvagytok? – kérdezte aggódalmasan.

– Egy pillanat – mondta az, amelyik a fülcimpáján ült –, megszámloltam. – Aztán ijedten fölkiáltott: – Szeplő Szépi elveszett! Nincs senki az orrod tövén.

Nosza, keresni kezdtek. Ez már könnyebben ment, mert a szeplők is segítettek. Meg is találták hamar. Egy akáclevélen ült.

– Szervusz, Szeplő Szépi, gyere vissza te is! – mondta neki Marci.

De Szeplő Szépi rázta a fejét.

– Nem mehetek – mondta –, mert akkor ez egyedül maradna. – És maga melle mutatott.

Ekkor vették észre – Marci és a szeplők –, hogy Szeplő Szépi mellett ül valaki. Egy ijedt, idegen kis szeplő.

– Bemutatom Szeplő Sziszit – mondta Szépi. – A legjobb barátom. Szegény nagyon magányos.

– Bizony – mondta Szeplő Sziszi –, csak kódorgok, csámborgok, kujtorgok, csavargok, lézengek, lődörgök, de szerencsére most már van egy barátom. Igaz, Szepi?

– Igaz – mondta Szepi szomorúan. – S ezután már együtt kódorgunk, csámborgunk, kujtorgunk, csavargunk, lézengünk és... és... mit is mondtál még?

– Lődörgünk.

– Igen, lődörgünk, mert mi sosem hagyjuk el egymást.

– Tudjatok mit? – mondta erre Marci. – Sziszi is költözzön az orrom tövére. Van ott még hely Szepi mellett.

– Igazan?! – kiáltották boldogan mindketten, és odapattantak Marci orra tövére. Sziszi még kicsit izgett–mozgott a boldogságtól.

– Gyönyörűséges! – mondta. – Legjobb szeplőnek lenni egy orrtövön.

– És a fülcimpa, az neked semmi? – méltatlankodott az, aki Marci fülcimpáján lakott. De nem törődött vele senki.

Hazaérték.

– Na végre, hogy mindnyájan megvagytok – mondta Marci mamája, aztán jobban szemügyre vette a fiát. – Azért valami furcsa van rajtad.

– Talán Szeplő Sziszire gondolsz – mondta Marci. – Nem engedhettem, hogy kódorogjon, csámborogjon, kujtorogjon, csavarogjon, lézengjen, lődörögjön, barát nélkül szomorkodjon.

Hát így történt. S ha talákoztatok egy szép kisgyerekekkel, akinek éppen hetvenhét szeplője van, hát az a Marci (Lázár, 2018:26–29).

Gerlinde Ortner: A pici kéményseprő

Marcit már az óvodában is kinevették, amiért olyan kicsi és soványka. Ráadásul az r betűt sem tudta tisztán kimondani, j-nek ejtette; ezen is nevettek a gyerekek, különösen a nagycsoportosok.

Van Marcinak egy nővére, csakhogy az olyan nagy, hogy szinte felnőtt, így hát nincs otthon kivel játszania.

Marci csendes, jó gyerek, örülnek a szülők, hogy ilyen szófogadó és békés kisfiúk van.

Marci nem árulja el a szüleinek, hogy ő az iskolában sem érzi jobban magát, mint az óvodában. Hogyan is magyarázhatná ezt el a szülőknek, hiszen úgysem értenék meg.

A tanító elégedett vele. A feladataira mindig piros pontokat ad, vagy öntapadós képecskéket.

Így aztán látszólag minden rendben van. Csak Marci lesz egyre gondterheltebb, félénkebb és csendesebb. Fél a vadóc gyerekektől, pedig közben csodálja is az erejüket és a merészségüket.

Van az osztálytársai között három gyerek, aki tetszik neki: Mihály, Kati és Vali. Ezek hárman jó barátok, meglehetősen csendes, mégis jókedvű gyerekek. Csakhogy Marci túlságosan félénk ahhoz, hogy közeledjék hozzájuk, azok pedig egyáltalán nem vesznek róla tudomást.

Marcinak tehát nincsenek barátai, mégsem unatkozik otthon soha. Szívesen marad egyedül a szobájában, kinevezi barátainak a játék állatait és a műanyag emberkéket. Beszél hozzájuk, szép történeteket meséltet velük magának.

Legjobban annak örül, ha az anyja felolvass neki. Kedvence egy történet, amelynek a címe „Én vagyok Én”. Egy tiritarka állatkáról szól, amelyet a többiek semmibe se vesznek, nem is törődnek vele. A tiritarka kis állat minduntalan összehasonlítja magát a többi állattal. Próbál velük barátkozni, de mindig elutasítják. Csak akkor fogadják be maguk közé, amikor végre kimondja: „Én vagyok Én”, vagyis amikor hinni kezd önmagában, és magabiztosabb lesz.

Marci töri a fejét, hogyan érhetné el, hogy belőle is egy „Én vagyok Én” váljék. „Mit jelent az, hogy valaki hisz önmagában? Én félek a többi gyerektől, és fogalmam sincs, miről is beszélgethetnék velük” – töpreng magában.

Egy koppanás: leesett egy kis doboz a polcra, és kigurul belőle egy pici kéményseprő. Kabalafigurának kapta szilveszterkor a nővérétől. Tulajdonképpen nyakba akasztva kellene

hordani, de nincs hozzá nyaklánc, ezért soha nem viselte. Megpróbálja visszadugni a dobozába.

– Megállj! Ne zárj be! – kiált egy idegen hang.

Marci kezében moccan valami. Szétnyitja a tenyerét: a pici kéményseprő izgatottan hadonászik és magyaráz neki.

– Hónapszám hagytál bezárva a dobozban! Hiszen tudod, hogy én szerencsét hozok. Hogyan segítek rajtad, ha még csak elő sem veszel! – szidja Marcit. – Hát ez igazán felháborító! Hiába vagyok én a legjobb szerencsehozó kabalafigura a világon, ha nem is törődnek velem –izgul tovább.

– De hiszen fogalmam sem volt róla, hogy igazi parányi élőlény vagy, és beszélni is tudsz! Azt hittem, csak arra vagy jó, hogy a nyakamba akasztva hordjalak, de nincsen hozzá nyakláncom – védekezik Marci.

– Hát ezért kellett megszólalnom. Ha nem beszélek, még mindig nem vettél volna észre engem – elégedetlenkedik a kéményseprő. – Na jól van, megbocsátok, és mivel a te saját kabalád vagyok, először is hozzásegítelek, hogy le tudd küzdeni a féltékenységedet, és megbarátkozz a többi gyerekekkel. Gyere velem, utazzunk együtt, induljunk el a városi háztetők fölött.

Gyorsan felmásznak, tetőről tetőre ugrálnak, figyelik, hol laknak gyerekek, és ott a kéményen és a kéményajtón keresztül lecsúsznak a lakásba, hogy meglássák őket. Szerencsére a legtöbb lakásban központi fűtés van, így Marci nem lesz túl kormos.

Marci így sok mindent megtud más gyerekekről. Felfedezi, hogy az egyik vadócosztálytársa rettenetesen fél a fogorvostól, és a várószobájában mukkanni sem mer. Megfigyeli, hogy az osztály legverekedősebb fiúját hogyan bosszantják és kínozzák a fivérei, ő pedig nem bírja megvédeni magát tőlük. Látja azt is, amint a hencegős gyerek rémülten áll rosszkedvű apja előtt, pedig mennyire vágyik rá, hogy az apja elismerje az ő kiválóságát. Hallja, milyen szemtelenül válaszolgat egy fiú az anyjának, csak azért, mert bántja, hogy az anyja nem érti meg őt. Aztán ott van egy testvérpár: a fiú féltékenységből agyonbosszantja a húgát, mert azt hiszi, a szülei a kislányt jobban szeretik, mint őt. Aztán azt is végig hallgatja, hogyan csúfol és nevet ki egy gyöngébb gyereket az a srác, aki mindenáron érvényesülni akar a barátai előtt, és úgy gondolja, csak az erejével imponálhat nekik.

Egészen más színben látja most Marci azokat a gyerekeket, akiktől mindig annyira tartott. Ez az arcuk sokkal jobban tetszik neki, és meg is nyugtatja, hogy valójában ilyenek.

– Látod, mekkorát tévedhet az ember, ha csak arra ügyel, hogy a másik mit mond vagy mit tesz. Ha egy gyerek pocskul viselkedik, az még nem jelenti, hogy pocsek a jelleme. Csakúgy tudhatod meg, kiben mi rejtőzik, ha nem rettensz vissza mindjárt az első találkozásnál, hanem barátságosan és magabiztosan közeledsz hozzá – magyarázza a pici kéményseprő. – Ja, ha már magabiztosságot mondtam, eszembe jut, hogy meg is kell neked magyaráznom, mi az. Most már tudod, hogy egyes gyerekeknél a csillogó vagy a látszólag durva héj alatt, vagyis a viselkedésük mögött nemegyszer szelíd vagy gyöngé mag rejlik. Neked is hinned kell magadban, és tudnod kell bánni az emberekkel. Azt hiszem, ezt legjobban éppen a kabalagyárban lehet megtanulni. Pontosan éjfélkor leereszkedünk a gyár kéményén. Akarod? Csodálkozni fogsz, mi mindent tapasztalhatsz ott – ígéri a kéményseprő.

Éppen éjfél harangoztak, amikor leértek a gyár nagycsarnokába. Itt várják az elszállítást a kész kabalafigurák. Az utolsó harangütésre nyüzsögni kezd a terem. A dobókockák versenyt gurulnak, az aranypénzek dallamosan csengenek, a szerencsemalacok visítják a kíséretet, a négylevelű lóherék a légyölő galócák pöttyeivel kiszámolósdit játszanak, a lópatkók bumerángot játszanak egymással. A legnagyobb ricsajt a pici kéményseprők rendezik: hancúroznak, ugratják egymást, de közben mindig kedvesen és barátságosan viselkednek.

Marci szívesen részt venne ebben a derűs mulatságban, de kit szólítson meg, és mit mondjon, hogyan fogjon hozzá? Nem tartozik közjük, idegen itt, biztosan nem engedik meg, hogy játsszon velük – töpreng aggodalmasan.

Félénken keresi szemével a kísérőjét, a kéményseprőt, de az már ott bolondozik a többiekkel, és úgy elvegyül köztük, hogy Marci fel sem ismeri. Hát már megint egyedül maradt. Visszahúzódik, úgy, ahogyan szokott, és csöndben figyel a tarka forgatagot.

– Ekkor feltűnik neki egy négylevelű lóhere és egy kismalac, egy kéményseprő társaságában: körben ülnek, és kitalálósdit játszanak. Marcit a három osztálytársára, Mihályra, Katira és Valira emlékeztetik, akikkel az osztályban szívesen összebarátkozott volna. Marci minden találós kérdésre hamar tudja a választ, sajnálja is, hogy nem játszhat velük. Már-már összeszedi magát, és megkérdezi, csatlakozhat-e, de elkésett. Egy gongütés, és az összes szerencsefigura – Marci kísérőjének kivételével máris ott feszít a polcokon.

– Holnap este újra eljövünk – vigasztalja a kéményseprő. – Addig járunk ide a kabalafigurákhoz, amíg ki nem gyógyulsz a félénkségből.

Így is történt. Másnap éjjel, éjfél után egy óráig, Marcit megint ott találjuk a gyári csarnokban. Ezúttal a négylevelű lóhere, a kismalac és a kéményseprő azt a becsapós játékot játssza, amelyiknél azt mondogatják: Repül a... repül a...” A négylevelű lóhere ehhez a

leveleit emelgeti, a kéményseprő a mutatóujját, csak a malacnak okoz gondot, hogy mivel jelezzen. Nem tud jobbat a visításnál és a rőfögésnél. Csakhogy minduntalan eltéveszti a játékot. Amikor rőfögnie kellene, mert valami tényleg tud röpülni, visít egyet, és fordítva. Már egészen összezavarodott, idegesen forgatja a farkincáját. A pici kéményseprő elneveti magát. Marci vele nevet. Még a malacot is magával ragadja a nevetés, mert ez nem kinevetés, így hát nem sértődik meg. A három barát folytatja a játékot.

Marci gondolatban velük tart, és még ügyesebben is csinálná, mint a kéményseprő. Annyira beleéli magát, hogy az ujját is együtt mozgatja velük. Meglátja ezt a malac, és hívja, jöjjön velük játszani.

Marci megijed, zavarba jön. Félénken ül a többiek mellé. És most a játékban egyik hibát követi el a másik után. Félt, hogy kinevetik. A malac kitalálja a gondolatait, barátságosan rárőfög:

– Annyi baj legyen! Elvétetted, mi van abban? Ettől talán megváltozol te magad? Azt képzeld, hogy engem kevésbé szeret a lóhere és a kéményseprő, amiért sehogy sem megy a fejembe a játék? Biztos, hogy egyformán szeretnek, akár nyerek, akár veszítek. Szívesen játszunk együtt, mert jól mulatunk és jókat nevetünk. Mi ketten, te meg én, mi tudjuk, hogy ügyes vagy ebben a játékban. Semmi más nem fontos, csak hogy jól érezd magad köztünk.

– Igazad van, majd gondolkozom rajta – ígéri Marci, és folytatni szeretné a játékot.

De megszólal a gong. Milyen hamar elröpült ez az óra! Marci másnap szüntelenül az éjszakát várja, hogy megint játszhasson a három baráttal. „Holnap nem fogok izgulni. Már nem fogok félni attól, hogy elvétem a játékot, és kicsúfolnak érte” – határozza el.

A legközelebbi éjféle órán nem találja meg a három barátot. Elszállították őket kabalafiguráknak a boltokba. Marci nekibúsul, és megint visszavonul a nézegető sarokba. „Hiába határoztam el, hogy nem izgulok, hiszen a könnyedebb viselkedést csak akkor gyakorolhatom, ha valakivel játszom. Ha ők hárman nincsenek itt, muszáj, lenne valaki mászt megszólítanom” – szedi össze a bátorságát.

– Remek! – mondja mellette kísézője, a pici kéményseprő, aki hirtelen ott termett. –Szépen haladsz. Igazán kár volna, ha a többiek sohasem tudnák meg, micsoda rendes fickó vagy és milyen jó barát lehetsz. Okos is vagy, és gyorsan jár az eszed. És ami a legfontosabb, meglehet bízni benned. Mindenki örülhet, ha barátkozol vele.

Marci büszke, hogy a kéményseprő megdicsérte. Ő még soha nem látta ilyen remekfickónak magát. Mindig inkább attól tartott, hogy terhére lehet másoknak, untatja őket, és hogy mindenki más mindenben jobb önála.

Hangos „Sikerült!” kiáltások riasztják fel a gondolataiból. Éppen a feje fölött röpül el egy lópatkó, követi a pályáját, és néhány centivel egy másik mögött ér földet. „Vesztett, vesztett!” –kiabálják kórusban. A hangjukban nyoma sincs kárörömnek. A mérges galócák izgalmukban előre-hátra hintáznak a talpukon, ugyanis fogadásokat kötöttek a patkójáték győztesére.

– Ki akar még fogadni? – kiáltoznak vidáman.

– Természetesen mi – jelentkezik az aranypénzek, és a győzelem reményében már előre összeverik csengő fémtestüket.

– Mi is, mi is! – bólogatnak a négylevelűek. A kéményseprők természetesen szintén csatlakoznak.

– Mi nem veszünk részt a fogadásban – jelentik be a dobókockák –, de segítünk nektek: dobunk, és akinek hatot dobtunk, az kezdheti meg a versenyt.

Mindenki helyesel, szeretnék végre megkezdeni a játékot. De a malacok még akadályozzák a kezdést, mert nem tudnak megegyezni a tétben. Sustorogva tanácskoznak.

– De hiszen ti mind szerencsehozók vagytok! Adjon mindegyikőtök valamit, ami csakis órá jellemző, és ami szerencsét hoz a győztesnek.

Marci észbe kap. Egészen megretten, hogy most hangosan szólalt meg az egész társaság előtt. Belepirul.

– Jó ötlet! – helyeselnek a kéményseprők. – Szerinted mit kellene tétként felajánlanunk?

Marci már nem visszakozzhat, részleteznie kell a javaslatát.

– Hát, mondjuk, a légyölő galócák adjanak a győztesnek egy pöttyöt a kalapjukról, a kéményseprők ajánlják fel a létrájukat, a patkó egy patkószöveget, az aranypénzek egy kis aranyport, a malac néhány sörtéjét és a lóhere egy levelet a négyből.

– Rendben van. És te? Te mit ajánlsz fel? Hiszen te is fogadsz, igaz? – faggatják a malacok.

– Én? Hát igen. Szeretnék én is fogadni – nyögi ki Marci. – De mit csináljak, én nem vagyok szerencsehozó kabala. Nincs semmi értékem, amit felajánlhatnék.

– Mi sem tekintjük értéknek, amit a fogadásra felteszünk, hiszen ezek a dolgok hozzánk tartoznak, megszoktuk őket, nem tartjuk nagyra. De tudjuk, hogy mások örülnek ilyesminek, csak mert tőlünk származik, és ez adja ezeknek a dolgoknak az értékét. Tedd fel egyszerűen azt a leszakadt gombodat, amelyet a nadrágzsebedben őrzöl. Ez majd emlékezteti a győztest rád, erre a kedves és ügyes fiúra. Ettől lesz a gombod ugyanolyan értékes, mint a mi tétjeink – magyarázza a pici kéményseprő.

A kabalák megpróbálják középre vonszolni az egyik csomagolóládát. Marci ugrik, hogy segítsen, és egyetlen mozdulattal a csarnok közepére taszítja a ládát. A lóherék barátságosan bólogatnak feléje.

– Érted-e, mit akarnak neked mondani? – kérdezi a kéményseprő.

– Nekem mondanak valamit? Ezek barátságos lények, akiket mindenki szeret. Mi dolguk is volna velem? – Marci hangja kicsit bizonytalanul cseng.

– Jaj, te – sóhajt a kéményseprő, – A barátságos bólogatásuk azt jelenti: „De jó, hogy itt vagy velünk. Köszönjük, hogy rögtön ugrottál segíteni. Nagy szükségünk van rád.” És nemcsak a lóherék, mi mind azt gondoljuk, hogy segítőkész, rendes gyerek vagy.

Örül Marci az újabb dicséretnek. Sosem képzelte, hogy mások ennyi kiváló tulajdonságot fedezhetnek fel benne.

Most mindenki belehelyezi a tétjét a ládába. Lezárják a fogadásokat. A dobókockák dobnak és dobnak, végre sikerül hatost dobniuk, ez dönti el, ki kezdheti a versenyt. Az első lópatkó nem vesz elég nagy lendületet, megpördül a levegőben, és néhány méter után földre csapódik. Egy mérges galóca rákiált:

– Hé, hiszen terád fogadtam! Most miattad elvesztettem egy fehér pöttyöt a szép piros kalapomról. – De nem haragszik igazán. Tudja, hogy a patkó nagyon igyekezett, éppen csak nem volt szerencséje, ez pedig mindenkivel megeshet.

Izgalmas a verseny. A következő két patkó szorosan egymás mellett ér földet. Nehéz a dolga a többieknek, ezeket kell túlszárnyalniuk. Végül mégis meglesz a győztes: az egyiknek sikerült néhány milliméterrel lefőznie a többit. A kis kéményseprő éppen őrá fogadott, és így megnyerte a kabalák összes tétjét.

– Most aztán én vagyok a legszerencsésebb, legtöbb szerencsét hozó szerencsehozó kabala! És miután a tiéd vagyok, Marci, ezután minden sikerülni fog neked, amit igazán akarsz, és amiben erősen hiszel – örvendezik a parányi barát.

Megszólal a gong. Éjjel egy óra. Marcinak csak annyi ideje marad, hogy elbúcsúzzon újbarátaitól, mielőtt némán és haptákban visszaállnak a polcaikra.

Az ő saját pici kéményseprője is olyan mereven áll meg, mint ahogyan egy nyakba akasztós kabalafigurához illik, de önála marad.

Másnap reggel megkéri Marci a nővérét, sodorjon neki színes fonalakból egy zsinórt, amit lánc helyett a nyakába akaszthat, hogy azon viselhesse a pici kéményseprőt. Marci biztosra veszi, hogy még mindig rejlik a figurában egy kis életerő. Minden éjjel, valószínűleg úgy éjfél és egy óra körül, mintha hallaná is a hangját. A kabalababa sugdos a fülébe, felsorolja, hogy Marci aznapi tettei közül mire a legbüszkébb, mi mindenben járt el helyesen,

felemlegeti valamennyi jó tulajdonságát, dicséri, és elmondja, mennyire örül, hogy éppen az ő kabalababája lehet.

Másnap az iskolában eszébe jut Marcinak a malac, a négylevelű lóhere és a kéményseprő, akikkel úgy szeretne megint „Repül a... repül a...” játékot játszani. Ekkor pillantja meg Mihályt. Katit és Valit, amint éppen lehúzás képeket cserélgetnek. Marcinak is vannak ilyen képecskéi. Gondolkodás nélkül odalép, és megmutatja, milyen képeket szeretne csereberélni.

Tudod-e, mi történik ezután? Egy idő múlva ezek négyen úgy összebarátkoznak, olyan elválhatatlan barátok lesznek, hogy mindenki „négylevelű lóherének” nevezi őket (Ortner, 2011:64–72).

Gerlinde Ortner: Luri, a visnopintó gyerek

Luri egy kis visnopintó. Talán tudni szeretnéd, ki Luri. Luri egy, egy tarkabarka... Na, hogy is nevezzem? Hát szóval, ő egy kis visnopintó. Lehet, hogy azt sem tudod, milyen egy visnopintó? Nehéz ám elmondani, milyen is. Tulajdonképpen egyáltalán nem lehet elmondani, mert a visnopintók szüntelenül változtatják az alakjukat és a színüket is. Hol kicsik, hol nagyok, hol vörösek, hol sárgák, hol szürkék, hol zöldek. Egy visnopintó mindig olyannak látszik, amilyennek érzi magát. Ha jókedvű, akkor zöld és formás. Ha búsul, akkor szürke és kissé összemegy. Ha mérges, akkor vörös, formátlan és nagy. Ha megijed, akkor sápadt lesz, sárgás, és a teste egészen összetöporodik.

Most tehát már tudod, milyen egy visnopintó. Vagy még mindig nem sejtéd? Jó, megpróbálom pontosabban leírni: a visnopintóknak gyönyörű a szemük. Jóságosan, nyíltan, vidáman, tréfásan, szomorúan, vágyakozva csillog a szemük nagy, kerek fejükben. A visnopintóknak bársonyos tapintású tapsifülük van. És még valami fontosat meg kell mondanom: olyan a farkuk, mint a kengurué, és segíti őket hatalmas ugrásaikban. De egyáltalán nem állnak rokonságban a kengurukkal. Talán egy dinoszaurusszal? Lehetséges. De ha így van, akkor is csak igen-igen távoli rokonságban.

A visnopintók nem valami csinos lények, de szeretetre méltó és jóságos teremtmények, és a türelmük végtelen.

Hiszen éppen ezért merülnek fel nehézségek Lurival – de erről majd később beszélek. Ha még most sem tudod, milyen egy visnopintó, akkor nem segíthetek rajtad, erőlködj, és képzelj el te magad. De arról ne feledkezz meg, hogy az alakja és a színe aszerint változik, hogy hogyan érzi magát.

Luri tehát visnopintó gyerek – és mégsem válik be igazi visnopintónak. Ő ugyanis nem változtatja sem az alakját, sem a színét, és egyáltalán nem türelmes. Luri mindig zöldes-sárgás-szürkés-vörös, mindig közepesen nagy – és mindig türelmetlen. Csak a szeme pillantása nyílt, jóságos, vidám, tréfás, szomorú és vágyakozó, vagyis szép és csillogó a szeme, mini minden visnopintóé.

Abból, hogy Luri mindig tarkabarka, vagyis zöldes-sárgás-szürkés-vörös, már tudhatod, hogy minden érzés egyszerre kavarg benne. Persze néha a szomorúság erősebb, aztán az örvendezés, de sohasem képes rá, hogy csak egyféleképpen érezzen. Vagyis nem egészen így van. Egyik érzést szinte bármikor felfedezhetjük nála. Miután Luri, mint már mondtam, örökké türelmetlen, rögtön mérges lesz, ha valami nem úgy történik, ahogyan elképzelte.

Feldühödik minden apróságon, könnyű felbosszantani. Luri azt képzei, hogy a visnopintók kevésbé szeretik őt, mint a többi visnopintó gyereket, hogy kevésbé törődnek vele... hogy őt senki nem érti meg. (Hát ebben van is valami, mert ki találhatja el az ilyen tarkabarka külsőről, milyen érzelmek uralkodnak éppen abban a pillanatban a lelkében?)

A visnopintók mit sem sejtenek Luri gondjairól, és csodálkozva figyelik ezt a mindig türelmetlen, mindig tarkabarka gyereket, aki úgy elüt a többiektől. Igaz, mi tagadás, Luri szülei sem olyan türelmesek és olyan egyértelmű érzelmekkel telítettek, mint a többi visnopintó. Luri anyja, Száda, sokszor ingerült, és apja, Frám nemegyszer zöldes-sárgás-szürkés-vörös.

Ha Luri dühös vagy mérges, akkor fűjtat, prüszköl, karmol, meregeti a szemét, és a földet veri a farkával, hogy csak úgy döng. Néha összekuporodik, duzzog, és haragszik az egész világra. A többi visnopintó gyerek csodálja ugyan állítólagos erejét, de egyik sem igazán akar barátkozni vele, mert tartanak a váratlan dühkitöréseitől. Érthető is.

Ki szeretné, ha Luri erős karmai összekarmolásznák, vagy az izmos farka eltángálná?

Luri nem valami elvetemült visnopintó gyerek. Egyáltalán nem is léteznek elvetemült visnopintók. Luri egyszerűen csak bizonytalan, sértődékeny, és állandóan azon ügyködik, hogy a többiek észre ne vegyék vélt hibáit. Teli van érzelmekkel, és ez a belső összevisszaság kívül is megmutatkozik.

Könnyű a többi visnopintó gyereknek! Természetesen néha ők is felmérgeződnek, de csak akkor, ha erre érthető okuk van. És ilyenkor visnopintó szokás szerint elváltozik a nagyságuk, a színük zöldről vörösre vált, így azután mindenki rögtön tudhatja, mit éreznek, és a türelmes visnopintók megértően viselkednek velük. De ennél a tarkabarka, zöldes-sárgás-szürkés-vörös Lurinál senki sem ismeri ki magát, még maga Luri sem, így aztán nem is tud segíteni rajta senki. Vagy mégis?

Karkó, a legidősebb visnopintó tanácsot ad:

– Zöldebbre kellene pingálni rajta a zöld színt, a jókedv színét, és meg kellene tanítani arra, hogy idejében felismerje a tulajdon érzéseit. Így végre az igazi színeit mutathatná meg, és mi jobban megérthetnénk őt.

– Úgy, úgy bizony. – A visnopintók lassan bólogatnak, nagy, kerek fejükön ütemesen leng a tapsifülük. – Úgy, úgy. Lehet ebben valami.

– De hogyan csináljuk? – kérdezi idegesen Száda anyuka.

– Kérdés, lehet-e még egyáltalán segíteni ezen a méregzsákon – dörmög Frám apuka, és maga is egyszerre zöldes-sárgás-szürkés-vörös lesz. – Szigorúbban kell bánnunk vele.

– Ahogy így elnézlek benneteket, nem is esett az alma olyan messzire a fájától, mint gondolnátok – mondja Karkó nyugodt hangon Luri szüleinek. – Így aztán csakis ti segíthettek rajta. Gyertek, ülünk le tanácskozni!

Mint tudjátok, a visnopintók nagyon türelmesek, sohasem hamarkodják el a döntéseiket, így aztán a tanácskozás végeérhetetlen hosszúra nyúlik.

Közben Luri, akinek várnia kell a szülőkre, elveszti a türelmét. Csapkod a farkával, felveri a port, kaparja a földet, nagy, nedves orrlyukai fújtatnak, tapsifüle ide-oda lebeg – aztán hirtelen ugrik egyet, még egyet, akkorát, amekkorát csak egy kenguru tud ugorni, nagyobb, mint amekkorát valaha is ugrott egy visnopintó – és ezzel el is tűnik.

Lurit az ugrása messze túlvitte a bűvös határon, egyszerre ott találja magát a Tiltott Földön. A bűvös határ valójában láthatatlan, erős elektromossággal feltöltött energiater. A visnopintók már kicsi korukban megtanulják, mennyire veszélyes akár csak megközelíteni is a bűvös határt, hát még micsoda veszedelmes dolog átlépni azt! Minden visnopintó fél ettől a határtól, és tiszteletben tartja a törvényt. Rémisztő történetek járnak közöttük a Tiltott Földről – amelyet még egyikük sem látott. Állítólag réges-régen az ő őseik lakták azt a földet, amíg szörnyűséges óriások – nagyobbak, mint a legnagyobb vörös visnopintó – tüzes botokkal ki nem űzték őket onnan.

Lurit tehát a kenguruugrás átröpítette a bűvös határon, anélkül hogy az energiater feltartóztatta volna. De az elektromos töltés olyan erős, hogy összeégette Luri hátsó lábát és a farkát. Szó sem lehet már visszatérésről. Luri szenved. Nyalogatja a sebeit, a fájdalmai egyre erősödnek. Eszébe jutnak a rémtörténetek, amelyeket a visnopintók a Tiltott Földről mesélnek, és reszket félelmében. De mi történik? Luri zsugorodni kezd. Még mindig zöldes-sárgás-szürkés-vörös, de az alakja most először úgy változik el, mint akármelyik visnopintóé. Csakhogy annyira fél, hogy még ennek sem tud örülni.

Egyszerre érzi, hogy rengeni kezd alatta a föld, sokkal erősebben, mint amikor ő a farkával csapkodja.

Szeretne elfutni, de fájó sebei miatt alig bír mozdulni. Még jó, hogy sikerült összezsugorodnia, most elbújhat egy korhadt ág mögött. Óvatosan kikukucskál, és legnagyobb rémületére meglátja azokat az óriásokat, akikről otthon meséltek. „Hát igazak a történetek – gondolja ijedten. – Valóban élnek óriások a Tiltott Világban. De hiszen nem is olyan óriások! Biztosan nem nagyobbak, mint a legnagyobb vörös visnopintó.” Ettől a felfedezéstől kissé megnyugszik.

Nem hiába nyugtalan visnopintó ez a Luri, nem ül nyugton a rejtekhelyén.

– Nézzétek, egy egér! – kiált lent valaki.

– Dehogyanis egér, ez mókusz – szól egy másik hang. – Béka ez. Talán varangy. Gyerünk közelebb, nézzük meg jobban! De hiszen ennek tapsifüle és vastag, hosszú farka van! Miféle állat lehet? Állat ez egyáltalán? Vigyázzatok, hátha harapni!

Lurit teljesen megrémíti a hangzavar. De amikor az óriások bottal kezdik piszkálni, dühös lesz, olyan dühös, hogy megfélemedezik a félelméről is. És lám, duzzadni kezd az alakja, mind nagyobb és nagyobb lesz. Néhány centiméterrel még ezeknél az óriásoknál is nagyobbra nő. Óriások, miféle óriások? Most fedezi fel, hogy ezek semmiképpen nem lehetnek rettenetes óriások. Először is nem is olyan nagyok, és aztán reszketve állnak Luri, a vélt szörnyeteg előtt.

Luri megkönnyebbülve felkacag. Még a fájdalmairól is megfélemedezik. Úgy nevet, hogy a könnye is kicsordul, és amikor le akarja törölni a könnyecseppet, felfedezi, hogy az ökle egészen zöld. Csodálkozva nézegeti a másik öklét is, hát az ugyanolyan gyönyörű harsány zöld.

Az ismeretlen teremtmények sikoltozva elfutnak, annyira megijednek, amikor Luri felemeli az öklét. Azt hittek, most megtámadja őket.

– Ne fussatok el! Nem bántlak benneteket! – kiabál utánuk. De hiába, már elmenekültek. Luri elszomorodik, a sebei megint sajogni kezdenek – és a teste összezsugorodik. Sírva fakad.

Ekkor az egyik ilyen teremtmény vigyázva odalopakodik, és mielőtt Luri moccanna, óvatosan leemeli a fáról.

– Milyen szép és jóságos pillantású a szemed! Nem is lehetsz te veszedelmes. A gyerekek buták és gyávák, félnek tőled. Megsebesültél. Majd én mindjárt segíték. Marcsa a nevem. Hát téged hogy hívnak?

– Lurinak. Te nem vagy óriás?

– Óriás? Hogy lennék óriás? Ember vagyok. De ki, vagy mi vagy te?

Luri elcsodálkozik. Először is, mert még soha nem hallott embernek nevezett lényekről, másodsor az lepi meg, hogy van, aki nem ismeri a visnopintókat.

– Visnopintó vagyok, hát nem látod?

– Sajnálom, nem látom. Ha nem volna nagy, kerek fejed, valami dinoszauruszfélének hittelek volna. Mindegy, akármilyen vagy is, a fontos, hogy kedves vagy, akár vispotintó, akár valami más.

– Visno-bistó. Jaj, egészen összezavartál. Visnopintó, ez a nevünk. – A türelmetlenkedő Luri bosszankodik – és máris nőni kezd.

– Hé, ne bűvészkedj, mert a végén mégiscsak megijedek tőled!

– Nem, nem, nincs mitől félni, inkább örülni kell. – És Luri elmagyarázza Marcának, mi volt az ő gondja.

Marcza megértő.

– Te ugyan jobban tetszettél nekem, kis viskapintó, amikor zöldes-sárgás-szürkés-vörös voltál, de...

– Visnapintó – szól közbe Luri.

– Nekem úgy jobban tetszel – folytatja Marcza -, de ha mindenáron színt akarsz változtatni, mint egy kaméleon, és hol kicsi akarsz lenni, hol nagy, abban is segíthetek. De előbb lássuk a sebeidet! – Nevetve teszi hozzá: – Micsoda szerencse, hogy van keresztnéved is, nemcsak a Visnapintó névre hallgatsz.

– Visnóópintóóó – sóhajt Luri, és tűri, hogy Marcza kezelje a sebeit.

– Ez nagyon fájhat – mondja Marcza, és gyógyfűveket rak az égési sebekre.

Luri a fájdalmak ellenére is jól érzi magát, mert Marcza figyel rá, és mert nem kell hősködni.

– Egy ideig nem fogsz tudni járni, még kevésbé ugrálni. Mit is kezdjünk veled? A hazádba most nem térhetsz vissza, és nálunk egy ilyen hogyishívják... egy olyannak, mint te vagy, túlságosan veszélyes az élet.

– Veszélyes? Hogyhogy? Hiszen ti nem vagytok óriások! Ha olyanok az emberek, mint te, Marcza, akkor biztosan nagyon kedvesek.

Marcza megrázza a fejét.

– Te túlságosan furcsa vagy. Mi itt sosem láttunk ilyesféle vis...vis-no-pin-tókat. Lehet, hogy bezárnak téged egy kalickába, és mutogatnak az embereknek. Vagy egy cirkuszban léptetnek fel, vagy akár kitömve betehetnek egy múzeumba. – Marcza megborzong, amikor elképzei, mi minden várhat új barátjára. A félelme átragad Lurira, egészen kicsire zsugorodik ijedtében.

– Nem is volna rossz, ha ilyen kicsi maradnál. Így eldughatnálak otthon, amíg meg nem gyógyulsz. Ne nőj meg újra, nehogy felfedezzenek! És vigyázz azzal a vörös színnel, mert attól megijednek és üldözni kezdenek.

Luri panaszosan feleli:

– Az csak akkor megy, ha egyáltalán nem leszek mérges egyszer sem. Alig hiszem, hogy ez sikerüljön.

– Mindenki mérgeződik néha, erről nem kell leszoknod. Csak az a fontos, hogy felismerd, mitől és miért lettél mérges, és hogy magad légy a hangulataidnak a kormányosa.

– Ezt nem értem.

– Egészen mostanáig a hangulataid kormányoztak téged, ők határozták meg a viselkedésedet. Ők parancsoltak neked. Ha mérges vagy, akkor nemcsak azért vagy mérges, mert, mondjuk, valamivel nem értesz egyet. Közben szomorú is vagy, úgy érzed, hogy a többiek cserbenhagytak vagy elutasítottak, megsértettek, azt hiszed, egyedül vagy, igazságtalanok voltak hozzád, vagy pedig bizonytalan vagy, csalódott, ijedt. Nem csoda, hogy tarkabarka vagy, és a visnopintók nem ismerik ki magukat rajtad, ha ilyen érzelemtömeg gubancolódik össze benned. Úgy bújnak meg benned az érzések, mint egy különböző színű fonalakból tekert nagy pamutgombolyag. Majd én megtanítlak rá, hogyan kell a gombolyagot kibogozni, és hogyan tudod egyenként kiköpködni a fonalakat.

– Szép kis köpködés lesz – nevet Luri.

– Az nem számít. Fő, hogy rajtad könnyítsen. Nagyon megszerettelek, mert olyan értelmes vagy, tudsz jól figyelni és vidám vagy. Meggyőződésem, hogy igazi barát tudsz lenni – mondta Marcsa kedvesen.

– Ilyen szépen még senki sem szólt hozzám! – Luri kicsit zavarba jött, és aztán teljesen megzöldült az arca. Terjedt rajta a zöld szín, az egész teste ragyogó zöld lett.

– Végre, végre! Zöld vagyok! Már nem vagyok tarkabarka keverék. Igazi visnopintó lettem, egy boldog visnopintó – örvendezik Luri. És Marcsa vele örül.

– De most aztán ideje jó búvóhelyet keresni! Hová is dugjalak? – töpreng Marcsa.

– Ne hagyjál egyedül! Félek – nyafog Luri, és egészen kicsi és sárga lesz.

– Dehogyan hagylak egyedül! Rettentő rossz érzés idegenben egyedül lenni, és még hozzá sebesülten. Csodállak, igazán nagyon bátor vagy.

Luri megkönnyebbülve felsóhajt – és már megint zöldebb és formásabb.

– No lám, már nem is kell magyaráznom, hogyan válogasd széjjel az érzéseidet. Te magad rájuk ismersz és kinyilvánítod őket. Éljen! Nagyon gyorsan tanulsz – dicsérgeti Marcsa. – Most átkötözöm a sebeidet.

– Auuu! Vigyázz! – Luri arca eltorzul, fűjtat, és máris emelkedik benne a harag. De aztán rájön, hogy Marcsa nem szándékosan okoz neki fájdalmat, hanem csak segíteni akar. A haragja a fájdalomtól támadt fel, nem Marcsa ellen irányul. Kis híja, hogy nem volt hozzá igazság-talán. Már bánja is, hogy olyan dühösen fűjtatott. Még szerencse, hogy nem lett még dühösebb, és nem karmolta meg Marcsát. „Hajszálon múltott, hogy a pukkanccsággal nem vesztettem el egy jó barátot” – gondolja magában, és bocsánatot kér Marcsától.

Ebből látszik, milyen erős és bátor vagy, hogy rájössz, ha hibáztál, és még be is ismered, komoly teljesítmény, hogy nem voltál igazságtalan. Biztos, hogy a visnopintók ugyanolyan

büszkék lesznek rád, mint én – mondja Marcsa elismerően. Tudom már, hol foglak elbújtatni.

Nálunk maradsz a padláson. Az én szobám ott van mellette, az ajtón át suttogva még beszélgethetünk is.

Luri beköltözik a padlásszobába. Meg sem mukkan, amíg Marcsa iskolában van. A félelemtől, nehogy felfedezzék a rejtékhelyét, egészen sápadt sárga és kicsi lesz – ez igazán előnyös veszélyes helyzetében. Amikor Marcsa megjön, dicséri a türelmét, és kimutatja, mennyire kedveli. Marcsa szinte kizárólag zöld színben látja, hiszen olyan boldog, ha együtt vannak.

Sebei gyorsan gyógyulnak. Luri nem is örül a gyors gyógyulásnak, mert szívesen maradna még Marcsánál. De egy visnopintó nem élhet az emberek között. El kell válniuk egymástól. Marcsa természetesen elkíséri egészen a bűvös határig.

– Csak úgy bírod átugrani, ha megint megnősz – aggodalmaskodik Marcsa.

– Nem tudok megnőni, olyan szomorú lettem, mert el kell búcsúzni. Nem is bírok ilyen magasra ugrani. Most mit csináljak? – panaszozza.

Egyszerre hangos kiáltozást hallanak a határon túlról. Luri apja és anyja hívogatja Lurit. De nemcsak ők ketten, sok más visnopintó is megszegte a törvényt Luri kedvéért, és közel ment a bűvös határhoz.

Luri meglepődik. „Hát ilyen fontos volnék nekik? Sohasem hittem volna!” Megőrül, egyszeriben zöld lesz és nagy, érzi, hogy növekszik az ereje, és ugrani készül. Marcsa visszafojtja a lélegzetét. A máskor oly nyugodt visnopintók izgatottan tolonganak a túloldalon a homokban. Luri a levegőbe veti magát, ugrik, és széles ívben átugorja a bűvös határt.

Luri boldog és zöld. És hogy mindig ilyen is maradjon, Karkó, a legidősebb visnopintó, okos tanácsot ad a szülőknek: minden este faragjanak egy jelet egy fába, amiből megtudja, aznap miért voltak büszkék a fiúkra, miért szeretik, mit szeretnek benne legjobban. Persze mondják el ezt neki szóban is, de fontos, hogy írásban is meglegyen a dicséret. Mert ha valamikor egyszer megint egyedül érzi magát, szomorú és mérges lesz, akkor csak megnézi a fába vésett dicséreteket, és megint zöld lesz, egészen zöld (Ortner, 2011:29–38).

Gerlinde Ortner: A kis, dundi hölgy

Veronka szülei már nem szeretik egymást, így aztán a veszekedéseket nem is követi igazi kibékülés. Ha ketten már egyáltalán nem szeretik egymást, okosabb, ha nem maradnak együtt, akármennyire elszomorítja is a családot a válás. Mégis könnyebb mindezt elviselni, ha nincs veszekedés. A veszekedéssel akaratlanul is nagy fájdalmat lehet okozni a másoknak, mindenekelőtt a gyerekeknek.

Ezért határozták el nemrégiben Veronka szülei, hogy elválnak, és apja elköltözik hazulról. Veronka tehát ettől kezdve az anyjával és a bátyjával él együtt. Szeretne az apjáról hallani, de nem akarja az anyját faggatni, mert ilyenkor az anyja vagy haragos lesz, vagy szomorú. Minden második hétvégén persze meglátogathatja az apját, és mindig előre örül ezeknek az alkalmaknak. De istenigazából nem tud örülni, mert tudja, hogy megint el kell válnia tőle. Sajnálja az apját, aki, akár az anyja, gyakran szomorú arcot vág. Ezért aztán nem beszél előtte az anyjáról, és az anyjának sem mond semmit az apjáról.

Az egyik ilyen hétvégi látogatás után még a szokásosnál is jobban hiányzik az apja. De a mamának nem beszélhet róla. Anyja azt hiszi, hogy ártanak a lányának ezek a látogatások az apájánál, mert Veronka utána napokig olyan más. Nem érti meg, hogy Veronka azért lesz olyan zárkózott, szinte elutasító napokon keresztül, mert magában kell tartania vágyódását az apja után.

A bátyját mintha egyáltalán nem érintené a szülők elválása. A papát most már nem érdekli annyira, hogy megcsinálja-e a feladatait. Sokkal nagyvonalúbb lett, és rá lehet beszélni, hogy megemelje a fia zsebpénzét.

Egy ilyen látogatási hétvége után ott gubbaszt Veronka délután a parkban egy padon, és elgondolkodva böködi lábával a fűszálakat. Sóhajtozva gondol az apjára.

Egyszerre megszólal mellette egy derűs, kedves hang:

– Hogyan sóhajtozhat egy helyes kislány ilyen fájdalmasan, és éppen egy ilyen szép, verőfényes délutánon?

Veronka felpillant, egyenesen egy kis, dundi hölgy jóságos szemébe. Még mielőtt válaszolhatna, a hölgy újra megszólal:

– Hadd mutakozzam be. Én vagyok a te őrangyalod.

Veronka azt hiszi, a hölgy csúfolódik vele, hiszen őrangyalok csak a mesében vannak, és egyáltalán nem hasonlítanak a kis, dundi hölgyre. Valahogy mégis ismerősnek tűnik a kis, dundi hölgy, de őrangyalra egy csöppet sem emlékezteti.

A kis, dundi hölgy elneveti magát. A nevetéstől még dundibb lesz az arca. A szeme pajkosan összehúzódik.

– Biztosan meztelen szárnyas angyalkáknak képzelted az őrangyalokat, olyanoknak, mint a milyeneket a templomokba festettek. Az őrangyal jó szellem, és rendszerint nincs alakja. De ha szükséges, hogy megjelenjen valaki előtt, akkor emberi alakot ölt. Olyan emberét, aki már meghalt, de akihez még hozzáköt benneteket a szeretet. Én régen a nagymamád őrangyala voltam, a papád anyjáié. Segíteni szeretnék neked úgy, ahogyan a nagymamád segítené, ha élne.

Most döbben rá Veronka, miért tűnt olyan ismerősnek a kis, dundi hölgy. Veronka nagymamája sajnos meghalt, amikor ő még pici pólyás volt, nem emlékezhet rá. Sok fényképet látott róla, de ő kialakított magában egy képet a nagymamájáról, és gyakran beszélget vele képzeletben.

Milyen furcsa, a kis, dundi hölgy, a jóságos szemével és hamiskás mosolyával nem hasonlít igazán a nagymama fényképeire, sokkal inkább arra a nagymamára, akit Veronka képzelt el.

– A szomorú sóhajod hívott engem ide. Most hát megjelentem. Tudom, milyen fájdalmas neked, hogy a szüleid külön élnek. De még nehezebb az, hogy apád és anyád közt te vagy az ütköző. Sem a mamáddal nem beszélhetsz a papáról, sem a papával a mamáról, és egyiknek sem mutathatod meg, mennyire szereted a másikat. Azt gondolod, ezzel megszomorítanád és féltékennyé tennéd őket. Az a legfontosabb, hogy te örülj, hiszen tudod, mennyire szeretnek téged mindketten, és hogy egyiküket sem fogod elveszíteni. Ha te örülsz, annak a szüleid is örülnek, és nemsokára elalszik a féltékenyséjük. Gyere, sétáljunk és beszéljünk egyet! Útközben biztosan eszünkbe jut valami okos dolog: mit kell tennünk, hogy ne vágyakozzál olyan búsán a papád után.

A kis, dundi hölgy kézen fogja Veronkát, és sétára indulnak a hatalmas parkban. Arról mesél Veronkának, hogy az apja, amikor kicsi volt, egyáltalán nem volt szófogadó gyerek, sokszor dacoskodott, és sok csibészséget csinált. A nagymama őrangyala mindenféleképpen tud a papa gyerekkoráról. Mesél a szomszédék nagy kutyájáról, Borziról: papa kisfiúként gyakran vitte sétálni a kutyát, nagyon szerette, ez volt a legjobb játszópajtása. Sokat sírt a papa, amikor a szomszédok elköltöztek, és magukkal vitték a kutyát. Hosszú ideig tartott, amíg legyőzte magában a szomorúságot. A nagymama segített a vigasztalódásban: minden este mesélt neki egy szép történetet Borziról, a nagy, fekete, borzas kutyáról, így legalább az emléke együtt maradt a papával.

Veronka figyelmesen hallgatja a történetet. Jót mulat a papa csibészéseiben, de legjobban a Borziról szóló történetek tetszenek neki. Sohasem tudta kisfiúnak elképzelni a papát. Jókedvű lesz attól, hogy a papáról beszélgethet, és annyi mindent megtud róla. Most egészen közel érzi magához a papát, érzi az összetartozásukat. Mintha valami elfújta volna a szomorúságot.

– Tudom már, hogyan segíthetek neked – mondja a kis, dundi hölgy. – Valahogyan úgy fogjuk csinálni, ahogyan a nagymama segített a papádnak, amikor annyira vágyakozott Borzi kutya után. Ha jól fel tudod idézni magadban a papáról szóló történeteket, akkor a gondolataidban egészen közel lesz hozzád, és már nem fog annyira hiányozni.

– De hát nekem senki sem mesél történeteket a papáról – panaszolja Veronka.

– Dehogyanisnem. Minden, ami kapcsolatban áll a papával, minden, amit szeret, minden tárgy, minden hely, minden ember mesél neked valamit őróla. Ha a füleddel nem is hallod, de a képzeletedben ugyanúgy megjelenik, mint én most. Gondoljuk csak végig!

– Tudom már! – kiált fel Veronka örömmel. – Van a papának egy kulcstartója, lóg rajta egy hegyikristály golyó. Ha rásüt a nap, ezer színben szikrázik. Egyszer egy mátrai nyaraláson vette magának. A nagymama a Mátrában született, ezért gyakran utaztunk oda. Papa szerint a hegyikristály gömb a nagymamára emlékezteti, mert a nagymama szerette a szép köveket. Most már régóta másik kulcstartója van, és a gömböt mindenféle limlommal együtt egy fiókban tartja. Meg fogom kérni, adja nekem a kristálygömböt. Valamikor fontos volt számára ez a kulcstartó, így biztosra veszem, hogy az sok történetet tud a papáról, a nagymamáról és a mi közös nyaralásainkról.

– Remek ötlet! Éljen, látom, megértetted, hogy mire gondoltam! Majd meglátod, hogy már nem lesz fájdalmas a vágyakozás papa után, mert a hegyikristály gömb segítségével nagyon-nagyon közel kerülsz hozzá. Hű, de gyorsan múlik az idő. Most már el kell búcsúznom tőled.

– Elhagysz? Kérlek, ne menj el! – kérleli Veronka ijedten.

– Hogyan feltételezhetsz rólam ilyesmit? Tudod, hogy az őrangyalod vagyok, és mindig a közelidben leszek. Érezni fogod a közelségemet, ha nem is láthatsz és tapinthatasz többé úgy, mint most. Képzeld el, micsoda tolongás volna a Földön, ha minden őrangyal emberi alakot öltene, és úgy is maradna – mosolyog a kis, dundi hölgy, és megszorítja Veronka kezét.

Huss, már el is tűnt. Veronka még érzi a kézszorítását, és a huncut, kedves mosolygás mintha kellemes melegséggel ölelné körül.

A legközelebbi látogatási hétvégén Veronka azonnal megostromolja a papát: adja neki a régi kulcstartóját.

– Azt szeretném, ha volna valamim tőled, ami erősen emlékeztet engem terád –magyarazza.

A papa nagyon megőrül, előkotorja a kulcstartót, nagy, erős tenyerébe teszi, és át fogja vele Veronka kis kezét.

– Látod, most beleleheltem a szeretetemet a hegyikristály gömbbe, és az összekulcsolódó kezünkkel körül zártuk. Mindig tudhatod, hogy egymáshoz tartozunk, és én közel vagyok hozzád.

Veronka napközben a nadrágja övére csúsztatva őrzi a kulcstartót, éjszakára pedig a párnája alá dugja. Ha vágyódik az apja után, előveszi, a fény felé tartja, megcsodálja a színpompát, és történeteket meséltet magának a papájáról. Ilyenkor hallani véli a kis, dundi hölgyhangját; meggyőződése, hogy valóban a kis, dundi hölgy suttogja el neki a sok szép, vigasztalótörténetet (Ortner, 2011:95–99).

KÉRDŐÍV

a mesék lélektani szerepéről az óvodáskorú gyermekek fejlődésében

Az alábbi kérdőív a Tiszapéterfalvai és a Beregszászi kistérség magyar óvodáiban tevékenykedő óvodapedagógusok számára készült. Célja, hogy felmérje az óvodai intézményekben történő mesélési szokásokat, a mesélés során szerzett tapasztalatokat.

Arra szeretnénk kérni Önt, hogy töltsse ki az alábbi kérdőívet, mely teljesen névtelen, anonim. A beküldött adatokat csak és kizárólag összesítve, statisztikai adatok összeállítására használjuk fel.

Köszönjük a szépen a tapasztalataikat és segítségüket!

Általános információ

Ebben a részben egy általános képet szeretnénk kapni a gyakorló óvodapedagógusról.

1. Melyik kategóriába foglal helyet?
 - a. 18-23 év közötti pályakezdő pedagógus
 - b. 24-30 év közötti pedagógus
 - c. 31-40 év közötti pedagógus
 - d. 41-50 év közötti pedagógus
 - e. 51-60 év közötti pedagógus
 - f. 60 év feletti pedagógus
2. Melyik oktatási-nevelési intézményben tevékenykedik?

3. Milyen csoportban dolgozik?
 - a. kiscsoport
 - b. középső csoport
 - c. nagycsoport
 - d. vegyes csoport
4. Hány éve tevékenykedik óvodapedagógusként?
 - a. kezdő óvodapedagógus vagyok, ebben a tanévben kezdtem

- b. 1-5 éve
- c. 6-10 éve
- d. 11-20 éve
- e. 21-30 éve
- f. 31-40 éve
- g. több, mint 40 éve

Szakmai kérdések

5. Milyen formában mutatja be, adja elő a meséket? (több válaszlehetőség is megjelölhető)
- a. Olvasva
 - b. Élőszóval (fejből)
 - c. Bábozva
 - d. Vetítve
 - e. Hangoskönyv használatával
 - f. Szerepjáték
 - g. Internet (YouTube stb.)
6. Átlagosan milyen rendszerességgel hallanak a gyermekek olvasott vagy fejből mondott mesét?
- a. Minden nap
 - b. Heti 4-5 alkalommal
 - c. Hetente 3-4 alkalommal
 - d. Kevesebb, mint heti 3 alkalommal
 - e. Soha
7. Szokott-e önmagától kitalált történetet mondani/mesélni a gyermekeknek?
- a. Gyakran
 - b. Néha
 - c. Soha
8. Szereti-e a gyermekek az Ön által kitalált egyszerű kis történeteket?
- a. Igen szeretik, főleg ha róluk szólnak.
 - b. Igen, főleg ha a szüleikről, testvéreikről, barátaikról, más családtagjairól szól a történet.
 - c. Nem mindig tetszik nekik.
 - d. Nem tetszik nekik.

9. Előfordul, hogy egy-egy mesét eljátszanak a gyermekkel közösen?
- Gyakran
 - Néha
 - Soha
10. Megjelennek-e a gyermekek játékában a látott mesék? Eljátsszák-e a történetet játék közben?
- Gyakran
 - Néha
 - Soha
11. Előfordul, hogy a gyermekekkel a mesét hangoskönyv formájában ismerteti?
- Gyakran
 - Néha
 - Soha
12. Szokott-e az internetről mesét lejátszani a gyermekeknek?
- Soha
 - Néha
 - Gyakran
 - Naponta
13. Milyen gyakran néznek a gyermekek mesét az interaktív eszközökön? (ha nincs ilyen lehetőség az intézményben, akkor a "nem néznek" lehetőséget jelölje be)
- Nem néznek
 - Soha
 - Néha
 - Gyakran
 - Naponta
14. A meseolvasást vagy a rajzfilmnézést részesíti előnyben?
- Meseolvasást
 - Rajzfilmnézést
15. Átlagosan mennyi időt töltenek meséléssel az óvodában?
- Naponta egyszer
 - Naponta többször
 - Hetente egyszer
 - Hetente többször
 - Havonta néhányszor

f. Szinte soha

16. Jelölje meg az Ön által leggyakrabban használt meseműfajt!

- a. Állatmese
- b. Varázsmese
- c. Népmese
- d. Tündérmese
- e. Tanmese
- f. Műmese
- g. Tréfás mese
- h. Novellamese

17. Legtöbbször milyen körülmények között olvas/mond mesét a gyermekeknek? (több válaszlehetőség is megjelölhető)

- a. Együtt nézzük a könyvet, amiből olvasok.
- b. A gyermekek fekszenek az ágyban. Ez általában elalvás előtt szokott lenni.
- c. Játék közben mesélek emlékezetből mesét, vagy valamilyen kis kitalált történetet, amely felkeltheti a gyermek érdeklődését.

18. Sorolja fel azokat a meséket, amelyeket a gyermekek kedvenc meséi közé tartoznak és olvasni szokott nekik (min. 3)

19. Milyen nyelven, nyelveken találkoznak a mesékkal az intézményben? (több válaszlehetőség is megjelölhető)

- a. Magyar
- b. Ukrán
- c. Orosz
- d. Angol
- e. Német
- f. Francia

20. Milyen szerzők meséit részesítik előnyben a magyar nyelvű óvodákban?

- a. Magyar
- b. Ukrán
- c. Egyéb (világirodalmi)

21. Szokott-e a meseírókról néhány szót említeni a gyermekeknek?

- a. Igen
- b. Néha
- c. Nem

22. Fontosnak tartja, hogy a gyermekek szeressék a meséket?

- a. Igen
- b. Nem

23. Milyen gyakran beszélget a meséről a gyermekekkel miután felolvasta?

- a. Mindig
- b. Gyakran
- c. Néha
- d. Soha

24. Fontosnak tartja-e a meseolvasást/mesehallgatást a gyermekek mindennapi életében?

Ha igen, kérem, indokolja meg.

- a. Igen, mert a gyermek megnyugszik, miközben hallgatja a mesét.
- b. Igen, mert a mesehallgatás fejleszti a gyermek fantáziáját, gondolkodását, szókincsét.
- c. Igen, mert a mesékből tanulhat is a gyermek akár a problémáira is találhat bennük megoldást.
- d. Nem tartom fontosnak.

25. A gyermekek fantáziájának fejlesztésére milyen jellegű meséket olvas/mond?

- a. Vizualizált elemekkel segíti elképzelni a történeteket - Képeskönyvek, puhakönyvek képeiről mesél, amelyet a gyermekekkel együtt nézegettek.
- b. Élőszóval, amelyet folyamatosan alakít a gyermekek életkorához, figyelméhez - Önmaga által kitalált saját történetet, mely kapcsolódott a gyermekhez vagy a szülőkhöz, rokonokhoz.
- c. Kötétt szöveg, amely a szerző által felépített gondolatmeneten vezeti a hallgatóját - Meséskönyvből olvas mesét.

26. Előfordult olyan, hogy a gyermekek egy mesét többször szerettek volna hallani?

- a. Igen

- b. Nem
27. A gyermekek szoktak-e Önnek mesélni? (fogja a könyvet, úgy tesz, mintha tudna olvasni) Ha igen akkor hogyan, melyik eset a gyakoribb?
- a. Igen szoktak, fogják a meséskönyvet és mesélnek arról, amit a képeken látnak.
 - b. Igen szoktak, felidéznek azt a mesét, amit már korábban hallottak valakitől.
 - c. Önmagától kitalálnak egy-egy kis történetet.
 - d. Nagyon ritkán.
 - e. Nem szoktak mesélni.
28. Figyelembe szokta-e venni a gyermekek véleményét meseválasztást illetően?
- a. Mindig
 - b. Gyakran
 - c. Ritkán
 - d. Nem, mindig a tanterv szerint haladok
29. Ön szerint milyen szerepet tölt be a mese az anyanyelvi kompetenciák kialakulásában?
- a. Döntő
 - b. Közepes
 - c. Semleges
 - d. Nincs hatással
30. Ön szerint hatással vannak a mesék a gyermekek lélektani fejlődésére?
- a. Igen
 - b. Nem
 - c. Talán
31. Ön szerint segíthet a mese a gyermekek problémáinak megoldásában?
- a. Igen
 - b. Nem
 - c. Talán

Ábrák és táblázatok jegyzéke

1. ábra: A gyermek – mese – pedagógus hármaskapocs (saját szerkesztés)	29
2. ábra: A „Milyen csoportban dolgozik?” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolás (saját szerkesztés)	31
3. ábra: A „Hány éve tevékenykedik óvodapedagógusként?” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása (saját szerkesztés)	32
4. ábra: A „Milyen formában mutatja be, adja elő a meséket?” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása (saját szerkesztés)	33
5. ábra: A „Jelölje meg az Ön által leggyakrabban használt meseműfajt!” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása (saját szerkesztés)	34
6. ábra: Az „Ön szerint milyen szerepet tölt be a mese az anyanyelvi kompetenciák kialakulásában” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása (saját szerkesztés)	35
7. ábra: Az „Ön szerint hatással vannak a mesék a gyermekek lélektani fejlődésére” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása (saját szerkesztés)	36
8. ábra: Az „Ön szerint segíthet a mese a gyermekek problémáinak megoldásában” kérdésre érkezett válaszok grafikus ábrázolása (saját szerkesztés)	36
1. táblázat: A kutatásba bevont oktatási intézmények és pedagógusok száma (saját szerkesztés).....	30-31

Завідувачу кафедри
Біда Олені Анатоліївни
доктору пед. наук, професору
здобувача вищої освіти
Подош Еріки Золтанівни
студентки IV-го курсу,
ОП 012 Дошкільна освіта, бакалавр

ЗАЯВА

З правилами чинного Положення «Про академічну доброчесність в Закарпатському угорському інституті імені Ф. Ракоці II» від «30» серпня 2019 року, згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску роботи до захисту і застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, ознайомлений(а).

Про використання Системи виявлення текстових збігів/ідентичності/ схожості в роботах здобувачів вищої освіти повідомлений(а) та надаю свою згоду на обробку та збереження моєї роботи в Базі даних Інституту. Також надаю ЗУІ право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в Системі виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та використання роботи для виявлення плагіату в інших роботах, які завантажувалися/завантажуються для перевірки Системою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та користувачами, які мають доступ до цієї Системи, виключно в обмежених цілях для виявлення плагіату в текстах робіт.

Робота для перевірки Інституту надається в друкованому та електронному варіанті. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

31.05.2022.

Дата

Podos

Підпис

Bida Olena
tanszékvezetőnek
Pados Erika,
IV. évfolyamos nappali tagozatos
óvodapedagógia szakos hallgatótól

NYILATKOZAT

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 2019. augusztus 30-án kelt tudományetikai szabályzatának pontjaival, amelyek szerint plágium felfedezése esetén a diplomamunka nincs védéshez engedve, megismerkedtem.

Tájékoztatást kaptam a plágiumszűrő rendszer használatáról, hozzájárulok a munkám ellenőrzéséhez és tárolásához az intézményi adatbázisban. Felhatalmazom az intézményt, hogy a munkámat ellenőrzés után felhasználhassák a plágiumszűrő program működésénél a további munkák ellenőrzésének folyamatában.

A munkát ellenőrzés céljából elektronikusan és nyomtatott formában is benyújtottam az intézménynek. Munkám elektronikus változata azonos a nyomtatott példánnyal.

2022.05.31.

Dátum

Pados

Aláírás

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1011257496

Дата перевірки:
19.05.2022 20:45:54 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
19.05.2022 21:04:43 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Pados Erika (1)

Кількість сторінок: 38 Кількість слів: 10533 Кількість символів: 83784 Розмір файлу: 825.17 KB ID файлу: 1011147544

8.72% Схожість

Найбільша схожість: 4.15% з Інтернет-джерелом (<https://djvu.online/file/pwX0MGerP5kG3>)

8.69% Джерела з Інтернету	61	Сторінка 40
0.48% Джерела з Бібліотеки	49	Сторінка 41

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел